

QUADERNS DE PASTORAL
213

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals
Rivadeneyra, 6, 3r - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Joaquim Brustenga, Manuel Claret, Quim Cervera, Norbert Miracle, Joan Nadal, Toni Roman i Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual : 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 9 euros

Els articles publicats a Quaderns de Pastoral expressen solament l'opinió de llurs autors.

sumari

Pòrtic	pàg. 5
I.- 40 anys d'història	
<i>En els 40 anys del CEP. Memòria i reconeixement</i>	pàg. 9
<i>Llistat de membres de la Presidència, del Consell de Direcció, del Comitè Executiu i col·laboradors del CEP al llarg dels 40 anys</i>	pàg. 19
<i>Crònica de l'acte de celebració dels 40 anys del CEP</i>	pàg. 28
<i>Miscel·lània del ressò de l'acte de celebració als mitjans de comunicació</i>	pàg. 31
<i>Memòria gràfica</i>	pàg. 45
II.- L'estratègia evangelitzadora del P. Claret	pàg. 51
<i>Lliçó Inaugural per R. P. Màxim Muñoz, Provincial dels Missioners Claretians de Catalunya</i>	
III.- Miscel·lània	
<i>Esbós de l'evolució històrica dels cants per a la litúrgia</i>	pàg. 97
<i>Per Josep M. Pujol Currius, prevere del bisbat de Vic, amb la col·laboració dels membres del Secretariat de Música del Bisbat de Vic, any 2008</i>	
<i>Dues actituds fonamentals davant Crist i l'Església</i>	pàg. 104
<i>Per Fernando Guillén Preckler, escolapi, professor de Teologia a Manila (Filipines)</i>	

PÒRTIC

Amb el lliurament als lectors d'aquest número 213 de Quaderns de Pastoral tanquem idealment el curs commemoratiu dels 40 anys de la fundació del Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes, el CEP, fundat l'any 1968.

En aquest número hi podreu trobar la ressenya de la celebració principal d'aquest aniversari, que va tenir lloc el 27 d'octubre de l'any passat, en el marc de la inauguració del curs 2008-2009.

Aquella jornada va ser el moment de la memòria i l'agraïment, més de portes endins, vers les persones que van fundar i impulsar en diferents etapes de la seva història aquesta institució de l'Església catalana al servei de la pastoral. Abans hi havia hagut un altre moment, més de portes enfora, que va ser l'organització –juntament amb la Facultat de Teologia de Catalunya– d'un congrés de teologia pastoral sobre el tema de *La parròquia, comunitat missionera*. D'aquesta manera volíem expressar que no ens movíem pas en l'àmbit de la nostàlgia i el record enyoradís de passats temps millors, sinó amb una clara voluntat de present i de futur, de continuar servint la reflexió i la renovació pastoral de les nostres esglésies.

El número que teniu a les mans conté, doncs, una secció important de "memòria deguda" a càrrec principalment del qui durant molts anys ha estat col·laborador important en les activitats del centre i, des de fa ja quasi un decenni, n'és el secretari, el P. Antoni M. Serramona, de l'Oratori de sant Felip Neri, i de la cap de redacció de la revista, la sra. Anna-Bel Carbonell. Les seves aportacions escrites ens ajuden a guardar la memòria del que han estat aquests quaranta anys del Centre. Com dèiem el dia de la celebració, algú pot preguntar-se: i per què celebrar els 40 anys? I donàvem una doble resposta: la seriosa –perquè quaranta anys és un període que permet conservar encara la memòria viva; perquè encara, gràcies a Déu, tenim entre nosaltres molts dels protagonistes d'aquesta història, i podem recordar amb molta proximitat aquells estimats absents que ja no són entre nosaltres (ACS). També perquè amb la fragilitat que ha tingut la recent història social i eclesial de Catalunya no anem pas sobrats de motius de celebració i d'augmentar també la nostra autoestima– com ara es diu tant. Som un país petit i una Església "sense el relleu d'altres èpoques", com recordava el

missatge final del Concili Provincial Tarraconense (4 de juny 1995), però això no vol dir que no tinguem motius d'agraïment i satisfacció íntima i humil per la bona intuïció i el treball ben fet dels qui ens han precedit i que tan bon servei ha fet a la causa de l'evangeli a les nostres terres. (També donàvem una resposta un pèl irònica a la pregunta de per què celebrar els 40 anys: dèiem si fa no fa com aquells matrimonis que també s'anticipen a celebrar abans d'hora el seu jubileu: "no sabem com arribarem als cinquanta... i ara que encara podem, no deixem de donar-nos ànims...que prou que ens convé).

Aquest acte d'agraïment no va només adreçat a unes persones –que ho tenen ben merescut i de les quals se'n fa esment– sinó també és un acte de record i evocació d'un dels millors moments de la vida eclesial en el passat segle. Aquest any 2009, n'ha fet cinquanta, el 25 de gener, del primer anunci del Concili Vaticà II, fet per Joan XXIII a la basílica de Sant Pau de Roma. Tot el que va venir d'aquell impuls va representar la gran reforma evangèlica de l'Església, la renovació teològica i pastoral, la revisió i la naixença de tantes institucions, entre les quals, modestament, hem d'esmentar el propi Centre d'Estudis Pastorals, així com ara la Facultat de Teologia, o la posada en marxa de la Conferència Episcopal Tarraconense. Aquell impuls va ser un gran moment d'estimació a l'Església i a la humanitat, i d'aquell impuls en volem seguir pouant inspiració i actualització.

En aquesta línia d'actualització podreu llegir i interpretar les altres seccions del present número. La magnífica lliçó inaugural del P. Màxim Muñoz aprofundint en l'estratègia pastoral de sant Antoni M. Claret i mostrant-ne les pistes inspiradores del nostre treball present, i la Miscel·lània, que ens aporta també dues reflexions que eixamplen els nostres horitzons teològics i pastorals. Tot plegat en la línia de continuar la reflexió i el diàleg sobre els reptes que avui ens ocupen.

Amb aquest número de Quaderns acabem, doncs, les commemoracions dels 40 anys. En la celebració festiva vam prendre com a lema d'agraïment la paraula del capítol cinquè de la primera carta de Pere: *pastura amorosament el ramat de Déu*. Amb aquest esperit, amb aquesta voluntat, amb l'ajuda de Déu, tots els qui ara treballam al servei del CEP i de *Quaderns*, ens proposem continuar col·laborant humilment a aquest *ofici d'amor* que és la pastoral.

Josep M. Domingo Ferrerons,
Director del CEP

I. 40 anys d'Història

En els 40 anys del CEP. Memòria i reconeixement

“És un goig haver arribat a la ratlla dels quaranta anys de vida del nostre Centre d’Estudis Pastorals. Un goig, fins a un cert punt, excepcional”. Així començava el malaguanyat bisbe Joan Carrera la seva lliçó inaugural del curs passat quan iniciàvem una joiosa i reflexiva celebració dels 40 anys de vida del CEP, i justificava el goig excepcional citant un grapat d’institucions benemèrites. Deia:

La nostra accidentada història ha fet que institucions molt valuoses i determinants de l’Església catalana no poguessin assolir tan llarga vida.

I citava: Pensem, per exemple, en el Foment de Pietat Catalana (1909-1939)... en les revistes Vida Cristiana (1914-1933), La Paraula Cristiana (1925-1936), Critèrium (1925-1936), El Bon Pastor (1927-1936)... en el diari catòlic independent El Matí (1929-1934)... en la Federació de Joves Cristians de Catalunya (1931-1939)... I més tard, ja en la postguerra: en les editorials Nova Terra (1958-1978) i Estela (1958-1971)).

Això li permetia, al bisbe Carre-
ra, constatar que:

Sense ser vell, el nostre Centre ja té una història més llarga que la de tots aquests referents entranyables... i encara continua.

I afegia aquesta explicació justificativa del fet:

La comunió d’esperit, de bona feina, d’il·lusió i d’amor a la nos-

tra Església al llarg de tot aquest temps, han donat fruit. Avui ens en gaudim, en donem gràcies al Pare de qui tot bé deriva, reconeixem l’esforç i l’encert dels qui, des de responsabilitats diverses, han possibilitat, han dirigit i han omplert de contingut aquest Centre i, alhora, ens sentim responsables de l’herència amb la qual ens enriqueix, mirem amb confiança i amb creativitat cap al seu futur” (Quaderns de Pastoral, nº 206-207).

No és el moment d’escriure la història del CEP; només de celebrar-ne una fita entranyable i significativa en la nostra atzarosa història que mostra fins a quin punt som deutors dels anys de gràcia del Concili Vaticà II.

Altres institucions com la Facultat de Teologia de Catalunya o Justícia i Pau també han celebrat aquesta efemèride a més del Centre de Pastoral Litúrgica que ja ha celebrat les noces d’or.

Anys de gràcia, diem, els del Vaticà II que culminaren les millors aspiracions i desigs del cos eclesial –Cos Místic/Poble de Déu– i cristal·litzaren en projectes i realitzacions de renovació i presència de l’Església en el món. No és lícit bescantar aquells anys, aquella època i aquells afanys de renovació i autenticitat que tan bons fruits van donar.

(Aquesta era, ni més ni menys, la tesi de la reflexió que ens oferia el bisbe Carrera, fa un any). No creiem que els nous reptes i desafiaments que es presenten des de finals del s. XX siguin el resultat del Concili ni del postconcili; no és aplicable el *post hoc, ergo propter hoc*. Més aviat, l'esforç d'aquesta casa i de tots els qui n'han format la família, ens han ensenyat i ensinistrat a llegir les noves realitats com a signes interpel·ladors de l'autenticitat de la nostra fe, guiats, justament pels ensenyaments conciliaris.

Les Institucions són fruit d'una idea que, a l'ensem, és el resultat d'una necessitat sentida, d'una reflexió compartida i d'una voluntat empenedora i decidida. Una idea és la concreció d'un ideal. Però les institucions són filles, sobretot, de les persones que, amb intrepidesa, sense mandra, amb generositat i sentit de la realitat i visió de futur saben donar-hi resposta. En una institució d'Església com el CEP la idea derivava d'un gran ideal –no altre que l'Evangeli llegit amb les urgències i visió ampla que aportava el Concili Vaticà II i exemplificat per mestres que vénen de lluny, d'homes com el P. Claret del qual, avui mateix n'evocarem el sentit i l'enginy missioner– un ideal que, paulatinament, va esdevenir projecte de la mà d'unes persones, (algunes de les quals van ser presents en la joiosa celebració familiar del c. Rivadeneyra a la sessió d'inici del curs 2008-09) i que s'ha fet realitat en el dia a dia, durant 40 anys, de la mà d'innombrables persones que com a directius o col·laboradors, alumnes o professors, benefactors o simpatit-

zants són la cara visible i amable del Centre.

No és possible esmentar totes les persones que han estat vinculades al CEP. Però sí que podem mencionar els més de *cinc mil* –diguem-ne alumnes– de cursos sistemàtics o sessions més breus, inicialment preveres i religiosos que van fer-hi un reciclatge teològic i pastoral a la llum del Concili, però també laics, homes i dones. Cursos impartits primer en aquesta casa que ens acull, al bell mig de Barcelona, però molt aviat, també a comarques i arxiprestats dels diferents bisbats de Catalunya.

També cal mencionar els més de *dos-cents cinquanta professors* –El CEP no ha tingut mai un claustre de professors en exclusiva: s'ha servit, amb profit i encert, de totes aquelles persones especialistes, investigadors, i experts dels diversos centres, bisbats i ordes i religiosos amb un autèntic sentit de corresponsabilitat que van saber-li donar des dels inicis.

Seria també molt llarga la llista dels *benefactors del Centre*. Les institucions d'Església han nascut i sobreviscut amb una precarietat de mitjans que, si no fos per l'abnegació, el zel, l'austeritat dels protagonistes i la generositat de molts, semblarien empreses impossibles. Res a veure amb el mites del poder, la prepotència o la fastuositat que se sol atribuir –per ignorància o mala fe– a tota institució eclesial. Cal saber que el Centre en els seus primers vint-i-cinc anys es va autofinçar amb els ajuts imprescindibles d'eclesiàstics i laics. Avui cal reconèixer a l'Arquebisbat de Barcelona i a la Conferència Episcopal

Tarraconense que tinguin el CEP com una de les institucions interdiocesanes que donen organicitat al projecte de pastoral en comú.

Si fèiem un repàs sumari de les èpoques que ha viscut el Centre en aquesta quatre decennis fàcilment trobaríem dos grans esdeveniments inspiradors de l'ideal i la vida del CEP: El Concili Vaticà II i el Concili Provincial Tarraconense. Sense que la seva importància, significació i valor siguin equiparables, sí que, col·locats en el devenir de la història, marquen línies i orientacions de continuïtat, d'arrelament i de fidelitat. El CEP és un producte conciliar de l'Església a Catalunya: en comunió amb l'Església universal i arrelat i implantat en aquesta realitat de casa nostra, del nostre país, que són les diòcesis catalanes, en el sentit més ampli de la catalanitat.

Els inicis, tal com explica Mn. Joan Batlles que en va ser l'inspirador, el fundador i el director fins el 1994, van ser laboriosos però també il·lusonats. Ell escrivia:

La «Vicaria pastoral de vida i ministeri dels preveres» de Barcelona, tot just creada i de la qual jo m'encarregava, va incloure la iniciativa en el seu programa (desembre del 1967). Ben aviat es va crear una Comissió gestora, barcelonina, que es va reunir el dia 1 d'abril del 1968. Tres conclusions van sortir-ne: 1) entrar en contacte amb la Facultat de Teologia de Barcelona, tot just creada amb aquest nom i amb dues Seccions (Sant Pacià i Sant Francesc de Borja); 2) l'Institut

de Pastoral s'havia de plantejar, des del primer moment, a nivell interdiocesà, a l'interior de la Província eclesiàstica Tarraconense: totes les diòcesis catalanes havien de ser presents i actives en el projecte; 3) en conseqüència, tot el que s'havia fet fins aleshores es consideraven només uns passos previs.

Fetes, doncs, les gestions amb els diferents bisbats, el dia 24 d'abril va reunir-se la Comissió Gestora, ara interdiocesana, integrada per vuit barcelonins i quatre representats de quatre altres diòcesis (a les quals se n'hi van sumar ben aviat dues més).

Abril de 1968: Vet ací els noms de la primera comissió gestora: Joan Batlles, Josep Bigordà, Josep Boix (director de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona, ICESB), Francesc Martínez Montfort, Josep M. Rovira Belloso, Pere Tena (degà de la Facultat de Teologia, Secció Sant Pacià) i Ramon Torrella (president de la Facultat de Teologia). Els representants dels altres bisbats, nomenats pels seus prelats, eren: Ferran Solé (Tarragona), Emili Montal (Girona), Joan Esquerda (Lleida), Josep Reig (Urgell), Josep Rota (Solsona) i Felip Font (Vic). La Comissió torna a reunir-se al cap d'un mes, el 24 de maig, i fa arribar un informe al Sr. Arquebisbe de Barcelona, en base al qual aquest en parla amb els altres bisbes catalans en una de les seves reunions.

Aquell mateix estiu i des del seu recer d'Àvila, l'arquebisbe de Barcelona, Marcelo González Martín, escrivia als altres bisbes de la Tarraconense donant-los compte de l'estat dels preparatius, manifestant-los la seva disposició favorable i demanant-los el seu parer i la seva conformitat. Simultàniament es concreta el programa del Curs i es busquen i es comprometen els professors. La notícia de la propera inauguració del Centre s'escampa i, gràcies sobretot als delegats de les diverses diòcesis, van rebent-se inscripcions.

La Comissió gestora es va convertir en Consell de Direcció i es va crear un Comitè Executiu. El Consell de Direcció estaria presidit per Joan Batlles com a director, amb mossèn Francesc Martínez Montfort, representant del bisbat de Barcelona i els representants dels bisbats citats anteriorment, tots nomenats pel seu prelat respectiu. El Comitè Executiu l'integrarien, juntament amb el Director del Centre, Ferran Solé, Josep Rota i Josep Bigordà (representant dels professors), un representant dels alumnes, que ells escollirien i Josep M. Totosaus, que actuaria com a Secretari del Centre.

Els dies 10 i 11 d'octubre el Curs s'iniciava amb una convivència al Casal del Papa Joan de Parets del Vallès: érem 42. Dimarts següent, 15 d'octubre a les 10 i 10 minuts del matí començaven les classes acollits per

l'ICESB als locals acabats d'estrenar, al nou edifici del carrer de Rivadeneyra, n. 6. La secretaria de l'ICESB es feia càrrec del treball de secretaria del Centre. Els alumnes eren 55 i procedien de set dels vuit bisbats catalans. La mitjana d'edat era de 35 anys. L'aventura havia començat.

Aquella aventura, començada en aquest mateix lloc en que ens trobem avui, i que ha continuat durant quaranta anys reclama el nostre reconeixement, per a totes les persones que la van protagonitzar, molts d'ells ja difunts que encomanem a la bondat de Déu i mantenim en el nostre record agraït.

Però encara podem agrair el servei inestimable i constant que hi va fer **Mn. Joan Batlles Alerm**, que en fou l'inspirador, l'ànima i el mestre, des dels inicis fins el final del 1993. I al seu costat com a Secretari també des del primer dia, i molt aviat com a Director de l'empresa germana, la revista bimensual *Quaderns de Pastoral*, també fins al relleu que es produí en acabar el curs 1993-94, **Mn. Josep Mª Totosaus**.

Arquebisbat de Barcelona

Entre els homes que des del primer moment van formar part del Consell de direcció, del Consell Acadèmic i del Comitè Executiu hi ha **Mn. Josep Boix i Puig de Barcelona**, membre del Consell de Direcció des de 1977 fins al 1997 i Director de l'ICESB que acollí els primers passos del CEP fins que aquest va

poder disposar de la planta 4 de l'edifici de l'Església del c. Rivadeneyra 6. La llista dels preveres i laics del bisbat de Barcelona seria, com és lògic, molt llarga. Molt més encara si fem llista dels qui hi han impartit docència.

De la primera hora hem de mencionar a Mn. Francesc Martínez Monfort, a Mn. Josep M. Rovira Belloso, a Mn. Josep Bigordà, Mn. Casimir Martí, Mn. Josep Hortet, Joan Llopis... entre els ja traspasats Mn. Josep Torrella, com a professors i del Consell Acadèmic entre molts altres...

En nom de tots ells voldriem distingir a **Mn. Jaume Duch i Fumadó** que va ser, més de 10 anys, membre del Comitè executiu, a més de redactor de Quaderns.

Per representar tot el professorat voldriem que rebés la nostra distinció el benemèrit **Sr. Antoni Bentué**, professor a la U. Catòlica de Xile i encara avui fidel al seus cursos anuals d'actualitat teològica i que s'uneix a l'acte i ens diu:

“M'ha fet il·lusió rebre la vostra carta amb l'amable invitació a participar en la celebració dels 40 anys [...]...em faig present a través d'aquesta carta i vull agrair-vos que hàgiu pensat en mi. Òbviament no puc ser-hi present físicament... però en aquest record transatlàntic em permeto demanar-vos que feu present [al Sr. Cardenal i a tots] el meu record afectuós i el compromís de la meva pregària en comunió de fe”.

Bisbat de Girona

Mn. Joan Busquets i Dalmau del Consell de Direcció des de 1978 a 1983. En la seva persona el record i el reconeixement a Mn. Esteve Andreu i a Mn. Jaume Julià.

Mn. Andreu Soler i Soley que va ser membre, uns anys, del Comitè Executiu, responsable de la Biblioteca i l'Arxiu.

Bisbat de Lleida

Mn. Mateu Freixes Borrull també del Consell de Direcció els primers anys. En ell voldriem agrair la tasca que va fer pel CEP Mn. Màrius Rodrigo i també en el primer moment Mons. Joan Esquerda. En la carta que adreça al Centre ens diu Mn. Mateu: *“Estic molt agraït pel vostre record que m'ha evocat aquells anys d'intensa, quasi apassionada activitat pastoral. Em trobava a Seròs de rector i vaig participar de totes les iniciatives i tempteigs d'aquells anys tan propers a la fi del Concili Vaticà II. [...] M'uniré a la celebració [...] Ja no tinc aquells anys i aquella tartana del “dos cavalls”... M'uniré a la celebració i transmet la meva salutació al Cardenal i a tots els qui van viure aquells anys de postconcili i ens vam trobar en aquesta casa de Rivadeneyra”.*

Va recollir la distinció als dos preveres de Lleida, el Vicari general de Pastoral, Mn. Josep Antoni Jové.

Mn. Xavier Batiste i Mercadé és l'altre home de Lleida estretament vinculat al CEP i a la reflexió sobre la pastoral rural. Rector i consiliari,

com molts altres sempre ha sentit properes les iniciatives interdiocesanes.

Arquebisbat de Tarragona

Mn. Josep Gil i Ribas va representar Tarragona al Cons. De Direcció durant 21 anys (de 1978 a 1999). Abans ho havia fet Mn. Manuel Ferran. La seu Metropolitana i Primada ha estat sempre un gran puntal per al Centre. Principalment pels Arquebisbes presidents (com veurem), però també pel clergat, com a professors i membre de l'executiva.

Bisbat de Solsona

El bisbat de Solsona ha estat sempre molt present i actiu en la vida del CEP. Bisbes, preveres i laics s'han estimat la casa. Mollerussa va ser un dels primers llocs on es va fer el Curs bàsic, sense haver de viatjar a Barcelona.

La nostra distinció a tots els qui han estat vinculats a la casa, en la persona de:

Mn. Josep Rota i Serra que va representar Solsona durant 29 anys. Amb l'avantatge de ser també, durant molts anys, secretari de la Conferència episcopal Tarraconense. Ell i **Mn. Jesús Huguet i Serrano** vinculat a la casa des del primer dia com a membre del Consell acadèmic i del Comitè Executiu, són els grans col·laboradors de la casa des de Solsona. Ells i l'incombustible **Mn. Josep M. Ballarín** que als seus 86 anys, encara avui imparteix el seu curs anual al Centre.

Bisbat de Tortosa

El bisbat de Tortosa ha estat representat al Consell de Direcció per Mn. Ermini Capsir, Mn. Frederic Al·lara durant quatre anys, però també per **Mons. Francesc Xavier Ciuraneta** quan era Vicari general (avui bisbe emèrit de Lleida) i també ha estat representat per **Mn. Josep Insa Pallarès** en dues ocasions: de 1975 a 1978 i de 1993 a 1998.

El bisbe Francesc Xavier Ciuraneta, acompanyat de Mn. Insa va fer l'esforç de desplaçar-se fins a Barcelona on va donar mostra del seu aprecí i interès pel Centre.

Bisbat d'Urgell

El Cep ha de recordar també amb agraïment i afecte el bisbat d'Urgell en la persona de **Mn. Manuel Pal i Casanovas** que va ser, primer, membre del Comitè Executiu uns anys i, tot seguit, membre del Consell de Direcció fins el 1977. Després d'ell, **Mn. Ramon Sàrries i Ribalta**, avui Arxiprest d'Andorra, va ser membre del Consell de Direcció durant més de 10 anys.

Tot i que no podem mencionar tots els professors, hem de citar el Sr. Pere Lluís Font, com a tal, i com a originari d'Urgell.

A l'acte de lliurament de les distincions va recollir-les Mn. Joan Pujol, Vicari General i actual membre del CD que n'havia format part ja anteriorment, de 1978 a 1987.

Bisbat de Vic

El bisbat de Vic ha estat sempre molt present en la vida del CEP, no solament per la proximitat geogràfica sinó també per la preparació i disponibilitat del seu clergat. Ho palesa una carta de felicitació i disculpa que hem rebut del seu bisbe emèrit Mn. Josep Mª Guix.

Cal mencionar, entre els de la primera hora: Modest Reixach i Mn. Ramon Pou.

Però volem fer palès el nostre reconeixement a tots ells en les persones de:

Mn. Salvador Mundó i Roviró i en ell a Mn. Felip Font i Mn. Jacint Anglada que el van precedir i succeir en el Consell de Direcció.

També una distinció per a **Mn. Joan Torra i Bitlloch** que n'ha estat membre fins fa ben poc temps. En ells no podem deixar de recordar el servei incansable i competent, fins el darrer moment, de Mn. Salvador Bardulet.

Unió de Religiosos de Catalunya

Entre els motius i els “per què” d'un Centre interdiocesà d'estudis pastorals, ja el curs 1970-71 es feien aquestes afirmacions:

- Perquè en el moment actual de l'Església s'imposa la capacitat personal de sacerdots, religiosos, religioses i seglars.
- Perquè les fronteres diocesanes i de congregacions apa-

reixen cada vegada més reduïdes i es fa necessària una acció pastoral conjuntada.

- Perquè Catalunya, que constitueix una unitat humana, ha d'ésser enfocada com una unitat pastoral.

I així fins a sis raons que perfilaven la personalitat del CEP...

Per això, així com el Centre ha estat concebut com un servei a les diòcesis catalanes, també ha estat, des dels inicis, un centre en que la vida religiosa, coordinada per la Unió de Religiosos de Catalunya, hi ha estat present en la Direcció, el Professorat, l'alumnat, el comitè executiu i tantes altres funcions.

Volem agrair a les Congregacions religioses la seva col·laboració desinteressada en la marxa del CEP. Pràcticament totes les Congregacions masculines han tingut a veure amb la vida del Centre. I no poques de les femenines. El reconeixement és il·limitat, però ha de ser forçosament limitada la menció concreta de les persones.

Han format part del Consell de Direcció:

Gna. Maria Lluïsa Salvadó i Rivera de la Sagrada Família d'Urgell durant cinc anys; la **Gna. Felícísima Fernández i Romero**, escolàpia, durant vuit anys

P. Josep Gendrau i Valls, franciscà, durant vuit anys.

P. Víctor Codina, jesuïta, membre del Comitè executiu.

P. Genís Samper i Triedó, escolapi, l'home imprescindible de la

casa durant 26 anys –i de tantíssimes i benemèrites iniciatives de la pastoral a casa nostra– on hi ha fet tota mena de serveis.

P. Ignasi Ricart i Fàbregas, missioner claretià, també durant 18 anys al comitè Executiu, i animador, fins fa poc, del Departament de Bíblia.

Montserrat sempre ha estat present en la vida del centre, sobre tot en la docència i en les especialitats bíblica, teològica, històrica i espiritual. Volem agrair al P. Abat la missiva que ens ha fer arribar i transmetre, en la persona del

P. Cebrià Pifarré, les aportacions que hi han fet els benemèrits P. Evangelista, P. Guiu, P. Miquel i que fan encara el P. Hilari Ragner o el P. Andreu Marquès.

II

La segona època del CEP gira a l'entorn del Concili Provincial Tarraconense des del seu anunci (1974) fins als anys postconciliars; més ben dit, fins avui.

I mencionant el nostre Concili provincial hem de fer esment dels nostres bisbes que estatutàriament han presidit el Centre des dels seus inicis i, d'una forma més oficial, des que fou erigit amb caràcter interdiocesà per la CET el mes de maig de 1975.

En la fundació, durant el pontificat de l'Arquebisbe D. Marcelo González, ja hi intervingué Ramon Torrella, com a President de la Facultat de Teologia.

Però en ser nomenat Arquebisbe de Tarragona, el Dr. Josep Pont i Gol

va assumir, per decisió de la Conferència Episcopal Tarraconense, la presidència del CEP durant tot el seu pontificat a Tarragona juntament amb la presidència de la Conferència.

El substituï l'Arquebisbe Ramon Torrella, el bisbe del Concili Provincial. En el seu pontificat es produí el relleu en la direcció del CEP, que recaigué en la persona de Mn. Francesc Pardo, avui nou bisbe de Girona.

Posteriorment, entre la jubilació del bisbe Ramon Torrella i el nomenament del nou Arquebisbe de Tarragona, Mons. Lluís Martínez i Sistach, va presidir el CEP, durant un any, el bisbe de Girona, **Mons. Jaume Camprodón i Rovira**, que ha excusat la seva presència per motius d'edat però que ens ha escrit:

“Com dieu vaig formar part del Consell de Direcció durant uns anys; primer com a delegat del bisbat de Vic (Cursos 72 i 73) i més tard com a president en l'entremig del Dr. Torrella(a.c.s.) i el cardenal Martínez Sistach[...] En la primera època era director Mn. Joan Batlles i secretari Mn. Totosaus; en el segon temps, Mn. Francesc Pardo, nou bisbe de Girona. Tant d'uns com dels altres companys de taula en guardo molt bon record [...] ...recordo amb goig aquells anys per la seva capacitat de creativitat, en una època que calia anar trobant nous camins, ja que la crisi començava a fer-se sentir. Moguts per una mateixa inquietud pastoral s'anà travant una amistat entranyable entre els mossens de les altres diòcesis que era profitosa per a tots [...]

Des del seu nomenament com a Arquebisbe de Tarragona, **Mons. Lluís Martínez i Sistach** presideix el Centre; presidència que ha conservat en ser nomenat Arquebisbe de Barcelona i, l'any passat, Cardenal, fins avui que celebrem el quarantè aniversari.

El nostre reconeixement, doncs, als Bisbes que han presidit el CEP, es va centrar en les persones del bisbe emèrit de Girona, Jaume Caprodón i del nou bisbe de Girona,

Mons. Francesc Pardo, que és home de la casa, des dels primers anys del seu ministeri: rebuda l'ordenació, com a membre del Departament de Pastoral rural, posteriorment com a membre del Comitè executiu (1989-93), com a Director de 1993 a 2005, i com a membre del Consell de Direcció representant de Terrassa, fins avui.

Per molts anys, Mn. Pardo: desitgem de cor que al vostre lema episcopal: "*Ut vitam habeatis*" s'hi correspongui el que hem volgut com a memòria, reconeixement i exhortació de la carta de St. Pere: "*pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes, no coacte, sed spontanee secundum Deum*" (1 Pe. 5, 2).

En l'acte d'homenatge celebrat al Centre, el mateix bisbe Francesc Pardo es va encarregar de fer a mans del seu predecessor, Mons. Jaume Camprodón el petit record de la jornada.

Mons Pardo va rebre, com a obsequi del CEP una creu de ceràmica representant el Crist Gran Sacerdot.

El secretari li va adreçar aquestes paraules amicals:

Si m'ho permet el Sr. Bisbe de Girona, una paraula personal d'amic i col·laborador de molts anys, perquè només l'havíem felicitat escuetament amb un "*ad multos annos*".

Us repetiria les paraules que us han dit els vostres benemèrits predecessors: "*Noli timere*". Caldrà pasturar la diòcesi amb senzillesa i humilitat, però també el coratge i la iniciativa que sempre heu demostrat; corresponsablement amb el vostre presbiteri gironí i col·legialment amb els vostres germans de la Tarracoenense. Deixeble en aquesta casa i mestre des d'aquesta aula, poseu en pràctica allò que aquí heu après i des d'aquí heu ensenyat. Confiem i desitgem que el CEP hi és i hi romandrà per ajudar-vos.

El nostre reconeixement, encara a:

Maria Teresa Hernández, primera secretària del Centre i membre, també, del Comitè executiu;

Mn. Manel Simó i Tarragó, secretari del CEP durat cinc cursos;

Mn. Antoni Deulofeu i González, adjunt a la direcció en temps de Mn. Pardo i membre del Comitè executiu.

I a diverses persones que en aquesta segona etapa han estat més d'un trienni membres del Comitè Executiu i, per extensió, del Consell de redacció de Quaderns de pastoral que actualment tenen una vida superposada.

Mn. Lluís Bonet i Armengol, de Barcelona, i també del Departament de Pastoral urbana;

Mn. Pere Fradera i Marcet, del bisbat de Vic;

Mn. Francesc Mestre i Saura,
ara del bisbat de Sant Feliu;

Mn. Xavier Morlans i Molina,
del bisbat de Barcelona i professor
de la Facultat de Teologia;

Mn. Josep Pausas i Mas, fins
ara Rector a Terrassa i ara de Sitges
al bisbat de Sant Feliu;

Mn. Josep Taberner i Vilar,
abans Rector de Santa Coloma de
Farners i ara de Figueras al bisbat
de Girona;

Mn. Jordi Figueras i Jové, rec-
tor a la ciutat de Tarragona i abans
formador del Seminari interdiocesà;

Sr. David Vidal i Castelló, pro-
fessor de Periodisme a la Universitat
Autònoma;

Sra. Teresa Huguet Alòs, del
personal administratiu.

Sra. Pim Queralt i Capdevila,
Professora a la Universitat de Bar-
celona;

No hem fet esment dels actuals
membres del Consell de Direcció
que, presidits pel Sr. Cardenal de
Barcelona, continuen fent visible el
caràcter català de la institució i se'n
fan corresponsables. Tots ells me-
reixen el nostre reconeixement i han
rebut el petit detall de la distinció.

També els membres del Comitè
executiu –que són, al mateix temps,
consell de redacció de Quaderns–
són mereixedors del nostre agraï-
ment i suport ja que a la tasca de la
continuïtat s'hi afegeix el desafia-
ment de l'adequació als nous
temps.

Membres de la Presidència i del Consell de Direcció del CEP al llarg dels 40 anys

PRESIDENTS

ANY

Bisbe Ramon TORRELLA CASCANTE (+)	De 1969 a 1973
Arquebisbe Josep PONT I GOL (+)	De 1974 a 1983
Arquebisbe Ramon TORRELLA CASCANTE (+)	De 1984 a 1996
Bisbe Jaume CAMPRODON ROVIRA	1997
Arquebisbe Lluís MARTINEZ SISTACH	De 1998...

DIRECTORS

ANY

Mn. Joan BATLLES ALERM	De 1969 a 1993
Mn. Francesc PARDO ARTIGAS	De 1994 a 2004
Mn. Josep M. DOMINGO FERRERONS	De 2005...

SECRETARIS

ANY

Mn. Josep M. TOTOSAUS	De 1969 a 1976 i de 1984 al 1993
Mn. Josep TORRELLA GIRALT (+)	De 1977 a 1983
Mn. Antoni DEULOFEU (Adjunt direcc.)	De 1998 a 2004
Mn. Manel SIMÓ TARRAGÓ	De 1994 a 1998
P. Antoni SERRAMONA TERRADO, oratorià	De 1999...

DELEGATS PER BARCELONA

ANY

Mn. Josep BOIX PUIG	De 1969 a 1997
Mn. Manel VALLS SERRA	De 1999...

DELEGATS PER GIRONA

ANY

Mn. Emili MONTALT VILERT (+)	De 1969 a 1976
Mn. Xavier XUTGLÀ RUIZ	1977
Mn. Joan BUSQUETS DALMAU	De 1978 a 1983

Mn. Esteve ANDREU GEREMÍAS	De 1984 a 1996
Mn. Jaume JULIA VIDAL	1997
Mn. Pere DOMÈNEC FREIXAS	De 1998 a 2009
DELEGATS PER LLEIDA	ANY
Mn. Mateu FREIXES BORRULL	De 1969 a 1971
Mn. Màrius RODRIGO MOLÍ (+)	De 1972 a 1996
Mn. Ramon PRAT PONS	De 1997...
DELEGATS PER SANT FELIU	ANY
Mn. Josep M. DOMINGO FERRERONS	De 2007...
DELEGATS PER SOLSONA	ANY
Mn. Josep ROTA SERRA	De 1969 a 1998
Mn. Ermengol SEGARRA SUBIRANA (+)	De 1999 a 2004
Mn. Jordi OROBIT HUGUET	De 2007...
DELEGATS PERTARRAGONA	ANY
Mn. Manuel FERRANLLAVERIA	De 1974 a 1977
Mn. Josep GIL RIBAS	De 1978 a 1999
Mn. Armand PUIGTÀRRECH	De 1999...
DELEGATS PER TERRASSA	ANY
Mn. Francesc PARDO ARTIGAS	De 2005 a 2008
DELEGATS PER TORTOSA	ANY
Mn. Josep GONELL SOLSONA	1969
Mn. Ermini CAPSIR (+)	De 1970 a 1974
Mn. Josep INSA PALLARÈS	De 1975 a 1978 i de 1993 al 1998
Mn. Frederic ALLARA ARAGÓ	De 1979 a 1983
Mn. Francesc X. CIURANETA AYMÍ (Bisbe em. de Lleida)	del 1984 al 1992
Mn. Josep Ll. ARÍN ROIG	De 1993...

DELEGATS PER URGELL**ANY**

Mn. Joan MASARDIACA (+)	De 1969 a 1971
Mn. Manuel PAL CASANOVAS	De 1972 a 1977
Mn. Joan PUJOL BALCELLS	De 1978 a 1987 i de 2005...
Mn. Ramon SÀRRIES RIBALTA	De 1988 a 1998
Mn. Xavier PARÉS SALTOR	De 1999 a 2004

DELEGATS PER VIC**ANY**

Mn. Felip FONT (+)	De 1969 a 1970
Mn. Jaume CAMPRODON ROVIRA (Bisbe em. de Girona)	Da 1970 a 1973
Mn. SALVADOR MUNDÓ ROVIRÓ	De 1974 a 1980
Mn. Jacint ANGLADA JORDÀ	De 1981 a 1983
Mn. Salvador BARDULET PALAU (+)	De 1984 a 1994
Mn. Joan TORRA BITLLOCH	De 1995 a 2004

DELEGATS PER LA URC**ANY**

P. Serafi ALEMANY ESTEVE, oratorià (+)	De 1977 a 1983
Gna. M ^a Lluïsa SALVADÓ, Sda. Fam. Urgell	De 1977 a 1983
P. Josep CASTELLÀ, carmelita	De 1984 a 1987
Gna. Felicíssima FERNÁNDEZ, escolàpia	De 1984 a 1992
P. Pere FERRER PI, jesuïta (+)	1988
P. Joaquim MORATÓ COMERMA, G.de la Salle	1990
Gna. Lourdes TABERNER GUIX, Mis. Imm. Conc.	De 1992 a 2002 i 2005...
P. Josep GENDRAU VALLS, franciscà	De 1993 a 2001
Gna. Pilar CLARET NONELL vedruna	De 2003 a 2004
P. Miquel A. CALAVIA CALAVIA, salessià	De 2003...
P. Josep SUREDA CAMPS, Miss. Claretia	De 1992 a 1993

Han estat membres del Comitè Executiu

Salvador BARDULET PALAU, Vic	de 1979 a 1994
Mercè BASTÉ RIVERA, Teresiana	de 1999 a
Joan BATLLESALERM, Barcelona	de 1979 a 1994 i de 1988 a 1993
Teresa BIAYNA PEDRAGOSA, Laica. Badalona	de 1999 a 2009
Lluís BONETARMENGOL, Barcelona	de 1995 a 1998
Joaquim BRUSTENGA MIQUEL, Barcelona	de 2007 a
Annabel CARBONELL RIOS, Laica. Barcelona	de 2007 a
Joaquim CERVERA DURAN, Barcelona	de 1999 a
Manuel CLARET NONELL, Barcelona	de 1999 a
Víctor CODINA MIR, Jesuïta	de 1970 a 1983
Felip CUADRA CUBERO, Barcelona	de 1995 a 1997
Antoni DEULOFEU GONZÀLEZ. Barcelona. Terrassa	de 1996 a 2004
Josep M. DOMINGO FARRERONS, Barcelona. St. Feliu	de 2005 a
Jaume DUCH FUMADÓ, Barcelona	de 1981 a 1992
Jordi FIGUERAS JOVÉ, Tarragona	de 1999 a 2006
Pere FRADERAMARCET, Vic	de 1995 a 1998
Jaume GRANÉ CALVÓ, Barcelona. St. Feliu	1979 i 1980
M. Teresa HERNÁNDEZ COCA, Laica. Barcelona	de 1970 a 1974
Josep HORTET GUASACHS, Barcelona	1973 i 1974
Teresa HUGUET ALÓS, Laica. Barcelona	1997 i 1998
Jesús HUGUET SERRANO, Solsona	1969/70, 1973/74 i de 1977 a 1994
Pere LLUÍS FONT, Barcelona	1969 i 1970
Casimir MARTÍ MARTÍ, Barcelona	1969 i 1970
Justino MARTÍNEZ PEREZ, Combonià	de 2005 a 2009
Francesc MESTRE SAURA, Barcelona. St. Feliu	de 1995 a 1998

Norbert MIRACLE FIGUEROLA, Tarragona	de 2007 a 2009
Xavier MORLANS MOLINA, Barcelona	de 1995 a 1998
Joan NADAL GARCIA, Barcelona. Terrassa	de 2007 a
Francesc PARDO ARTIGAS, Barcelona. Terrassa	de 1988 a 2006
Josep PAUSAS MAS, Barcelona. Terrassa. St. Feliu	de 1995 a 1998
Manuel PALCASANOVAS, Urgell	de 1970 a 1972
Ramon POU RIUS, Vic	de 1969 a 1970
Pilar QUERAT CAPDEVILA, Laica. Barcelona	1997 i 1998
Modest REIXACH PLA, Vic	de 1970 a 1974 i 1977 i 1978
Ignasi RICARD FABREGAS, Claretia	de 1988 a 2006
Antoni ROMAN LUÍS, Barcelona	de 2007 a
Genís SAMPER TRIEDÚ, Escolapi	de 1972 a 1974 i de 1977 a 1998
Antoni SERRAMONA TERRADO, Oratorià	de 1998 a
Andreu SOLER SOLEY, Girona	de 1970 a 1972
Josep TABERNER VILAR, Girona	de 1995 a 1998
Josep TORRELLA GIRALT, Barcelona	de 1984 a 1992
Josep M. TOTOSAUS MARTORELL, Barcelona	de 1969 a 1974 i de 1977 a 1993
Javier VELASCOARIAS, Laic. St. Feliu	de 2007 a
David VIDAL CASTELLÓ, Laic. Barcelona	de 1999 a 2006

Col·laboradors destacats del CEP i corresponsals de Quaderns de Pastoral

PER BARCELONA	ANYS
Jordi PIQUER	1969
Josep M. TOTOSAUS	1973 i 1974, 1987, 1989 al 1991
Salvador PIÉ	1975, 1979, 1982
Francesc SEGALÉS	1977
Josep A. ARAGONÉS,	1978
Josep CASTAÑO	1978
Josep M. FISA	1978
Montserrat ALBÓ	1980
Joaquim CERVERA	1982, del 1984 al 1987
Genís SAMPER	1982
Joan SUBIRÀ	1982
Josep LLIGADES	1983
Francesc NICOLAU	1987
Jordi D'ARQUER	1991
Jaume BERDOY	1994
Francesc ROMEU	1994 a 2001
PER GIRONA	ANYS
Pere MADRENYS	1973
Ramon OLLER	1975, 1976 i 1978
Joan BUSQUETS	1978
Joaquim PLA	1985 a 1987
Josep CASELLAS	1987, 1988 i 1999-2000
Jordi FONT	1988

Jaume REIXACH	1989 a 1995
Joan CARRERES	1995 a 1998
Enric ROURE	2001 i 2002
PER LLEIDA	ANYS
Josep SERENTILL	1971
Xavier BATISTE	1978 a 1980 i 1986/ 87 i 1995 a 2005
Jaume MONTAÑA	1982 a 1988 i 1990
Joaquim COLLELL	1992 a 1994
PER TARRAGONA	ANYS
Josep ASENS	1971 a 1974
Joan A. CEDÓ	1980 a 1986
Jordi FIGUERES	1987 a 1994
Francesc X. MORELL	1996
Dídac BERTRAN	1998 a 2002 i 2004 i 2005
Josep VILA	2003
PER SOLSONA	ANYS
Jesús HUGUET	1969
Climent FORNER	1972 a 1975, de 1977 a 1979, de 1982 a 1989 i de 1991 a 1993
Josep VILA	de 1994 a 2002
Josep M. VILASECA	de 2003 a 2005
PER TORTOSA	ANYS
Joan MASSIP	1973, 1979 I 1985 A 1988
Joaquim BLANC	1989 i de 1999 a 2005
Francesc LAHOSA	1990
Joan A MARTINEZ	1991 a 1998

PER URGELL

Antoni FORTUNY

Antoni MIRAVET

Joan PUJOL

Pau MARQUÉS

ANYS

1971 i 1973

de 1973 a 1975 i de
1980 a 1995

1978

1996 a 2001

PER VIC

Andreu ROCA

Xavier COLL

Jacint ANGLADA

Sebastià CODINA

Jordi CASTELLET

ANYS

1975 i 1976

de 1978 a 1981

1983

de 1984 a 1995

1997 a 2005

PER MALLOCA

Pere TORRES

Pere LLABRÉS

Sebastià SALOM

ANYS

1971

1972 a 1975, 1977/
78 i 1980 a 1995

de 1995 a 2000

PER MENORCA

Francesc TRIAY

Miquel ANGLADA

J. Bosco FANER

ANYS

1973

1978

de 1991 a 2006

PER VALENCIA

Antoni SIGNES

Josep M. SORIANO

Josep Ll. SONDÚS

Joan Ll. CENDRÓS

ANYS

de 1973 a 1978

1974

1978

1981

PER TEMES DIVERSOS

Josep CASTAÑO (L' ACO)

Jaume BARALLAT (Lleida)

ANYS

1975

1970

Joan M. CUBILLA (Badalona)	1976
Antoni SIGNES (GOAC)	1972
Valeri BELTRAN (Lleida)	1970
Glòria OLIVÉ (L'Hospitalet)	1977
Daniel CODINA (Montserrat)	1974
Lluís PLANAS (Montserrat)	1975
Salvador PIÉ (MUEC)	1978
Carles BONA (Girona)	1976
Esteve FISAS (Barcelona)	1976
Silvà CLARAMUNT (TEMPS OBERT)	1974/1975

Crònica de l'acte de celebració dels 40 anys del CEP

“Els que sembraven amb llàgrimes als ulls, criden de goig a la sega”, així va començar l'acte de celebració del 40è aniversari del Centre d'Estudis de Pastoral, el passat 27 d'octubre de 2008, amb el cant d'aquest salm que acompanyava una sentida pregària preparada per Mn. Xavier Morlans.

A tant emotiu acte assistiren en representació de les diòcesis catalanes: Mons. Jaume Pujol, Arquebisbe de Tarragona; Mons. Agustí Cortés, bisbe de la Diòcesi de Sant Feliu; Mons. Francesc Pardo, recentment anomenat bisbe de la Diòcesi de Girona; Mons. Francesc X. Ciuraneta, bisbe emèrit de la Diòcesi de Lleida; Mn. Josep A. Jové, Vicari de Pastoral de Lleida; Mn. Joan Pujol, Vicari General d'Urgell, en representació del bisbe Mons. Joan Enric Vives, bisbe de la Diòcesi d'Urgell. S'excusaren l'Abat de Montserrat i Mons. Josep A. Sáez bisbe de la Diòcesi de Terrassa. També hi assistí Mn. Armand Puig, degà de la Facultat de Teologia de Catalunya.

Mn. Josep M. Domingo, actual director del CEP i vicari episcopal de la diòcesi de Sant Feliu de Llobregat, va pronunciar el primer parlament adreçant-se als assistents amb una salutació joiosa, i fent referència a un doble motiu de convocatòria

el d'inaugurar un any més el curs del CEP de les Diòcesis Catalanes, i el de la celebració del 40è aniversari. Agraí, explicitant que l'acte d'agraïment no era sols vers les persones que han fet possible aquesta història, sinó també a un dels millors moments de la Història de l'Església, el Concili Vaticà II, a 40 anys d'aquest, ja que el CEP sempre ha representat un petit gran fruit sorgit del clima conciliar.

Després d'una ràpida però acurada passejada per la història d'aquests 40 anys, realitzada a mode de crònica pel P. Antoni Serramona (actual secretari) i per Mn. J.M. Domingo, ens adreçaren unes paraules Mn. Joan Batlles, fundador i director del CEP des de 1968 fins a 1993 que assistí a l'acte acompanyat per Mn. Josep M. Totosaus, Secretari del CEP en aquella època. A continuació va parlar el recentment nomenat Bisbe de la Diòcesi de Girona, Mons. Francesc Pardo i director del CEP de 1994 fins a 2004, i finalment, abans de la tradicional lliçó inaugural sobre “L'estratègia evangelitzadora del P. Claret”, pronunciada per R. P. Màxim Muñoz, Provincial dels Missioners Claretians de Catalunya, parlà el Cardenal de Barcelona, Mons. Lluís Martínez Sistach.

Durant els diversos parlaments es féu memòria i s'agraí la col·laboració

de totes les persones que al llarg d'aquests anys han participat de diferents maneres en la vida del Centre d'Estudis Pastoral, i també es va demanar perdó per tot allò que no s'hagués fet bé del tot.

Per entrenyables i esperades, voldríem fer esment de la salutació i agraïment que adreçà a tots els assistents, Mn. Batlles. De les seves paraules val la pena destacar-ne el to afable i cordial amb el qual s'adreçà a tots els qui l'escoltàvem, paraules que com ell mateix va dir varen ser: *“forçosament poc llargues, perquè tinc fama de parlar molt... A l'agraïment hi vull afegir un to personal, tot el que jo pugui haver fet en el CEP i en altres llocs no hagués estat possible sense la “col·laboració”, que ha estat sempre un principi del meu treball. Buscar sempre la col·laboració, l'equip... jo sóc fruit de la col·laboració i, per tant, un primer agraïment a tots els qui han col·laborat i contribuït a la meua trajectòria. També un sentit record cap els que ens han deixat però no totalment, perquè han deixat una marca a les nostres vides. D'aquesta celebració, d'aquest aniversari del CEP, el que és més interessant és la mirada cap al futur, de manera que del passat en parlem per agrair, recordar, buscar-hi estímul... però el realment important és el futur que està ple d'interrogants però que està a les nostres mans. En definitiva el futur és sempre un fruit d'un treball previ que heu fet vosaltres, l'ha fet el CEP. Un futur cada dia més seriosament treballat. Un futur cada dia més d'Església, més encarnat en el nostre terreny, més treballat, més po-*

sant-hi l'ànima. Futur que ara mireu llunyà, però l'acte d'avui ha de representar el compromís de ser col·laboradors d'aquest futur, i el CEP ha de continuar tenint la mirada cap al futur de l'Església Catalana que volem construir tots plegats, des dels nostres bisbats. La meua breu intervenció ha passat per donar-ne gràcies, per felicitar-nos, però ara tots de cara al futur perquè sinó seríem uns simples nostàlgics. Hem de ser unes persones que recorden amb nostàlgia, amb alegria i agraïment el passat però miren cap el futur”.

Mons. Francesc Pardo, segon director del Centre, destacà l'empenta que va representar el Concili Provincial Tarraconense i els Directoris que el seguiren, i que es van plasmar en un nou impuls dels cursos al servei dels arxiprestats concrets i de la formació dels laics com agents de pastoral.

Finalment ens adreçà unes paraules l'actual President del Centre, Sr. Cardenal de Barcelona Mons. Lluís Martínez Sistach, que va agrair al P. Muñoz la seva lliçó, va tenir un record afectuós per Mons. Joan Carrera i felicità a Mons. Francesc Pardo pel seu recent nomenament, així com a tots els qui han fet possible la tasca del CEP, que continua adreçada al servei de les diòcesis catalanes i oberta ara a un futur esperançat. Per concloure, el Cardenal va declarar inaugurat el curs 2009-2010.

Durant l'acte s'entregà un petit detall a diferents persones molt vinculades al CEP i els diplomes dels cursos corresponents.

**Miscel·lània del ressò de l'acte
de celebració dels 40 anys del CEP
als mitjans de comunicació i
comunicats d'adhesió i felicitació
que han arribat en motiu de l'aniversari**

«Me gusta leer porque me ayuda a descubrir cosas que yo misma no sabía».

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

«Me gusta leer porque me ayuda a descubrir cosas que yo misma no sabía».

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

«Me gusta leer porque me ayuda a descubrir cosas que yo misma no sabía».

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

«Me gusta leer porque me ayuda a descubrir cosas que yo misma no sabía».

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

ENLACE EXCEPTIVO NOVELA DE FELIPE LÓPEZ DE HEREDIA, LUIS DE LOS RÍOS Y PÉREZ

«Me gusta leer porque me ayuda a descubrir cosas que yo misma no sabía».

La lectura es la manera de hacer que el mundo exterior sea un mundo de la intimidad del lector. Es el mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer. Es un mundo que el lector crea a partir de lo que él mismo quiere leer.

Jaume Camprodon i Rovira

Bisbe emèrit de Girona

Residència de les
"Germanetes dels Pobres"

c/ Barcelona, 49 - 17002 Girona
Tel. 648 65 92 44

Mn. Josep Ma. Domingo
Director del Centre d'Estudis Pastoral
Barcelona.

Benvolgut mossèn, Pau i bé.

He rebut la vostra atenta lletra junt amb la invitació per assistir a la inauguració del nou curs del CCP, commemorant els 40 anys del Centre. Us ho agraeixo de cor. Tanmateix, us prego que excuseu la meua assistència, ja que a la meua edat i amb la salut limitada aquestes celebracions ja no són per a mi.

Com dieu, vaig formar part del Consell Directiu durant uns anys: primer com a delegat del bisbat de Vic, i més tard com a president en l'entremig del Sr. Torrella (a.c.s.) i el Cardenal Martínez Sistach el qual, en ser nomenat Arquebisbe de Tarragona, passà a ocupar aquest càrrec. En la primera època era Director Mn. Joan Batlle i secretari Mn. Totossaus; en el segon temps, Mn. Francesc Pardo, nou bisbe de Girona.

Tant d'uns com dels altres companys de taula en guardo molt bon record. Com a president no crec que hi fos gran cosa, ja que durà poc temps, però si recordo amb goig aquells anys per la seva capacitat de creativitat en una època que calia anar trobant nous camins, ja que la crisi començava a fer-se sentir. Molt per una mateixa inquietud pastoral s'anà travant una amistat entranyable entre els mossens de les altres diòcesis que era profitosa per a tots, a part de la paraula que poguéssim aportar.

D'això fa gairebé quaranta anys i el Centre continua, com una plataforma per ajudar tant pervers, com religiosos, religioses i laics a posar-se al dia. Tot és per donar gràcies a Déu que amb la vostra inestimable col·laboració comunica vitalitat i il·lusió a les esglésies que són a Catalunya. Estic en comunió amb vosaltres, mentre us felicito per la vostra meritoria labor.

Permeteu que aprofiti l'avinentosa per agrair la vostra presència personal, periòdica als mitjans de comunicació que ajuden a mantenir-nos al dia de l'església a casa nostra.

Amicalment

17 d'octubre de 2008

Jaume Camprodon
Bisbe emèrit de Girona

Meu Sr. Sr. M. Boniny
Director del C. E. P.
Barcelona

Benvolgut Director i amic,
festa molt que aquest any no podré
venir a la inauguració del curs CE. P. del
CEP, i la celebració del 65 any de vida.
Vaig a passar-me uns dies
Ben cordialment,

+ Joan E. Vilà

Joan E. Vilà
Director del
CEP

16.10.07
16.10.07
16.10.07
16.10.07

Meu Sr. Sr. M. Boniny
Director del CEP
Aiguadolze de En.
16.10.07 - Barcelona

Benvolgut Sr. Boniny,
Quisiera que la inauguració sempre que ho calgui
que aquest any d'ahora general que es celebrava i tu
són un dels que ho fan i que ho celebren
amb.

En tant me referència a l'acte del 21 d'agost
amb la de la meua meua celebració amb el
diputació d'Urgell i la celebració que agenciada per tot el que
que ho ha fet del CEP a una meua com
la meua agència

Una abraçada a una meua meua meua
dintre de la meua meua meua meua meua meua
que ho ha fet del CEP a una meua com

+ Joan E. Vilà
16.10.07

Barcelona, 20 d'octubre de 2008

Mn. Josep M. Domingo
Director del Centre d'Estudis Pastoral
Rivadeneira 6, 3r
08002 BARCELONA

Benvoigut Mn. Domingo, Déu vos guard.

He rebut la carta i la invitació a participar a la inauguració del curs 2008-2009 del Centre d'Estudis Pastoral, en l'escalaça dels 40 anys de vida de la Institució.

Què podem dir del CEP, no? tanta i tanta gent que hi hem passat, com a alumnes, com a professors, com a col·laboradors; sempre parlar del CEP és parlar d'una entitat estimada i molt valuosa, que, com dius a la teva carta, fou fundada per a la renovació pastoral de la nostra església.

Així doncs, agraeixo que m'hagueu convidat i felicito la institució i tota la junta directiva, a través de la teva persona com a director.

Crec que la lliçó Inaugural a càrrec del P. Màxim Muñoz sobre l'estratègia evangelitzadora del Pare Claret serà una manera molt bona, a part d'acadèmicament impecable, de reparar en cadascú de nosaltres aquesta dimensió missionera que tan vinculada està amb els objectius del Centre d'Estudis Pastoral de les Diòcesis Catalanes.

Res més, dir que amb molt de gust assistiré a l'acte del proper dia 27 i saludar-te ben afectuosament.

Sergi Gordo Rodríguez, prev.
Secretari general i Cancellier

Lleida, 15 d'octubre de 2008

Mn Antoni Serramona

Barcelona

Estimat Mn Serramona:

Estic molt agraït pel vostre record que m'ha evocat aquells anys d'intensa, quasi apassionada, activitat pastoral. Em trobava a Seròs, de rector, i vaig participar en totes les iniciatives o tempteigs d'aquells anys tan propers a la fi del concili Vaticà II. Amb molts viatges a Barcelona, i en particular a aquesta casa, amb els primers curssets de pastoral, abans de la sortida de la revista, fruit d'aquestes trobades i curssets, amb el gran animador Mn Batlle, amb J. M. Totosaus i amb tants d'altres que ja no recordo.

Crec que conservo tots els números de la revista, alguns mal enquadernats per un germà religiós d'una micro-comunitat molt pobra en tots sentits.

Aquest any 68 tan marcat per a la història, tan eclesial com cultural, amb moltes alegries però també amb moltes tristeses, però que ens va trobar plens d'entusiasme per donar a conèixer i aplicar els documents i l'esperit del Concili. Reunions i més reunions.

Desitjo que sigui una efemèride plena d'esperança de cara al futur i d'acció de gràcies de cara al passat. L'esperança ha de suplir amb escriu l'entusiasme, un tant utòpic, dels primers temps, comptant més amb la gràcia de Déu que amb les nostres llums i optimisme, potser més psicològic que teològic.

M'uniré a la vostra celebració a la qual no hi assistiré. Ja no tinc aquells anys, ni aquella tartana de "dos cavalls" amb que anàvem per tot arreu i a totes hores.

Transmet, estimat Antoni, la meua salutació al Cardenal i a tots els qui van viure aquells anys del postconcili i ens varem trobar en aquest pis del carrer Rivadencya.

Mateu Frèbres

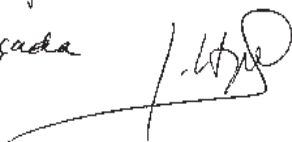

Benvolguts Josep M., Antoni i altre
personal del Centre:

Perdoneu que no us hagi escrit abans.
Realment, aquests últims temps no han estat
gaire tranquils per a mi i per a la meua família.
Però us estic molt, molt agraït. Un va causar
molta alegria tant el record que van fer de
novaltg, com la tramesa del discurs inaugural
i, sobretot, de la preciosa ceràmica. Gràcies
per tot. A més, seguim treballant, no
us en causeu encara que els temps siguin
difícils i no tinguen es ablicients que teníem
novaltg, que ens pensàvem que hauríem de
canviar el món.

Repetixo, moltes gràcies, i perdoneu el
retard del meu agraïment.

Una abraçada

Mn. Jervis Huguet

Pg. Claret, 3-5, 25280 Goloses

7 *Celoni Pignat*

Barcelona, 27 de novembre del 1992

Me. Josep M. Castells,
Secretari d'Interior i Assaiguts,
Barcelona

del vol. del Pla de la Unitat d'Español

En referència als informes d'informació que he rebut, he arribat a conèixer la dimensió de la quantitat de treball que el Departament d'Interior ha de fer, en relació a l'espionatge, de la qual partit per a la seva realització, amb els recursos humans i materials que disposa, és molt difícil. En aquest sentit, cal dir que la manca de recursos humans i materials és una realitat que no es pot ignorar. En aquest context, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població. En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població. En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població.

He de dir que la manca de recursos humans i materials és una realitat que no es pot ignorar. En aquest context, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població. En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població.

En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població. En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població. En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població.

En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població. En aquest sentit, cal dir que el Departament d'Interior ha de fer un treball molt important, ja que és el responsable de la seguretat i de la defensa de l'Estat i de la població.

Celoni Pignat

Memòria gràfica

Mn. Joan Batlles, fundador i director del CEP des de 1968 fins a 1993 rep la felicitació del Sr. Cardenal Lluís Martínez Sistach, President del Centre. Assegut s'hi pot veure Mn. Josep M. Totosaus, Secretari del CEP en l'època de Mn. Batlles.

“...reconeixem l'esforç i l'encert dels qui, des de responsabilitats diverses, han possibilitat, han dirigit i han omplert de contingut aquest Centre i, alhora, sentint-nos responsables de l'herència amb la qual ens enriqueix, mirem amb confiança i amb creativitat cap al seu futur” (Bisbe Joan Carrera, a la Lliçó inaugural del curs 2007-08 del CEP. Quaderns de Pastoral, n° 206-207).

R. P. Màxim Muñoz, Provincial dels Missioners Claretians de Catalunya, pronunciant la seva Lliçó Inaugural del Curs 2008-09 sobre “l’Estratègia evangelitzadora del P. Claret.”

“Què ens pot ensenyar avui la seva [del P. Claret] vida i acció? ... D’entrada hem de dir que el P. Claret és un testimoni extraordinari de com es pot viure i comunicar l’evangeli en temps molt difícils. Nosaltres ens queixem sovint dels temps tan complicats que ens ha tocat de viure, però només cal saber una mica d’història per saber com eren de difícils i conflictius els anys que va viure el P. Claret. Crec que té molt a ensenyar-nos a ser fidels amb les eines que tenim, a suportar amb paciència i coratge les contradiccions, a no gastar inútilment les energies en la crítica i la condemna, sinó en la feina ben feta”.

(De les conclusions, al final de la Lliçó inaugural. *Quaderns de Pastoral*, n° 213).

Acte de celebració dels XL anys al CEP. A primera fila els bisbes i Vicaris presents. A la mesa, Mn. Josep M. Domingo, actual Director.

*“De fet hi ha un discurs pessimista sobre la societat actual al qual sovint l’Església s’apunta[...] Però n’hi ha un altre: el dels nous valors, també espirituals... el de la sinceritat, el de la superació de les pors i de les discriminacions [...] Probablement tots dos discursos valen i a nosaltres ens correspon d’anunciar l’Evangeli enmig de l’ambigüitat amb una vocació ben definida: no estem per judicar sinó per salvar” (Bisbe Joan Carrera, a la Lliçó inaugural del CEP del curs 2007-08. *Quaderns de Pastoral*, n° 206-207).*

*II. L'estratègia evangelitzadora
del P. Claret*

L'estratègia evangelitzadora del P. Claret

Lliçó Inaugural CEP*. Barcelona, 27 d'octubre de 2008

R. P. MÀXIM MUÑOZ, provincial dels Missioners Claretians de Catalunya.

Introducció

Agraïxo de cor la invitació del CEP a fer aquesta lliçó inaugural, precisament en una efemèrides tan significativa -40 anys- per aquesta institució que tant ha aportat a l'Església de Catalunya en la realització de la seva missió evangelitzadora. L'agraïxo i em sento honorat i content de poder-la dedicar al P. Claret, just al final de les celebracions del Bicentenari del seu naixement.

Crec que és positiu per a l'Església de Catalunya mantenir viva la memòria, la presència i el mestratge d'aquest gran evangelitzador. Crec que està fora de tot dubte la importància del nostre sant per a Catalunya, Espanya i l'Església universal en uns moments realment difícils, però sí que trobo molt pertinent citar el Dr. Carles Cardó, ara que celebrem el 50 aniversari de la seva mort, per retre-li homenatge a ell i a un gran admirador seu, l'enyorat bisbe Carrera. Amb motiu de la mort d'aquest, el bisbe Vives, en un article a La Vanguardia estableix una relació entre aquests dos grans personatges i el CEP quan afirma que el bisbe Joan "va ser fundador de "Quaderns de Pastoral", la revista del Centre d'Estudis Pastorals, successora de la

que va fundar Carles Cardó, un dels seus grans referents". El nostre reconeixement, doncs, al testimoni i la tasca d'aquests dos grans referents de la nostra Església, en aquest 40è aniversari CEP.

Deia el Dr. Cardó del P. Claret que va ser:

"El primer que escriví llibres en la nostra llengua al segle passat... El català de més forta expansió forana de vigor espiritual d'ençà un segle... El català de més potència espiritualitzadora de l'època moderna... Sense el seu pas, Catalunya no seria el què és avui, ni en l'ordre religiós, ni en l'ordre lingüístic, ni potser en l'ordre polític, atesa la gran influència mútua de totes aquelles zones de la vida d'un poble ..."
(Carles Cardó i Sanjoan *La Nit Transparent* (1935).

No hi ha dubte que el P. Claret va ser providencial per a la nostra Església i la nostra pàtria en uns moments realment difícils com els del segle XIX. Amb el títol d'aquesta lliçó voldria posar en evidència que la petjada fonda que el P. Claret va deixar no només a Catalunya, sinó a Canàries, Cuba, al conjunt d'Espanya i fins a l'Església universal, no va

* Redacció revisada i corregida per l'autor.

ser només per la seva santedat de vida i la seva extraordinària dedicació a la predicació de la Paraula de Déu, sinó perquè, a més va tenir una gran capacitat d'estratègia en aquesta tasca evangelitzadora, degut segurament als dons naturals i a la formació d'empresari tèxtil que va rebre a la Casa Llotja del Mar. Amb "capacitat d'estratègia" em refereixo a la capacitat d'obertura als canvis socials que s'estaven produint, d'observació i anàlisi de la realitat, de fixar objectius, prioritats i destinataris clars i d'utilitzar, amb mètode i constància, els mitjans més "oportuns i eficaços". Sempre, és clar, mogut per una gran "passió": que Déu fos conegut, estimat, servit i lloat", i des d'una autenticitat de vida evangèlica exemplar.

I això ho va realitzar no només durant els 7 anys de missioner popular per Catalunya, que és potser el que més coneixem d'ell, amb la seva incansable tasca de missions, exercicis i publicació de llibres, sinó també a Canàries, on encara és recordat i estimat, a Cuba, on com Arquebisbe va reorganitzar un bisbat que portava 14 anys sense haver vist un bisbe, a Madrid, El Escorial i moltes ciutats d'Espanya, on com a confessor de la Reina Isabel II tingué l'oportunitat de predicar i establir obres importants com l'Acadèmia de Sant Miquel adreçada a artistes i científics cristians, un seminari interdiocesà d'un gran nivell, per no citar la creació de Llibreria Religiosa, conjuntament amb el Canonge Josep Caixal, d'una importància decisiva per a les edicions religioses de les esglésies d'Espanya, i la Congregació de Missioners Fills de l'Im-

maculat Cor de Maria avui present a més de 60 països arreu del món. Són obres que requereixen, a més d'un esperit molt emprenedor i creatiu, una gran competència organitzativa. Com ha dit d'ell el bisbe claretià Pere Casaldàliga, Claret va tenir un «cap d'industrial avançat, que ho va pensar tot».

Amb tot, Claret no deixa de ser fill el seu temps, de la seva cultura i de la seva Església i per tant condicionat per determinats esquemes teològics i doctrinals, que ell accepta sense qüestionar-los. Per entendre'l i actualitzar-lo es requereix, com tot esdeveniment i personatge del passat, fer un esforç "hermenèutic", superant la temptació de judicar-lo des dels nostres esquemes teològics, morals i eclesials que han canviat fins i tot radicalment en alguns aspectes.

Dedicaré la primera part de la meva exposició a presentar breument la seva vida, remarcant aquells aspectes que em semblen més rellevants per al tema que m'ocupa, especialment la seva època d'estudiant a Barcelona. Després aniré desenvolupant els diversos aspectes de la seva estratègia evangelitzadora.

1. La vida que dona sentit a l'estratègia

1.1 Les arrels familiars i primeres experiències

Anton Claret neix a Sallent el 23 de desembre del 2007, ara just n'hem celebrat el Bicentenari. Sallent en aquell moment era una vila en la que la tradició de la pagesia i la in-

novació de la indústria incipient conviuen més o menys pacíficament, i això marcarà el tarannà de Claret com una persona de síntesi entre tradició i progrés.

Gràcies als “sallents” o salts que el Llobregat fa al seu pas per aquesta vila i que li donen el nom, hi ha un bon grup d'obradors familiars dedicats a la fabricació de teixits. Els Claret i Clarà són una família més, que, immersa en aquest context, treballa i cerca de prosperar en un sector en el què Catalunya serà pionera.

La infantesa de l'Anton transcorre solcada pels ensurts de la guerra del francès, que de tant en tant obligava la gent a amagar-se pels boscos del voltant. Claret recorda l'anècdota d'acompanyar amb paciència el seu avi, que no s'hi veia gaire i tothom deixava enrere.

De la seva família i la parròquia rep una formació cristiana que ell interioritza i conrea amb interès: el catecisme, la lectura dels bons llibres, la pregària d'una intensa devoció a Maria i a Jesús sacramentat, l'explicació dels evangelis que cada diumenge fa el rector... provoquen en ell experiències que el marcaran tota la vida: la devoció a Maria i a l'eucaristia, la importància de la instrucció catequètica, l'eficàcia dels bons llibres, especialment de la Bíblia.

Però entre aquestes primeres experiències n'hi va haver una que ell considera com la primera que recorda i que el va esperonar tota la seva vida. Ho explica així a la seva autobiografia:

“Les primeres idees de què tinc memòria sorgiren en mi cap a l'edat de cinc anys, quan, estant al llit, en comptes de dormir, jo sempre he estat molt poc dormilega, pensava en l'eternitat, pensava sempre, sempre, sempre; m'afigurava unes distàncies enormes, n'hi afegia més i més, i, en veure que no n'abastava la fi, m'estremia i pensava: Els qui tinguin la desgràcia d'anar a l'eternitat de penes, ¿mai no acabaran de patir, sempre hauran de sofrir? ¡Sí, sempre, sempre, sempre hauran de patir! (Aut 8)

Després explicita que *“Aquesta mateixa idea és la que m'ha fet treballar més i em fa treballar encara i em farà treballar mentre viuré, per la conversió dels pecadors, a la trona, al confessionari, mitjançant llibres, estampes, fulls volanders, converses familiars, etc. etc.” (Aut. 9).*

Més enllà de la concepció teològica, pròpia d'aquell temps, respecte al pecat, la salvació i la condemna, Claret es mostra molt sensible i preocupat pel destí dels seus proïsmes, que es tradueix en una extrema generositat per fer el que estigui al seu abast perquè aquest destí sigui la felicitat en aquest món i en l'altre. Ell explica aquest sentiment al fet Déu li ha donat un “cor tan tendre i compassiu”, no pot veure una desgràcia, una misèria, que no la socorri. (Aut 10). Fins i tot té compassió del mateix Déu, el seu bon Pare, a qui no pot sofrir que ofenguin amb el pecat. I aquesta serà una altra forta motivació pel treball apostòlic.

Aquesta sensibilitat religiosa tan especial que mostrava en Tonet

desvetllà en ell la vocació sacerdotal. I de fet els seus pares el posen a estudiar llatí: era una de les sortides habituals per a un dels fills en famílies tan nombroses. Però malauradament el capellà que li ensenyava llatí, Mn. Joan Riera, va morir i aleshores, probablement per manca dels recursos necessaris per fer-lo entrar al seminari de Vic, els seus pares el van posar a treballar en la petita fàbrica familiar de teixits. A partir d'aquest moment, la seva vocació sacerdotal resta com a adormida, perquè comença desvetllar-se la seva vocació humana. Es va sentir molt a gust desplegant els seus talents naturals en la feina al taller. I és que l'Anton , a més de tenir un cor bo i compassiu, és una persona molt treballadora, activa i dotada d'un gran talent pràctic, com veurem al llarg de l'exposició.

Entusiasmada per la feina en els telers, demana al pare poder anar a Barcelona per perfeccionar-se en la fabricació i el comerç. El pare hi accedí de bona gana. No serà capellà, però si prospera com a expert en la fabricació i el comerç ajudarà molt la indústria familiar.

2.2. Una experiència decisiva de Barcelona (1825-1829)

L'experiència de Claret a Barcelona, que durà quatre anys (del 1825 al 1829), el va marcar profundament. S'apuntà a l'Escola que la Junta de Comerç tenia a la Casa Llotja de Mar, que va ser bressol dels grans artistes i empresaris del moment. Allà es preparà per al comerç i la fabricació, estudiant disseny tèxtil i gramàtica francesa i castellana. Ja ens

podem imaginar el món que se li obrí a Claret, venint de la petita vila de Sallent, en el contacte que estableix amb la gran capital, els professors, industrials, companys (entre els quals hi havia els que després serien grans empresaris: Viladomiu,), en general tot l'ambient social i cultural en gran ebullició. Gràcies als coneguts que tenia el seu pare, es guanyà les garrofes treballant en una important fàbrica, anomenada "dels Vigatans", regentada per en Francesc Prat, d'un tarannà tirant a anticlerical. Sort que el majordom, Jaume Ferrer era un bon cristià, i procurà al jove Claret una relació més positiva.

A Barcelona, l'Anton Claret va entrar en contacte seriós, responsable, adult, amb les realitats d'aquest d'un món en plena efervescència econòmica, política i cultural: el treball, la tècnica, el diner, el joc, l'amistat, l'amor humà, etc. Durant els seus primers anys d'estada a Barcelona Claret s'immergeix plenament en el món de la fabricació tèxtil. Li agrada el que fa. Experimenta que està picant a les portes d'un gran futur. Pren consciència de les grans qualitats que té en el ram del tèxtil. Comença a tenir fama entre els empresaris, que proposen al seu pare de fer companyia tenint el fill com a director.

Claret expressa totes aquestes vivències amb la paraula "deliri": *"Per més que digui no ho ponderaré prou: era un deliri el que jo tenia per la fabricació"* (Aut 66). És més, als seus 55 anys, quan escriu la seva biografia, fa una afirmació que ens deixa ben sorpresos: *"De totes les*

coses que he estudiat i de totes aquelles a què m'he aplicat durant la vida, en cap no hi he entès tant com en la fabricació... Déu m'havia donat tanta intel·ligència en això que només em calia analitzar una mostra qualsevol per traçar a l'instant el teler amb tot el seu aparellament que donaria exactament el mateix resultat, i àdhuc, si ho volia l'amo, se'n feien de millors (Aut. 58). Quan, després de molt rumiar, encertava la manera de descompondre i de compondre la mostra, en sentia un goig, n'experimentava una satisfacció que em feia anar per casa com boig de content. Tot això ho vaig aprendre sense mestre; més aviat, en lloc d'ensenyar-me la manera d'entendre les mostres i reproduir-les perfectament, m'ho amagaven. (Aut. 59)

Tot i que l'Anton continua portant a Barcelona un ritme acceptable de pràctica cristiana, es va adonant que aquestes pràctiques externes no obeeixen a una devoció interna com la que vivia al seu poble, sinó que es va refredant en el fervor. A les misses assistia ben distret perquè, com ell mateix afirma “tenia més màquines al cap que sants no havia als altars” (Aut. 67). I de sobte esclata la crisi, tal com ell ens explica a l'Autobiografia

Enmig d'aquest enrenou, mentre oïa la santa Missa, vaig recordar-me d'haver llegit de molt petit aquelles paraules de l'Evangeli: ¿Què en traurà l'home de guanyar tot el món si finalment perd la seva ànima (Mt 16,26)? Aquesta sentència va causar-me una profunda impres-

sió...fou per a mi una sageta que va ferir-me el cor; jo pensava i rumiava què faria, però no me'n sortia. (Aut 68)

Fixem-nos que no diu que sentís que es llegia aquell evangeli, sinó que va recordar haver llegit de molt petit. Això vol dir que les lectures de la Paraula de Déu fetes de petit han quedat en ell com llavors que li marquen el camí: la conversió de Claret es va produir en **contacte amb la Paraula de Déu**, que el va conduir al veritable centre de la vida.

Està clar que aquests moments culminants no s'improvisen. Claret mateix diu que havia tingut algunes experiències que havien posat en perill la seva vida, fins i tot la física: un amic amb qui feia societat jugant a la loteria l'enganya, es juga un bitllet premiat al casino, roba una joies i el fiquen a la presó. La mestressa d'un dels seus amics li fa propostes deshonestes un dia que el va a veure a la pensió. Un altre dia, refrescant els peus a la platja de la Barcelona, una ona se l'emporta i per poc s'ofega. Déu li va fer la gràcia de re-llegir la seva vida a Barcelona des de la clau d'aquest evangeli: la inseguretats del diner (de la mateixa manera fàcil amb què es guanya es pot perdre), la inseguretats de l'amistat humana, de l'amor humà, que pot trair-se o ser traït, la inseguretats de la pròpia vida, que es pot perdre en qualsevol moment. Quan li van passar aquestes coses, ell no fou capaç des descobrir-hi senyals de Déu, perquè estava totalment agafat per la seva “passió dominant”: la fabricació.

A partir d'aquell dia, Anton Claret va retornar immediatament a l'experiència religiosa que tant el va commoure quan era infant: la salvació o la condemna eternes. Cerca també les medicacions humanes necessàries: un Ananies que, com a Pau, l'ajudi a discernir la voluntat de Déu, i el troba en el P. Amigó, un sacerdot de Sant Felip Neri, en qui troba el consell que necessitava. De moment va continuar els estudis, però també va tornar a estudiar gramàtica llatina: senyal que tornava a sentir inclinacions cap al sacerdoci.

Què li ha passat a l'Anton? Doncs que ha experimentat en carn pròpia el que tantes persones provinents de la zona rural devien patir en desplaçar-se a les grans ciutats per anar configurant una nova classe social: el proletariat, especialment en l'aspecte religiós. Poc a poc, el jove Anton es va des-centrant de Déu, no per la via de la negació o de l'allunyament, sinó del refredament espiritual respecte al fervor que va viure al seu Sallent natal, en l'ambient familiar i popular. La formació rebuda a Sallent havia estat senzilla i molt suficient per aquell context rural, però, en no créixer, va esdevenir absolutament insuficient per fer front al nou context sociocultural i socio-religiós de la industrial i obrera Barcelona. Una bona experiència per al P. Claret, que anys després recriminarà als eclesiàstics l'apatia i manca de sensibilitat davant el greu problema de l'evangelització del món obrer.

Però a més d'aquesta manca de creixement en la formació de la seva fe, la causa més important del seu

refredament fou el seu entusiasme per la tècnica. Les màquines tèxtils ocupaven el cap i el cor, exiliant-ne Déu. El nou déu del progrés i la tècnica pretenia apropiarse del seu esperit. Un repte vital ben paradigmàtic el que es planteja Claret, quan s'adona que tenia "més màquines al cap que sants no havia a l'altar": Què podia aportar un cap ple de sants als progrés científic-tècnic? És a dir, tindria l'Església, el cristianisme, els sants quelcom a dir a la societat del progrés, de la ciència i de la revolució industrial?

El que batejava en el fons d'aquests interrogants no era res més ni res menys que una nova concepció del món i de l'home, a la que l'Església havia de donar una resposta que no acabava de trobar, potser perquè estava preocupada amb altres coses menys importants.

2.3. El difícil discerniment vocacional guiat per la Paraula de Déu

Un cop l'Anton ha optat per Déu només, li sembla que ha de seguir el camí més radical. Si un dels extrems del seu conflicte era el *món*, encarnat per a ell en la *fabricació tèxtil*, en optar per l'altre extrem, *Déu sol*, treu la conclusió que ha d'apartar-se, fugir del que per a ell constituïa el gran perill vocacional. La fabricació, que per a d'altres podia ser alhora realització humana i cristiana, per a ell era el gran perill i obstacle que l'apartava del camí que Déu tenia traçat per a ell. I així afirma: *Desenganyat, fastiguejat i avorrit del món, vaig pensar deixar-lo i fugir en una solitud, fer-me cartoixà. (Aut 77)*

Amb bon encert el bisbe de Vic, a qui pot consultar gràcies a l'amistat amb un oncle seu, l'aconsella que entri al seminari de Vic i que després, si continua sentint el desig d'ingressar a La Cartoixa, doncs que ho faci. I de fet al cap d'un any emprèn el camí de Vic a La Cartoixa de Montalegre, però una turmenta amb efectes negatius per al seu pit, la llegeix com un senyal que Déu no el vol cartoixà. Seguirà el seu camí sacerdotal al seminari de Vic. Comença una nova etapa de discerniment: quina mena de capellà encarna millor la crida que Déu li fa?

En aquest discerniment li va donar una bona base la vida espiritual intensa que portava, de constant atenció i alerta; mitjançant la pregària intensa, la lectura espiritual... però el lloc privilegiat, on es trobaran realment Déu i Claret, serà un cop més la lectura de la santa Bíblia. El jove Claret així ho reconeix:

113 Des que van passar-me els desigs de ser cartoixà, que m'havia donat Déu per arrancar-me del món, pensava no solament a santificar la meua ànima, ans també rumiava contínuament què faria i com ho faria per salvar l'ànima del meu proïsme. En efecte, pregava Jesús i Maria i m'oferia de continu per a aquest mateix fi. Les vides dels sants que llegiem a taula cada dia, les lectures espirituals que jo feia en particular, tot m'hi ajudava; però allò que em movia i excitava més era la lectura de la Santa Bíblia, a què he estat sempre molt inclinat [afecionat].

Aquesta afeció a la Bíblia el va acompanyar tota la seva vida, la deu en bona part a la formació rebuda en el seminari de Vic. El Bisbe Corcuera havia establert per als seminaristes que llegissin quatre capítols diaris de la Bíblia, dos al matí i dos al vespre. I Claret es va mantenir ferm en aquesta pràctica tota la vida, i la va aconsellar a seminaristes, capellans i laics. En aquesta lectura assídua i perseverant s'afanya a trobar la voluntat de Déu. Obertament confessa que: *“Hi havia passatges que em feien tan forta impressió, que em semblava sentir una veu que em deia a mi el mateix que llegia. Eren molts, aquests passatges, però singularment els següents...”* (Aut 114). I a continuació ens ofereix un florilegi de textos, referits a la crida a predicar i la promesa d'ajuda que Déu fa a l'enviat per fer front a les persecucions i calúmnies, i també a la gran necessitat que hi havia en el poble d'anunci, formació, renovació de la conducta. Se sent enviat com els profetes, i es veu directament al·ludit per aquelles paraules d'Is 61 que el mateix Jesús s'aplica a si mateix: *“L'Esperit del Senyor és sobre meu, perquè m'ha ungit, m'ha enviat a anunciar la Bona Nova als pobres...”*; se sent continuador de Crist i dels apòstols, de Sant Pau sobretot, dels Sants Pares, dels grans sants evangelitzadors que s'han distingit per seu zel de la salvació de les ànimes.

Tot això passa durant el temps de seminari i també durant el seu primer destí a Sallent. va organitzar el ministeri parroquial d'acord amb la seva sensibilitat: la major part del temps la dedicava a la predicació de

la Paraula en sermons i catequesis, si bé no descurava la pastoral més específicament sacramental. Era especialment assidu al confessional. El seu ministeri es va caracteritzar com una entrega incondicional als seus feligresos, sense distinció de persones. Però la parròquia li queda petita, no exhaurix el foc interior que sentia de predicar la salvació a tot el món. Finalment veu clar que Déu el crida a ser missioner i pren una decidida determinació:

En molts passatges de la Santa Bíblia sentia la veu del Senyor que em cridava perquè sortís a predicar. El mateix em passava en l'oració. Això féu determinar-me a deixar la parròquia, anar a Roma i presentar-me a la Congregació de Propaganda Fide perquè m'enviés a qualsevol part del món. (Aut 120)

I és a partir d'aquí que es produeix realment una reconfiguració de les seves energies i la seva passió, molt similar a Saule de Tars. Així com Saule va posar tanta passió en la difusió de l'Evangelí com abans a la persecució de l'Església, així també Claret focalitzarà tots els seus talents naturals i tota la formació rebuda, també a nivell d'industrial tèxtil, a la seva tasca missionera. El "deliri" per la fabricació es tradueix en un "desfici" per veure què faria i com ho faria per no per salvar-se, sinó per salvar el proïsme.

Des que van passar-me els desigs de ser cartoixà, que m'havia donat Déu per arrancar-me del món, pensava no solament a santificar la meua

ànima, ans també rumiava continuament què faria i com ho faria per salvar l'ànima del proïsme. (Aut 113)

I, com va passar en el primer discerniment, també ara tendeix a la forma més radical de missió: oferir-se a *Propaganda fide* perquè l'enviessin a terres d'infidels. En no trobar a Roma el contacte que tenia fa els Exercicis Espirituals amb els Jesuïtes i el convencen perquè entri al seu noviciat, ja que la Companyia es dedica a l'evangelització. Una altra malaltia a la cama fa veure als seus superiors, que Déu el vol de missioner a la seva terra, que bona falta feia. De forma que la seva vocació missionera es farà finalment realitat en la seva predicació itinerant per tot Catalunya del 1840 al 1848 i Canàries (1848-1849). I, quan finalment aconsegueix fundar una congregació de missioners que es dediquin a una tasca tan necessària en aquell moment i la Llibreria Religiosa com a gran instrument evangelitzador, rep el nomenament d'Arquebisbe de Santiago de Cuba, on no tenien bisbe des de feia 14 anys. Fidel a la seva vocació serà un bisbe missioner. En els 7 anys del seu ministeri en aquella illa, visita 3 cops tota la diòcesi, convertint les visites pastorals en autèntiques missions populars. Després d'un gravíssim atemptat que per poc li costa la vida, un nou nomenament sembla arruïnar un cop més la seva vocació: confessor de la reina Isabel II, però salvant amb dignitat les tasques del seu càrrec, continua predicant la Paraula a Madrid i per tota Espanya, aprofitant els viatges de la reina, a més de dedicar-se a escriure nom-

broses obres de caire pastoral i altres iniciatives que ja explicarem. Exiliat a França amb la reina, participa en el Concili Vaticà I i mor al monestir cistercenc de Fronfroide el 24 d'octubre del 1870, envoltat dels seus missioners i dels monjos.

3. L'amor-passió per Déu i el proïsme, clau d'una estratègia reeixida

Fet aquest rapidíssim repàs a la vida de Sant Antoni M. Claret, entro en el tema de l'estratègia evangelitzadora abordant un tema que és clau en qualsevol acció estratègica, no només per posar-la en marxa i configurar-la, sinó per a portar-la a terme, amb constància i il·lusió. Es tracta de la motivació i la finalitat que porten una persona a plantejar-la i que, en definitiva, és la que li dona sentit. Actualment les escoles de negoci treballen molt aquest aspecte. No hi ha pla estratègic que no comenci per clarificar tot el possible el que es pretén, els valors que el sustenten, la motivació. És més: el que fa ser creativa una persona a l'hora de buscar els mitjans més eficaços és la il·lusió pel projecte, la satisfacció per aconseguir els seus objectius. Quant més profund és l'interès i la motivació, tant més eficaç és la persona.

En un pla estratègic evangelitzador funciona de manera similar. I de fet en el cas del P. Claret és molt clar. Va sentir una autèntica passió per la "salvació de les ànimes" que era l'expressió de l'època, i això el feia rumiar contínuament què faria i com ho faria per assolir-la. Una motiva-

ció així, acompanyada per uns talents naturals i una formació empresarial, explica la ingent obra realitzada pel P. Claret i l'eficàcia amb què la va planificar i posar a la pràctica.

Realment impressiona el seu dinamisme apostòlic: ¿Com va ser capaç no només de portar una tasca tan ingent en predicacions, hores al confessionari, llibres publicats, sense descuidar els seus compromisos com a arquebisbe i després com a confessor de la Reina? Algú li va ser una pregunta semblant i ell va respondre: "*enamoreu-vos del Crist i fareu coses més grans*". Un escrit que està posat sobre la seva tomba a Vic.

Aquesta resposta apunta realment al motor del P. Claret: un amor intens a Déu i, per tant, a treballar perquè fos "conegut, estimat, servit i lloat" i al seu proïsme perquè fos feliç en aquest món i assolís la salvació en l'altre. Amb aquestes o semblants paraules el P. Claret expressa el que era l'objectiu i la meta de les seves accions.

Sentia una veritable "passió" per l'evangelització. En el seu temps se'n deia "zel per la salvació de les ànimes". Ja hem parlat de com la idea de l'eternitat desgraciada o l'ofensa al seu bon pare que és el pecat han estat idees que l'havien mogut sempre a cercar "per tots els mitjans possibles" -aquesta és una expressió molt seva-, la salut espiritual del seu proïsme.

Per referir-se a aquesta força interior que l'empeny, al seu impuls irrefrenable per dedicar-se a la pre-

dicació, a abordar tota mena de dificultats fins i tot persecucions i calúmnies, utilitza tot sovint la imatge del foc. Un foc que crema dins (l'amor diví) i que cerca encendre els altres amb "eficàcia" i "per tots els mitjans" Així ho expressa en l'anomenada "definició del missioner", que ens ha deixat als claretians i que és un bot autoretrat. Podeu apreciar el seu fort accent paulí:

Jo em dic a mi mateix: Un Fill de l'Immaculat Cor de Maria és un home arborat de caritat que cala foc arreu on passa; que desitja eficaçment i procura per tots els mitjans d'encendre tothom amb el foc de l'amor diví. Res no el fa enrere; frueix en les privacions; aborda els treballs; abraça els sacrificis; es complau en les calúmnies i s'alegra en els turments. Només pensa com seguirà i imitarà Jesucrist [a pregar] a treballar, a sofrir i a procurar sempre i únicament la major glòria de Déu i la salvació de les ànimes (Aut 494)

Dels textos que més impressionen del P. Claret són els dedicats a l'amor com la virtut més necessària al missioner, o el zel – foc que ha de cremar en el cor del cristià, del capellà i del missioner per fer fruit

La virtut més necessària és l'amor. Sí, ho dic, i ho diré mil vegades: la virtut que més necessita un missioner apostòlic és l'amor. Ha d'estimar Déu, Jesucrist, Maria Santíssima i el proïsme. Si no té pas aquest amor, totes les seves belles qualitats seran inútils; però si té un gran amor

amb les qualitats naturals ho té tot (Aut. 438)

L'amor fa en el qui predica la paraula divina com el foc dins el fusell. Si un home tirés una bala amb els dits, poc esvoranc faria; però si aquesta mateixa bala la tira empesa pel foc de la pólvora, mata. És així la paraula divina. Si es diu amb les forces naturals, ben poca cosa fa, però si és dita per un sacerdot ple de foc de caritat, d'amor de Déu i del proïsme, ferirà vicis, matarà pecats, convertirà els pecadors, obrarà prodigis. Això ho veiem en sant Pere, que surt del Cenacle inflammat pel foc de l'amor, que havia rebut de l'Esperit Sant, i el resultat va ser que en dos sermons converteix vuit mil persones, tres en el primer i cinc en el segon. (Aut. 439).

En realitat, el foc de la caritat en un ministre del Senyor fa com el foc material en la locomotora del ferrocarril i la màquina en un vaixell de vapor, que tot ho arrossega amb la més gran facilitat. ¿De què serviria tota aquella baluerna si no hi hagués foc ni vapor? No serviria de res. ¿De què servirà, a un sacerdot que ha fet tota la seva carrera, d'estar graduat en sagrada Teologia i en ambdós Drets, si no té el foc de la caritat? De res. No servirà per als altres perquè seria un aparell del ferrocarril sense foc; potser en comptes de servei, com caldria, farà nosa. Ni tampoc serveix per a ell: com diu sant Pau, encara que jo parlés totes les llengües i el mateix llinguatge dels àngels, si no tingués caritat, vinc a ser com un metall

que sona o una campana que repica. (Aut. 441).

Aquest foc cal conrear-lo i revifar-lo contínuament. En la simbologia de la “forja” que ell utilitza diverses vegades per parlar del procés espiritual, la barra de ferro que som nosaltres esdevé fletxa o sageta llançada en l’acció ministerial si abans s’ha caldejat al foc de la pregària, l’eucaristia, la Paraula de Déu i la devoció a Maria. D’aquests quatre “fogars” cal destacar el de la lectura de la Paraula de Déu com ja hem dit.

Un cop el ferro es fa moldejable, vénen els cops, que és l’ascesi: conreu de les virtuts, pregària, sagraments, mortificació, vigilància espiritual... Pels seus escrits espirituals sabem la constància i voluntat amb què Claret va ser fidel als plans de vida que reelaborava anualment en els Exercicis Espirituals, i revivava cada mes en el dia de recés. Certament una vida espiritual molt marcada en aquella època per la voluntat, però que almenys per a ell no tenia altra finalitat que mantenir el foc de l’amor com a seguidor del Crist missioner. El seguiment de Crist, la imitació de les seves virtuts i del seu estil de predicar és el centre de la seva vida espiritual.

És aquest motor interior el que fa al P. Claret no només un apòstol entregat i molt treballador sinó també un apòstol creatiu, encertat, precís. Qui ha de dirigir a altres i organitzar institucions i campanyes apostòliques per a la renovació espiritual del món i de l’Església necessita estar personalment encès en

l’amor a Déu i al proïsme, sense el qual les qualitats i formació que pugui tenir són no-res.

4. Una formació d’empresari al servei de l’Evangeli

Però com deia el P. Claret: sense el foc de l’amor, les qualitats i els estudis d’un capellà no serveixen de res, però amb el foc de l’amor totes les qualitats naturals i la formació aconseguen coses increïbles. Aquest va ser el seu cas. La seva passió interior va trobar en formació empresarial rebuda a La Llotja i tot el seu contacte amb el món de la indústria tèxtil al que hem fet referència més amunt el desenvoluparen de tota una colla d’habilitats, capacitats i mètodes que el feren molt eficaç i encertat en l’acció.

En un primer moment potser Claret no n’era conscient, però després ell mateix reconeixerà que tot el que havia après a La Llotja li va servir molt per la seva tasca missionera. Ell només fa referència al dibuix, molt útil per a les il·lustracions de les seves publicacions, especialment del catecisme, i a l’esquema de la gramàtica francesa que ell recorda i va considerar molt pràctic també per a organitzar el contingut del catecisme. Claret reconeixerà: *Qui havia de dir que el dibuix que jo aprenia per a la fabricació, Déu disposava que servís per a la Religió!* (Autob. 56). També reivindica, en carta al canonge Caixal, els tres premis obtinguts a La Llotja per argumentar la seva competència en algunes qüestions de la Llibreria Religiosa.

4.1. Obertura al món que l'envolta i a la seva evolució

D'altra banda, Claret, com home format per al comerç i l'empresa, es caracteritza per la seva obertura a les novetats i l'anàlisi de la realitat: forma part de la seva competència conèixer les novetats, les tendències, les demandes del públic. I, en efecte, Claret es va distingir per una gran obertura d'horitzons. Li ajudà sens dubte el domini d'algunes llengües. A la Llotja aprengué el francès, que no hi ha dubte que l'obrí no només a les novetats dels dissenys que venien de París, sinó a tota una cultura aleshores de molta influència. La seva biblioteca personal (que conservem a Vic) conté un bon nombre d'obres escrites en aquesta llengua. Consta així mateix que, sent seminarista a Vic, donava classes gratuïtes de francès a diversos condeixebles. Després aprendrà l'italià i estudiarà l'alemany. En el pla d'estudis del Escorial es dona molta importància a l'aprenentatge del francès, l'anglès i l'alemany, per poder llegir en l'original les obres dels autors que estaven qüestionant el cristianisme.

També, per inclinació personal, li agradava tot el món de la física i la ciència, com també trobem reflectit al pla d'Estudis del Escorial. Si analitzem el seu historial acadèmic arribem a la conclusió que sobresortia molt més en les ciències físiques i naturals que en la filosofia. I a la seva biblioteca personal tenia un apartat significant de llibres dedicats a aquestes matèries, cosa sorprenent en un eclesiàstic d'aquell temps, que a més es dedicava de ple a la predicació.

En l'àmbit pastoral, la seva trajectòria el mostra molt atent a les iniciatives que hi havia a França, Itàlia o Anglaterra, pel que fa a escrits que es podien traduir o adaptar, associacions de fidels i devocions que produïen moltes conversions o eren eficaces per al manteniment de la vida cristiana, etc. Si analitzem la llista de llibres que va fer adquirir per a la biblioteca del Seminari de l'Escorial hem de concloure que estava perfectament al dia del que es publicava a Europa.

Aquesta obertura d'horitzons la va anar eixamplant amb motiu de les noves tasques misioneres i responsabilitats encomandes: quan va anar a Canàries o a Cuba, va tenir prou atent per percebre'n la diversa sensibilitat a la què calia adaptar el missatge i les actuacions. El càrrec de confessor de la Reina el va situar en una perspectiva privilegiada per captar i entendre els mals que afegien la societat i l'església d'Espanya, al quals ell sentia que havia de fer front. Diverses publicacions d'aquella època estan dedicades a respondre a les crítiques a la religió provinents del racionalisme, del protestantisme i del socialisme, i a un pla de reforma "per renovar la formosor de l'Església".

En molts aspectes, doncs, de la seva trajectòria podem comprovar en Claret una obertura notable a la cultura, la ciència i la tècnica del seu temps. Un detall interessant és el títol que posa a dos dels seus llibres "El ferrocarril" (1857) o "Nuevo viaje en ferrocarril" (1862), quan just quan s'estaven instal·lant els primers traçats a Espanya. I també és significativa la proposta que va fer a Bal-

mes d'escriure una novel·la d'alts vols en la qual "bategés" la cultura moderna, a l'estil com Sant Tomàs de Aquino havia batejat la filosofia aristotèlica emergent al segle XIII. I de fent, entre les seves notes manuscrites de Balma trobem l'esbòs d'una novel·la, tal com el seu amic Claret l'hi havia proposat.

El dibuix, un llenguatge

El mateix fet d'estudiar i practicar el disseny aplicat al tèxtil, més enllà d'aprendre una tècnica que li serà molt útil per a les il·lustracions dels seus llibres, estampes i escuts d'associacions, l'estava fent desenvolupar les seves capacitats comunicatives en general. ja que el dibuix no és només una tècnica, sinó un llenguatge, una eina per a la comunicació. Claret entén la força d'aquest instrument i, en aquest sentit, entronca i renova una tradició ben afermada. En aquesta línia, Francesc Fontbona, en el volum VI de la Història de l'Art Català, coordinada per Francesc Miralles (pp.119-120), es refereix a Claret bo i recordant La Llotja, on ell va aprendre a dibuixar: "*Antoni Ma. Claret, conscient que es dirigia a un públic popular al que calia convèncer, adoptava un llenguatge plàstic, senzillament narratiu, que pot entroncar amb la tradició del retaule o, si es vol, de l'auca*". A la pàgina següent dirà: "*un il·lustre ex alumne de la Llotja aprofita els seus coneixements artístics adquirits durant el pas per l'institució (1825-1829) per a il·lustrar el seu Catecisme de la doctrina cristiana. Els seus dibuixos estan al servei absolut de l'idea que ell vol transmetre*". Certament, una de les

qualitats que distingí el P. Claret és que fou un gran comunicador, altrament no es pot entendre l'enorme èxit de la seva predicació i dels seus escrits.

No és possible aturar-se a considerar l'ús que fa d'altres llenguatges artístics com la música en la seva missió evangelitzadora; però la seva aportació no deixa de ser interessant. Només dos detalls: la "Col·lecció de Sermons", que va publicar el 1850 i "càntics espirituals que es canten a les missions" (1857), per afavorir la divulgació del folklore religiós popular, recull les lletres d'un bon nombre de càntics de missió, destinats al cant del poble, que ell mateix utilitzava. Un prestigiós músic claretian vasco, el P. Luis Iruarrizaga, va escriure a propòsit d'això: "*...si els pobles de Catalunya han pogut conservar el seu ric cançoner religiós en l'estat que tots avui admirem, és gràcies a l'obra del P. Claret*". L'altra publicació important fou l'"Art de cant eclesiàstic i cantoral per a ús dels seminaris". Editat a Barcelona, el 1961. Només en tres anys se'n varen distribuir uns 24.000 exemplars. En la seva època es considerava "el mètode de Cant eclesiàstic més complet" que es coneixia, ja que comprenia "l'ensenyament del Cant Gregorià i de la Música Moderna a la vegada". Claret va col·laborar sens dubte a dignificar el cant eclesiàstic que estava seriosament deteriorat, avançant-se així a la reforma de Pius X.

4.2. Capacitat d'observació i anàlisi de la realitat

A aquesta obertura d'horitzons correspon la capacitat d'anàlitzar la

realitat amb la que es troba. Bona part de la seva feina com a expert del tèxtil era, com a fabricant, analitzar les mostres de teixit per construir el teler que les podia reproduir i fins millorar, i com a comerciant estudiar les modes, tendències, possibilitats de negoci, etc. Aquesta habilitat també l'exercirà i li serà molt útil per copsar amb claredat els reptes i necessitats que plantejava la situació socio-política i religiosa del seu temps, analitzar-ne les arrels i les conseqüències especialment per a la fe del poble senzill. De cara sempre a cercar els mitjans més oportuns i eficaços per reproduir la imatge de Crist en la seva vida i en la vida dels cristians. Serà un "teixidor de l'Evangelí".

En els seus primers anys de predicador itinerant per les contrades de Catalunya està especialment atent als diversos factors que determinen la complexitat de la situació i els explica en bona part en la seva Autobiografia: situació del poble fidel, de les parròquies, oportunitats, dificultats, etc. En un interessant diàleg que va tenir amb el filòsof Jaume Balmes, deixa ben clar que sap on està, que sap el que vol, que ha identificat les resistències a la seva tasca missionera i calculat la seva força opositora, que compon les seves obres sense descuidar res que sigui important. El maig de 1862, pocs mesos després d'arribar a la seva seu de Cuba, escriu a la Reina una interessant *Relació* on diu el següent: "*he recorregut gran part de la meua diòcesi, he palpat per mi mateix les llagues que pateix, he estudiat el mal en els seus resultats, n'he descobert el seu origen*". Informes semblants, per al seu

ús personal i pels missioners, abunden en els seus anys de Confessor Reial (1857-1869). Aquesta anàlisi de la realitat seguirà molt present, fins i tot, en una de les seves últimes obres, *L'egoïsmo vinto*, publicada a Roma en 1869, traça un interessant panorama de causes *de*, efectes *que* i mitjans *per* recompondre una societat que s'allunya de Déu i proposa un model d'Església que sobre tot ha de mostrar, visibilitzar, l'Evangelí.

D'altra banda, baixant més al detall, trobem que el P. Claret és algú molt proper a la gent del poble, i està sempre molt atent a les seves preocupacions i necessitats en relació sobretot a la vivència cristiana. Per Catalunya va a peu i tot sovint xerrava amb companys de camí, seia moltes hores al confessionari, conreava les converses familiars amb la gent... Resultat: tota una saviesa pràctica treta de l'observació que el feia molt eficaç en la seva acció. Tot sovint a la seva autobiografia trobem l'expressió "havia observat que el que el que la gent més necessita..."; o el que més impressiona a la gent és...".

Diu per exemple, respecte de l'estil de predicació: "*Havia observat que una de les coses que més cridava l'atenció de tothom, savis i ignorants, creients o incrèduls, eren les comparances de coses naturals (Aut 297). I respecte als temes que tractava "Portava en un vademècum els manaments explicats, i a més uns fulls solts de cada manament amb matèries anàlogues a aquell manament, que utilitzava segons el nombre de dies que havia de predicar en aquella població i també segons els*

costums o vicis que calia retreure i virtuts que calia plantar o fomentar, ja que per encertar-ho bé, me n'informava abans, i pel que em deien o pel que jo mateix coneixia, hi anava aplicant els remeis. (Aut 288)

Un altre exemple, referit al fruit dels Exercicis: *Als seglars també els he donats [Exercicis Espirituals] diverses vegades, separats els homes de les dones, i en distintes tandes, i he observat que produeixen un fruit més sòlid i durador que no pas les missions.* (Aut 309)

I pel que fa a les publicacions, diu: *“Com que anava missionant, tocava les necessitats, i segons el que veia o sentia, escrivia el llibre o el full volander. Si a la població observava que hi havia el costum de cantar cançons deshonestes, publicava un full volander d'un càntic espiritual o moral. Per això els primers fulls que vaig publicar gairebé tots eren de càntics”* (Aut 315) *“...Però aquests llibres han d'ésser petits, perquè la gent es mou de pressa i la criden pertot arreu i de mil maneres... i a més a més ha de viatjar, així si és un llibre voluminós no serà llegit; únicament servirà per a carregar els prestatges de les llibreries i biblioteques.”* (Aut 312)

4.3. Arribar al màxim de persones possibles amb mètode i qualitat

D'altra banda, hi ha un altre factor important en la seva capacitat estratègica: el seu desig i objectiu d'arribar al major nombre de persones possible. Aquí s'entrecreuen i enriqueixen mútuament: el seu “zel”

o “passió” interior per donar a conèixer l'Evangelí a tothom i l'“ambició” de l'empresari que vol que el seu producte arribi al màxim de gent possible. I certament una de les característiques del P. Claret serà la preocupació per trobar els mitjans que permetin aquest objectiu: implicant molts d'altres en la tasca missionera i utilitzant un mitjà com la premsa que permetia arribar amb molta més gent de la que podia venir a una església a escoltar una predicació. Respecte dels llibres ens ofereix aquesta interessant reflexió:

No tothom vol o pot escoltar la paraula divina però tothom pot llegir o sentir llegir un bon llibre. No tothom pot anar a l'església per sentir hi la paraula divina, però el llibre anirà a casa seva. El predicador no sempre podrà estar predicant, però el llibre sempre diu el mateix, mai no es cansa, sempre està disposat a repetir el mateix; que el llegeixin poc o molt, que el llegeixin i el deixin una o mil vegades, no se n'ofèn; sempre el troben igual, sempre s'acomoda a la voluntat del lector. (Aut. 310)

I respecte del les biblioteques populars diu en carta a la M. Antònia Paris: Diu: *«Al poble se li van proporcionant llibres bons, ja que no els hi podem enviar missioners...»*

Un altre aspecte que deriva de la seva formació tècnica, si bé respon també al seu temperament natural, és la seva gran capacitat de planificar la feina i de realitzar-la amb mètode i constància. És una persona metòdica i amb molta capacitat

d'organització. Mirant els seus manuscrits sorprèn la quantitat de plans personals i d'acció que, per un o un altre motiu, contínuament elabora. Començant pels seus plans de vida, elaborats i revisats sistemàticament cada any, en els Exercicis Espirituals, i posats a la pràctica amb una fidelitat extraordinària.

Igualment, pel que fa a les associacions i iniciatives que posa en marxa, no s'accontenta amb la idea general, sinó que el primer que fa és elaborar un reglament i fins dibuixar ell mateix l'escut (el que avui diríem el "logo").

Finalment, Claret mai no perdrà el desig assolit en la seva formació empresarial de prosperar en les seves tasques. Serà sacerdot sí, però buscarà sempre no ser un qualsevol, no perdre en cap cas el segell d'excel·lència, la marca de qualitat en tot el que fa, en cada producte que, religiosament, fabrica. Només cal llegir les seves cartes al canonge Caixal sobre les publicacions de la Llibreria religiosa per fer-nos una idea no només de la seva capacitat organitzativa, sinó de l'exigència de qualitat que hi descobrim, fins en els petits detalls de la publicació.

5. L'estratègia evangelitzadora

5.1. El primer pas: llegir i analitzar la realitat

Com he dit abans, Claret és una persona amb una gran capacitat d'obertura i d'anàlisi de la realitat. I aquest és un punt fonamental per a l'èxit de qualsevol estratègia: fer un

bon diagnòstic. És evident que tot diagnòstic ve determinat pel prisma, interessos i finalitat de l'analista. I en el P. Claret el que trobem és la lectura d'un home de fe, ple de passió perquè "Déu sigui conegut, estimat, servit i lloat", per tant d'un missioner que l'interessa saber les dificultats i oportunitats que presenta l'anunci de l'evangeli especialment en el poble senzill. Des d'aquest prisma llegirà la realitat de Catalunya, de Canàries, de Cuba, d'Espanya, i de forma progressivament més global de l'Església universal i de la nova cultura que s'obre pas després de la Il·lustració i de la revolució francesa.

Per tant, no farà aquesta lectura de la realitat des de l'òptica d'un científic o d'un pensador, o d'un teòleg, tot i que s'aprofitarà de les seves reflexions i les promourà, per exemple amb l'estudi de llengües en el seu pla per al Seminari de l'Escorial, perquè els seminaristes puguin llegir els autors racionalistes en la seva llengua original. En aquest sentit, és interessant la relació i complementarietat de Claret amb Balmes. Balmes és un pensador, preocupat també per la "nova evangelització" que requeria el nou context social i polític. Va tenir interès a tenir una conversa amb el missioner Claret per saber de primer mà de quines matèries predicava, amb quin plantejament, des de quin estil de vida. I trobem coincidències interessants entre les característiques de la nova evangelització dibuixades pel pensador Balmes amb les que el missioner Claret posava en pràctica recurrent tot Catalunya. Més endavant en farem referència.

Cal dir clarament que Claret, com tothom, estava condicionat pels esquemes mentals, teològics, eclesiològics i morals del seu temps. Ell assumeix amb fidelitat la doctrina, la moral i els posicionaments fonamentals de l'Església respecte a la nova cultura anti-esclesiàstica que s'anava implantant. No trobem en ell cap innovació ni qüestionament de les grans afirmacions de la fe cristiana resumida en el catecisme, tot i que probablement li comportarien més d'una contradicció, ja que la postura apologetica i defensiva generalitzada en l'església del seu temps devia topar amb el seu tarannà obert a la realitat que hem comentat i la seva imatge d'un Déu misericordiós, el seu bon pare, xocava amb les idees sobre el pecat i el càstig comuns en la seva època.

I de fet, encara que no en els continguts, sí en el tarannà, els accents que hi posa i en els mitjans que utilitza Claret ens ofereix un perfil gens integrista o apologetic, més preocupat per trobar solucions que per fer condemnes.

No li podem demanar que tingués la capacitat que hem tingut després de discerniment en l'avanç de la ciència humana respecte de la fe, o la capacitat de "dialogar" que avui podem tenir, en el sentit de percebre en la pròpia posició elements que han de canviar i en la posició de l'altre elements positius a aprendre.

Tanmateix, situat en el seu ambient, el P. Claret és d'una nova generació de clergues que, malgrat tot, volen situar-se des d'una postura evangèlica i no política, que accep-

ten d'alguna manera un nou estat de coses des del que cal treballar i no s'identifiquen amb postures que utilitzen la religió per defensar els propis interessos, riqueses o privilegis. Claret és molt conscient de les mancances del clergat i de l'Església del seu temps, i en aquest sentit encara que defensi clarament els clergues dels forts atacs anticlericals, no s'està de treballar per "convertir" determines actituds o preses de posició política que l'únic que feien era donar raons a l'anticlericalisme. És ben curiós alguns silencis de Claret, especialment sobre la desamortització de Mendizábal. Segur que no hi estava d'acord, però també devia veure una oportunitat per a una església més pobre i menys aferrada a interessos i privilegis i per tant menys identificada a l'antic règim", que tant l'estava hipotecant en aquell canvi d'època.

L'"apoliticisme" declarat pel P. Claret, encara que no es pot llegir des dels paràmetres actuals, no hi ha dubte que en aquell context era ben significatiu d'una postura no gaire freqüent en els ambients eclesiàstics i menys entre els predicadors populars, la majoria religiosos exclaustats a la força i per tant en certa manera ressentits contra la política lliberal i el "nou règim". Segurament per aquesta raó Claret és nomenat Arquebisbe de Cuba i posteriorment confessor de la Reina. En no recolzar, com a eclesiàstic, l'antic règim, permetia que els elements renovadors s'obrissin pas. Certament que ell no ho feia per aquest motiu, però tenia consciència de les sospites amb què el Govern lliberal mirava els missioners, possibles animadors de re-

voltes entre els pagesos. Ell mateix havia hagut d'aturar la seva acció missionera en diverses ocasions. Només restant neutral per motius clarament religiosos podia continuar el seu ministeri.

La dramàtica situació de l'església a Espanya

Quan el P. Claret començava a predicar per Catalunya (1839) el poble tenia realment set de formació i animació cristiana. Els governs lliberals del primer terç del segle XIX havia destruït totes les institucions eclesiàstiques, benèfiques i educatives, inclosos els Seminaris; la qual cosa va suposar la pràctica destrucció dels canals que l'Església utilitzava habitualment per complir la seva missió evangelitzadora. Un procés que va culminar amb l'exclaustració de tots els Religiosos i la desamortització dels seus béns, portada a terme pel Primer ministre D. Juan Álvarez Mendizábal en el bieni 1835-1836.

Abans d'aquesta data, sortien dels seus convents milers i milers de predicadors, que recorrien tots els pobles en campanyes missioners intensives o en predicacions més puntuals. A principi del segle XIX hi havia a Espanya més de 50.000 religiosos; i després de l'exclaustració, concretament en 1848, no arribaven a 800. La situació de l'església espanyola estava en una situació ben lamentable, tal com descriu descriu la Carta col·lectiva que l'Episcopat espanyol va adreçar al Papa Gregori XVI, després de l'esmentada Desamortització: *«La señora de las naciones, a las que ella misma había*

llevado la luz del Evangelio, se ha quedado viuda... Ha caído bajo el dominio secular... Nuestros religiosos..., piedras preciosas del santuario, han sido expulsados de sus casas... Los Obispos y muchísimos sacerdotes, unos han sido desterrados de sus iglesias, otros desterrados del reino; no pocos de ellos han sido asesinados... Las sagradas Vírgenes están escuálidas y finalmente, toda la Iglesia está llena de amargura».

Cal dir, però, que la situació era molt complexa: l'Església, Bisbats i Congregacions religioses fonamentalment, era propietària d'una part molt notable del territori, i d'altra banda la seva defensa fèrria de l'"ancien Régime" la feia enemiga declarada de totes les tendències que pretenien un canvi d'estructures. Com tots sabem en una situació així les postures estaven massa radicalitzades com per poder dialogar mínimament. Pel que fa a l'Església no és d'estranyar que es tanqués en el seu "baluard" per defensar-se davant de tanta hostilitat política, econòmica i ideològica.

La lectura de Claret

Davant d'aquesta realitat, el P. Claret reacciona des de la seva extraordinària sensibilitat missionera. Percep clarament el canvi de cultura que s'estava produint —ell mateix l'havia experimentat de jove a Barcelona en la seva pròpia pell— i veu com va arribant al poble senzill precisament en el moment en què menys capacitat té l'Església per donar-hi solucions: la manca de predicadors populars i un clergat molt poc en-

tregat al poble, a vegades amb una vida poc exemplar i en una part significativa massa vinculat a la política antiliberal. Veia com, a través de la premsa periòdica i pamfletària s'anaven introduint les idees de Renan, Prudhon, Strauss, que atacaven la religió catòlica en les seves mateixes arrels: existència de Déu, inspiració divina de la revelació, divinitat de Jesucrist, legitimitat de l'Església... deixant les masses cristianes desconcertades i amb molt poc recursos.

Eren molts els fronts oberts de crítica i de bel·ligerància eficaç: la filosofia, la ciència, la política. Amplis sectors de polítics, pensadors, científics considerava l'Església com una força reaccionària enfront del progrés aportat per la raó, contrària a tota religió revelada, i el sectors emergents com la burgesia, el món de la cultura, i el proletariat s'anava apartant de l'Església.

I enfront d'això, percepció en el poble una fe molt feble, poc instruïda, molt propensa a una pietat desviada de l'essencial i procliu a la superstició, poc conseqüent en la pràctica, i per tant poc capaç d'encaixar les novetats de la nova cultura i la nova indústria que es va obrint pas, i per tant molt vulnerable als atacs demoledors dels "liberals anti-cristians".

D'altra banda, els governs liberals, sota la capa de llibertat de culte, estava propiciant la propagació del protestantisme.

A Cuba, a més, va sentir amb dolor i indignació la denigració de la persona en base a interessos econòmics

o polítics, provocant esclavitud i pobresa.

I, al costat i en el fons d'aquesta situació, capta els grans ídols moderns "*tot el que hi ha al món és amor a les riqueses, amor als honors i amor als plaers sensuals. Sempre el gènere humà ha tingut inclinació a aquesta triple concupiscència, però avui dia la set de béns materials està assecant el cor i les entranyes de les societats modernes. Veig que ens trobem en un segle en què no solament s'adora el vedell d'or, com van fer ho els hebreus, sinó que es dona un culte tan extremat a l'or, que les virtuts més generoses han estat enderrocades dels seus sagrats pedestals. He vist que és aquesta una època en què l'egoisme ha fet oblidar els deures més sagrats que té l'home envers el proïsme i els germans, ja que tots som imatges de Déu, fills de Déu, redimits amb la sang de Jesucrist i destinats per al cel*". (Aut. 357-358)

És a aquests mals que veu que ha de fer front amb el testimoni de la pròpia vida i l'anunci de l'Evangeli. Sobretot l'interessa trobar la manera de formar el poble en una vida cristiana ben il·lustrada, conscient i perseverant. També és veritat que Claret, sobretot pel seu natural bonadós i misericordiós, va ser molt sensible a les necessitats socials dels més desfavorits, i va contribuir no poc a l'orientació i promoció de diverses congregacions religioses dedicades a la salut, l'ensenyament, la caritat... Però no va considerar que fos aquesta la seva feina. A ell li preocupava la fe del poble i la formació dels qui n'havien de tenir cura (capellans i religiosos).

5.2. Les prioritats i els mitjans més adequats

Davant d'aquesta realitat i les seves conseqüències per a l'Església, però sobretot per a la gran massa de fidels, el P. Claret veu clarament una sèrie de necessitats, que converteix en objectius de la seva acció a diversos nivells

- a) La necessitat d'una intensa i massiva acció de predicació i catequització del poble, especialment d'aquells més allunyats o refredats als quals no arribava la pastoral ordinària. El poble fidel en sentit ampli serà sempre per a ell el destinatari prioritari. L'acció pastoral que continua considerant molt vàlida per a realitzar aquest objectiu serà les missions populars, reforçades per algunes publicacions de gran divulgació.
- b) La necessitat d'uns instruments que assegurin la continuïtat d'aquest primer impacte provocat. A tal fi promourà sobretot l'establiment d'associacions de fidels i una sèrie de publicacions que orientin i animin la vida cristiana quotidiana. I aquí cal situar també tota la gran dedicació que va tenir a la formació d'un clergat instruït, virtuós i lliurat al conreu quotidià de la fe dels fidels, especialment en la predicació, la catequesi, els sagraments i el manteniment de les associacions de fidels.
- c) la promoció, formació i organització d'agents d'evangelit-

zació i la implicació del laïcat en l'evangelització.

- d) La incidència en al món de la cultura, a través també d'algunes de les publicacions i altres iniciatives per mantenir en la fe l'élite cultural, com l'Acadèmia de Sant Miquel i el projecte de biblioteques populars i parroquials.

La capacitat estratègica del P. Claret l'observem

- a) en la seva capacitat de detectar clarament les necessitats, els destinataris de la seva acció, fixar-hi els objectius, tant de primer impacte com de continuïtat i consolidació, i adoptar els mitjans que considera més oportuns i eficaços, tant per la quantitat de persones a les que arriba com la qualitat de l'impacte;
- b) en el fet de preveure i organitzar no només els mitjans amb què ell personalment pot arribar, sinó de multiplicar els mateixos agents que es necessiten tant en la feina de predicació missionera, com de manteniment a les parròquies, com la implicació dels laics (també l'élite cultural) i els religiosos en l'evangelització; i d'imaginar-se una coordinació entre ells;
- c) en la forma com planteja la "sinergia" entre les diverses accions i subjectes implicats, com veurem.

Anirem desenvolupant aquests diversos aspectes.

5.3. Accions per provocar un primer impacte

Com hem vist, la gran preocupació del P. Claret en el context que li va tocar de viure, és el manteniment i la formació del poble senzill, que es trobava molt mancat de predicadors i poc atès per un clergat en general poc format i poc exemplar en la seva vida. No tots els eclesiàstics estaven interessats en aquesta formació del poble senzill, perquè tenien por que, un cop instruïts, deixessin la fe i es tornessin anticlericals. La principal preocupació de Claret era sobretot la formació en la fe, i a aquesta s'hi va dedicar personalment de ple, però també va ser molt sensible i treballà per l'educació en sentit més ample, promovent congregacions dedicades a l'educació, especialment de les dones, dels més pobres, i de les zones rurals.

Les missions populars

Les missions populars li van semblar l'instrument més adequat i eficaç per realitzar la campanya intensiva i massiva de renovació i formació en la fe que ell considerava molt urgent de fer, continuant així la tasca que dècades enrera havien anat fet una munió de religiosos que ara estaven exiliats sobretot a Amèrica Llatina o exclaustrats. A Catalunya havia quedat tancat, entre altres, un centre tradicional de predicació missionera, com era el convent franciscà d' Escornalbou.

El plantejament d'una missió popular permetia arribar a tot el poble, també aquells que estaven més allunyats de la pràctica habitual dels sa-

graments o portaven una vida no gaire coherent amb les lleis de Déu i de l'Església, i un dels objectius era precisament la conversió. Com que una missió popular era una moguda notable en el poble, aixecava sospites en els polítics lliberals, per la qual cosa ell sovint predicava autèntiques missions sota el títol de novenaris, mes de maig, i altres devocions. En aquesta tasca de primer impacte que eren les missions populars, el P. Claret tenia com a referència l'obra de Sant Alfons M. de Liguori i dels redemptoristes. Seguint aquest patró, el P. Claret solia començar la jornada cap a les cinc del matí, havent-se ja preparat anteriorment amb la pregària, celebrava l'eucaristia i es posava al confessional. Durant el dia hi havia instrucció catequètica per als infants i una altra més llarga per als adults sobre els manaments, fent referència poc a poc als vicis més comuns en el poble. A la tarda hi havia el sermó principal de gènere exhortatori que parlava de la salvació personal, del pecat, de la necessitat de confessar-se i dels novíssims, acabant amb la glòria del cel i una exhortació a la perseverança. Si la missió s'allargava més, el P. Claret hi afegia temes com la paràbola del fill pròdig, el Judici Final o la Passió de Crist, els Dolors de Maria, etc. (cf. Autobiografia, 468).

Claret predicava amb senzillesa i claredat, repetint les idees fonamentals perquè penetressin bé en els seus oients. Els resultats solien ser extraordinaris, no pel que afirmi el mateix Claret, sinó multitud de testimonis en els processos de beatificació i canonització. Especialment els recollia en les llargues hores al con-

fessionari, al qual donava molta importància. Va donar una especial importància al sagrament de la Penitència.

Claret va posar en les missions populars alguns accents personals: la insistència en la misericòrdia de Déu abans que entrar en la condemna dels vicis, i en les confessions, que era on es recollien els fruits de la predicació. S'hi passava hores al confessionari i tenia tanta aflluència de gent que havia de donar número. Indici clar de la seva capacitat d'acollida i comprensió. Molta gent no volia altre confessor que ell. I ell ho atribueix a la masuetud que la gent ha de trobar en els confessors.

També va donar molta importància en la seva acció missionera a la instrucció: catecisme, predicació, foment de la lectura de bons llibres... En la seva autobiografia afirma:

El Catecisme per adults és el mitjà que he conegut que feia més fruit. Amb ell se'ls treia de la ignorància, que és més gran que no ens podem imaginar, fins i tot entre aquelles persones que senten sovint sermons, perquè els predicadors suposen l'auditori instruït, i precisament aquesta instrucció és la que manca generalment entre els catòlics. Se'ls instrueix, endemés, en les respectives obligacions i en la manera de complir-les. (Aut. 287)

A més de la predicació per sectors i a tot el poble, el P. Claret utilitzava també la distribució d'estampes, fulls i fulletons, així com de rosaris, escapularis i altres objectes

religiosos com una forma pràctica de fomentar la devoció, però també, sobretot en el cas de les publicacions. per arribar d'alguna manera als qui no havien vingut a l'església o no acabaven de decidir-se a canviar de vida, a través d'algun familiar (fills petits sobretot) que sí havien participat en algun acte de la missió. A la seva autobiografia, per exemple, explica diversos casos d'adults que es van sentir tocats a fer una bona confessió general en llegir una estampa que el seu fill havia portat del catecisme donat pel P. Claret.

Paral·lelament a la predicació al poble, Claret adreçava plàtiques als que podíem anomenar l'élite religiosa de la població: el clergat, les religioses i els membres de les Conferències de Sant Vicenç de Paül; també a grups particulars com hospitals, asils d'ancians, grups de senyores, etc. Tenia molt clar que la renovació espiritual desitjada no s'afermava si el clergat, les comunitats religioses o les associacions de seglars no s'animaven a mantenir viu el caliu de la campanya missionera. Als sacerdots i religioses els predicava a més exercicis espirituals, bé simultaniejar-los amb la missió al poble, o bé quedant-se uns quants dies més a la població.

Cal dir respecte a aquesta predicació popular del P. Claret i dels escrits que la reforçaven que la llengua que utilitzava era la del poble al que s'adreçava: el català i per tant li de reconèixer una aportació molt valuosa a l'ús de la nostra llengua, també en aspectes com els cants de missió, etc. En aquest punt no em resisteixo a citar el nostre gran poeta

Verdaguer, que tant col·laborà després al cançoner religiós popular. Al pròleg de “Les Veus del Bon Pastor”, dedicades als “Missionistes Fills del l’Immaculat Cor de Maria” (Claretians) escriu:

“Havent, gràcies al Senyor, tinguda la bona estrella de nàixer en lo recó de Catalunya que més estimava lo venerable Claret, vostre Fundador, justament en lo temps en què l’omplia de gom a gom amb lo doll de sa paraula, lo més abundant que hi haurà abocat lo cel des de Sant Vicenç Ferrer; ja des dels braços de la mare m’enamori d’aquella predicació tan catalana i senzilla com ardent i feridora que heu heretada vosaltres. Ordenat que heu heretada vosaltres. Ordenat que vaig ser, m’hauria estimat més ser peu de predicador que cap de poeta; mes desesperançat de fer mai un sermó, per acomortar-me’n me posí a dictar càntics morals a l’estil dels que soleu entonar en vostres missions abans de pujar a la trona”.

5.3. Accions de manteniment i consolidació

5.3.1. Les associacions de fidels

Però el P. Claret es va donar prou que una missió popular tenia molt de fervor intens però passatger. Que era necessària per a moure el cor i la voluntat, però que calia posar els mitjans per a mantenir-s’hi fidels. A tal fi, el P. Claret va treballar sobre tot amb un mitjà que ell mateix havia experimentat com a molt eficaç: les confraries i associacions, en especial l’Arxicofraria del Cor de Maria, instituïda a l’Església de Nôtre Dâme des Victoires (París), i que estava

donant molt fruits de conversió a França i a d’altres països on s’havia estès. També va promoure la Societat Espiritual de Maria Santíssima contra la blasfèmia (1845), que era una mena de plaga en aquell temps i a la qual volgué posar-hi remei copiant alguns elements de les Lligues irlandeses i britàniques contra l’alcohol; també va les Confraries del Cor de Maria (1846), la Pia i Apostòlica Unió d’Oracions (1846) i la Germandat del Santíssim i Immaculat Cor de Maria (1847), etc. Tot i les seves diferències tenen en comú ajudar els seus membres mitjançant el compromís de realitzar determinades pràctiques de pregària, acesi, caritat, etc. també per promoure virtuts i superar vicis, i, com a cosa molt específica del P. Claret, totes tenen alguna obligació que podríem anomenar apostòlica: pregar per la conversió dels pecadors, promoure la catequesi, difondre llibres bons, etc. com veurem tot seguit.

5.3.2 Les publicacions

A més de les associacions el P. Claret utilitzava un altre mitjà que va considerar molt útil per a la consolidació i manteniment de l’impacte produït a les missions populars: els llibres, fulletons i fulls volanders que publicava i difonia de forma massiva i gratuïta, ja durant la mateixa missió o posteriorment. *Verba volant, scripta manent*: la predicació oral s’oblida, el llibre queda. Així ho explica el P. Claret en la seva autobiografia

Mentre anava predicant d’una població a l’altra, rumiava com ho faria perquè fos més perma-

nent el fruit de les missions i dels exercicis espirituals que donava, i se'm va acudir que seria un mitjà molt poderós de donar per escrit els mateixos ensenyaments que els donava de paraula, i aquesta fou la raó de començar d'escriure llibrets per a tots els estats amb el títol d'Avisos als sacerdots, als pares de família, etc., etc., igual que els fulls volanders (Aut 475). I, en efecte, podé comprovar que "Sempre els llibres bons i fulls volanders produeixen un bon efecte, però el produeixen molt copiós quan es donen a les missions. Llavors ajuden la predicació i confirmen el que han sentit de viva veu i fan que el fruit sigui més perseverant. Per això a les missions i predicacions en dono amb gran abundor" (Aut. 333)

D'aquí li va venir el projecte de crear, l'any 1847, la Llibreria Religiosa, juntament amb el seu gran amic i col·laborador Josep Caixal, canonge de Tarragona i posteriorment bisbe d'Urgell.

En aquest terreny de les publicacions, cal destacar la difusió de la Bíblia i del Catecisme, convençut com estava per pròpia experiència de la importància d'aquestes dues fonts d'alimentació d'una fe sòlida en el poble fidel. Respecte del Catecisme, el P. Claret va escriure un Catecisme propi, a l'estil dels cèlebres catecisme de Ripalda i Astete, i lluità molt per establir un Catecisme unificat per a tota l'Església. Es distingí a més per l'edició de catecismes il·lustrats per ell mateix, amb la qual cosa introduïa un element queaju-

dava pedagògicament a assimilar la doctrina.

I pel que fa a la Bíblia, va publicar una traducció de la Vulgata al castellà, amb notes del P. Felipe Scio (*La Santa Biblia bilingüe I-VI*, Barcelona 1852). És significativa la dedicatòria que li fan el Dr. Josep Caixal i Antoni Palau en aquesta edició:

...I tant més li correspon aquesta dedicatòria, per quant V.E. és el qui ens ha suggerit el pensament de publicar la Bíblia per tal que cessi aquesta mena de desídia que es dona en alguns dels nostres germans i compatricis en llegir i meditar les santes Escripures, desídia ocasionada la majoria de vegades per no tenir a mà un llibre tan preciós.

En 1856 llança una edició popular de *El Sant Evangeli de N.S.J.C. segons Sant Mateu*, anotada por ell mateix, servint-se dels comentaris dels sants Pares, en especial de sant Joan Crisòstom. El 1860 publica una edició de proporcions minúscules d'extractes dels Evangelis per a ser portada a la motxilla pels soldats destinats a la gerra d'Àfrica (*Consells que va donar una mare al seu fill a l'hora d'acomodar-se per anar a la guerra de l'Àfrica*, Barcelona 1860).

Però la seva obra magna en la difusió bíblica és la *Biblia sacra* (Llibreria Religiosa, Barcelona 1862) de tamany reduït i amb unes manetes que indiquen els passatges més importants que s'han d'aprendre de memòria. Fins en aquests

detalls Claret resulta ser un pedagog savi i pràctic. D'aqueta edició, el sant va regalar cinc exemplars a cada seminari d'Espanya (Aut, 779).

També hem de destacar les publicacions adreçades a diversos estats de vida, sota el títol genèric d'"Avisos a..." per a tota mena de persones (donzelles, casats, militars...) en què animava els fidels a practicar una intensa vida espiritual adequada a les seves circumstàncies. Evidentment el P. Claret, com a bon comunicador, tenia cura que el llenguatge, l'enquadració i fins el tamany fossin els més adients als destinataris. Si aneu al museu de Vic podeu comprovar-ho.

I finalment, els grans best-sellers del P. Claret van ser els devocionaris, que van conèixer una difusió amplíssima a casa nostra i més enllà: no hi havia casa o masia que no tingués el "Camí dret" o el "Mannà del cristià", que publicà en català i castellà. Del "Camí dret", amb les seves "" edicions, ha escrit l'hispanista Stanley G. Payne: «*El best-seller (probablement no només del moment, sinó de tots els llibres publicats a l'Espanya moderna) fou el "Camí Dret i segur per anar al cel" de Claret*».

Aquí caldria situar els llibres de pastoral que ell va escriure pensant sobretot en els rectors per tal de potenciar la seva tasca, sobretot de predicació i catequesi: col·leccions de sermons, d'orientació en casos de moral, preparació dels infants a la primera comunió, etc.

5.4. Accions per formar els agents de pastoral

5.4.1. Sacerdots

El P. Claret s'adona que aquesta tasca tan urgent i important d'evangelització del poble no serà possible si no hi ha més persones "virtuoses i zeloses" en llenguatge del seu temps, que es dediquin tant a aquest tipus d'evangelització extraordinari, com a la pastoral ordinària tan important per a la perseverança i la solidesa de la fe.

En aquest sentit, els destinataris privilegiats de la seva preocupació i dedicació van ser els capellans. Era molt conscient de la importància d'un bon clergat per a la fe del poble i alhora percebia clarament les greus deficiències en la seva vida i formació.

L'altra classe que em cridava més l'atenció era la clerical. ¡Ah si tots els qui segueixen la carrera eclesiàstica fossin homes de veritable vocació, de virtut i d'aplicació a l'estudi! ¡Oh com serien tots ells bons sacerdots! ¡Quantes ànimes es convertirien! Per això he publicat aquella obra en dos volums que es diu "El Col·legial o el Seminarista instruït" obra que ha agradat a tots els qui l'han llegida. Que tot sigui a major honor i glòria de Déu. (Aut. 326)

Ell va sentir molt clarament que, com a prevere, estava cridat a ser missioner apostòlic, itinerant, i va veure com s'havia de complementar amb la feina que altres germans

en el presbiterat feien a cada parròquia concreta. A aquests membres del clergat secular els correspondria la tasca de mantenir el foc encès pels missioners:

«¿Què serà del fruit de les missions -escriu el nostre sant- si, després de convençuts els peccadors i llocs amb l'auxili del Senyor en estat de gràcia, els capellans que viuen en cada parròquia no treballen? Com no és possible que estiguin sempre allà els missioners, cal que els capellans del país vagin fomentant amb el caliu del sagrat ministeri el diví foc que aquells hagin encès; del contrari, natural i insensiblement s'extingirà la santa flama. La bona llavor sembrada en un camp, si s'abandona, serà ofegada per les herbes dolentes; de poc servirà que els missioners engendrin en Crist a moltíssims, si després els altres capellans no procuren, com bones mestresses, conservar i augmentar la vida espiritual d'aquests fills amb el pit ple de sant zel» [Ibíd., pp. 51-52].

Davant d'aquesta necessitat, va treballar per elevar la formació i la qualitat espiritual dels capellans i la seva dedicació a l'evangelització. Ja hem fet referència a als exercicis i plàtiques que donava als preveres de la població on missionava. En concret va donar molta importància als Exercicis Espirituals que, com ell afirma en l'Autobiografia "són un mitjà molt poderós de què m'he servit per a la conversió dels sacerdots, que és per cert l'empresa més difícil; tanmateix, sempre he vist resul-

tats felicíssims de moltíssims sacerdots que s'han convertit de debò, i no pocs n'han sortit molt zelosos i fervorosos predicadors. (Aut 308). Van ser innumbrables les tandes que va dirigir a Sacerdots, tan en grups massius com el cas de Barcelona o Vic, com en grups reduïts. També a seminaristes i als ordenands.

El segon mitjà va ser la publicació de llibres i opuscles orientats a la formació inicial i permanent del clergat: obres bíbliques, morals, litúrgiques i de predicació, i, sobretot, d'espiritualitat. Per ordre de publicació, podem indicar les següents: «Avisos a un sacerdot» (1844), «Carta pastoral al clergat» (1852). «Carta al missioner Teòfil» (1857): «El col·legial o seminarista instruït» (en dos volums: Barcelona, 1860 i 1861), «Regles de l'Institut de clergues seglars que viuen en comunitat» (1864); «Miscel·lània interessant» (1865). Hem destacar sobretot l'obra "El col·legial o seminarista teòricament i pràcticament instruït", que té per subtítol "Obra utilíssima, o més aviat necessària per als joves dels nostres dies que segueixen la carrera eclesiàstica". La va escriure d'entrada per als seminaristes de El Escorial. Al primer volum tracta, com diu textualment l'autor "de matèries pròpies per formar un sacerdot savi i virtuós". I el segon volum pretén «formar un ministre del Senyor no tan sols il·lustrat, sinó també pràctic en l'exercici de les funcions sagrades». Per tant, un obra molt completa, que aborda tant la formació espiritual com la pastoral. La Llibreria Religiosa n'imprimí en dues edicions 28.000 exemplars i podem dir que durant un

segle ha estat el manual de formació de pràcticament tots els seminaristes d'Espanya i Llatinoamèrica. Encara a la vigília del Vaticà II se'n va fer una nova edició. Encara en el terreny de les publicacions, hem de dir també la gran difusió de Bibles que va fer gratuïtament a tots els seminaris d'Espanya.

A Cuba, com a Arquebisbe, va tenir una cura especial del presbiteri. Va treballar molt per la reforma de costums, la remuneració digna i la formació permanent. També atengué amb interès molt especial el Seminari, tant des del punt de vista espiritual com pastoral.

A Madrid, sense responsabilitat pastoral directa, continuà el treball en favor de la formació dels clergues sobretot amb publicacions, conferències i Exercicis. D'aquesta època data una carta del nunci Barili al secretari d'Estat Antonelli sobre la presència i actuació de Claret a la capital d'Espanya, o afirma

«És veritablement un apòstol infatigable, ple de zel i de caritat... És una veritable benedicció per a Madrid el que hagi vingut aquí aquest egregi arquebisbe; pel seu mitjà s'aviva l'esperit catòlic; els eclesiàstics que desitgen complir el seu ministeri tenen un guia i un mestre; la paraula del Senyor fructifica i fa que es converteixin molts incrèduls i corromputs»
3. [Carta del 9 de maig de 1858: ibíd., t. II, p. 65]

El Seminari interdiocesà de l'Escorial

Cal fer esment aquí el projecte de seminari interdiocesà que Claret va dissenyar a l'Escorial, quan la Reina li'n va fer President el 1859. La seva idea va ser establir una institució modèlica de formació del clergat en el centre d'Espanya. El 8 de gener de 1861 una Reial ordre restablia el seminari i en el primer any acadèmic ja hi van estudiar uns cinquanta seminaristes, la meitat dels quals ho feien gratuïtament. El President exigia que fossin d'un talent superior, perquè volia fer un centre de prestigi, i per això va rebutjar el pla alternatiu d'una carrera abreujada que preveia el pla vigent per als seminaris del regne. Més encara, el Sant va instituir cursos de francès i d'anglès, d'hebreu, grec i àrab, tot per facilitar la investigació; i l'àrab per poder aprofitar la col·lecció de manuscrits que contenia la Biblioteca de El Escorial en aquesta llengua. Es cursaven a més classes d'astronomia, geografia y matemàtiques.

No hi ha dubte que el pla d'estudis establert per a aquest seminari per Antoni Maria Claret se situava molt per damunt els horitzons culturals en què es movia la instrucció del clergat espanyol per aquells anys. De no ser per la destrossa produïda pels canvis polítics del 1868, que posà fi a aquesta institució, de ben segur hagués estat una altra la cultura eclesiàstica de les terres hispàniques

A més de la bona formació acadèmica, Claret es preocupà i molt de la formació espiritual i pastoral dels seminaristes. A tal fi va escriure, com

hem dit, l'obra "El col·legial o seminarista instruït" i va fundar, a imitació del seu estimat bisbe Corcuera, una Congregació de la Immaculada i Sant Lluís, similar a la que tant bé li havia anat a ell de seminarista a Vic, per nodrir l'espiritualitat i la devoció dels seminaristes.

El cant coral i la formació musical va ser també una de les seves preocupacions. Va establir una escolania semblant a la de Montserrat i escribí el *Manual del Cant Eclesiàstic*, del qual ja hem parlat, que difongué per tots els seminaris d'Espanya i ajudà molt a dignificar aquest instrument important de la celebració i propagació de la fe. Va adquirir material científic per als gabinets de Física i Química i va restaurar la biblioteca que hi havia i en va construir una de nova, enriquida amb molts llibres molt ben seleccionats que feia portar d'arreu d'Europa.

El prestigi del seminari va transcendir les fronteres. Un professor alemany de pas, que va fer una visita, va publicar un article a **Le Monde** de París, pel gener del 1865, fent-ne unes grans lloances. El seminari va anar creixent: el 1865 hi havia ja cent-cinquanta dos seminaristes i el 1867, cent-setanta quatre.

Els bisbes

A més dels capellans, Claret tingué una bona influència en l'exercici del ministeri dels seus germans en l'episcopat. A partir de la seva experiència d'arquebisbe a Santiago de Cuba va escriure un veritable manual per exercir el ministeri episcopal des de la seva concepció pastoral:

"Apunts d'un pla per restaurar la bellesa de l'Església" (1857, reeditat el 1865), un autèntic pla de reforma evangèlica de l'Església. Dels deures i funcions dels bisbres destaca, com no podia ser altrament, la predicació de la Paraula de Déu als fidels, en tant que continuadors de la tasca evangelitzadora dels apòstols. Una tasca que certament no era el centre dels bisbes d'aquella època.

Cal dir també que, en raó del càrrec de confessor reial, la seva intervenció va ser decisiva en el nomenament de bisbes. El fet és que els bisbes nomenats en aquella època per a les seus catalanes van ser catalans i d'un tarannà pastoral com el seu.

Els religiosos

A més dels ministres ordenats, que atengué de forma prioritària, el P. Claret durant els dies de les missions populars, com hem dit, també tenia molt d'interès en predicar a les comunitats religioses de la població, i els seglars més compromesos de les diverses associacions. A part de la renovació de la vida cristiana d'aquestes persones, el P. Claret estava convençut de l'efecte positiu en el conjunt del poble de Déu el tenir religiosos exemplars. Per això aprofitava qualsevol oportunitat per fer-los xerrades i predicar Exercicis Espirituals.

Cal fer referència a la gran tasca realitzada per Claret de promoció, formació i orientació d'un bon nombre de congregacions religioses, varies d'elles a través del contacte amb els seus Fundadors i Fundado-

res: Joaquina de Vedruna (Carmelites de la Caritat), Miquela del Santíssim Sagrament (Adoratrius), P. Francesc Coll (Domiques de l'Anunciata), Maria del Sagrado Corazón (Institut de la Caritat), M. Esperanza González de Lleida (Esclaves del Cor de Maria), P. Tous i Ana Maria Mogas (Caputxines i Franciscanes del Bon Pastor), Dr. Joaquim Masmitjà (Filles del Cor de Maria), germans Castanyer (Religioses Filipenses), etc.

De forma més directa va intervenir, amb la Mare Antònia París, en la fundació, a Santiago de Cuba, de les Religioses de Maria Immaculada, dedicades sobretot a l'educació. I per suposat en la fundació dels Missioners Fills de l'Immaculat Cor de Maria, dels que parlarem més endavant.

Dintre de la penúria eclesial, l'Esperit va suscitar homes i dones d'una gran exemplaritat evangèlica, d'una gran generositat i d'una gran creativitat per fer front a tantes necessitats com la nova societat anava fent emergir en el terreny de l'educació, especialment rural, la promoció de la dona, els diversos sectors marginats, els malalts, etc. Claret va valorar molt la vida religiosa pel seu testimoni de vida i pels seus serveis als més necessitats, i com a confessor de la Reina va fer tot el que estava al seu abast per afavorir l'aprovació civil i la difusió.

“Religioses a casa seva”, una nova forma de vida consagrada

Dintre de la promoció de la vida cristiana en els seus diversos estats i vocacions, Claret va donar respos-

ta a un sector que no veia que tingués un espai definit dins de l'Església. Es tracta de dones que, tenint una vocació a la vida consagrada, no podien ingressar a cap comunitat o monestir per manca de mitjans econòmics per a la dot que aleshores es demanava; altres vegades per falta de salut o per haver d'atendre els pares. Es tracta del que ell va anomenar les “religioses a casa seva o Filles del Santíssim i Immaculat Cor de Maria”, dones “que volen viure religiosament en el món”, per a les quals va escriure una regla el 1847, encara que es va publicar el 1850. S'avançava exactament en un segle a la instauració dels Instituts Seculars, per part de Pius XII, amb la butlla *Provida Mater* de 1947.

Però Claret, a més d'oferir una vida humana i cristiana a aquelles joves que volien consagrar-se a Déu i no podien fer-ho en la vida religiosa, dotava a l'Església d'una poderosa associació apostòlica, ja que, a més de santificació pròpia d'aquestes verges, se'ls proposava l'apostolat com a meta encara superior a la pròpia santificació. Claret diu en les regles referides: *«Però, sobretot, las mires de misericòrdia es descobreixen respecte als altres, als que Déu sap l'útils que podeu ser restant en el món... Tal volta Déu us ha impossibilitat l'entrada al claustre perquè guanyeu ànimes per a Ell»*.

5.5. L'acció de promoció i organització d'evangelitzadors

5.5.1. Sacerdots missioners

La mateixa passió evangelitzadora feia que Claret patís molt per la

manca d'evangelitzadors en aquell context difícil i dolorós, marcat especialment per l'expulsió dels religiosos. És significativa, en aquest sentit, la carta que el 12 d'agost de 1849 Claret envia al Nunci Brunelli per exposar-li les raons per les quals no li sembla oportú d'acceptar la mitra d'Arquebisbe de Santiago de Cuba. Entre altres raons diu: *“em tira per terra tots els meus plans apostòlics... Veient la gran manca que hi ha de predicadors evangèlics i apostòlics en el nostre territori espanyol, els desigs tan grans que té el poble d'escoltar la divina paraula i les moltes instàncies que de totes bandes d'Espanya fan perquè vagin a les seves ciutats i pobles a predicar l'evangeli, vaig determinar reunir i ensinistrar uns quants companys zelosos i poder fer amb ells el que sol no puc fer”*.

El P. Claret fa referència a la recent Fundació dels Missioners Cors de Maria (1849), un dels projectes més llargament acaronats per augmentar els evangelitzadors, però que forma part de tot un esforç continuat de Claret per captar companys sacerdots per aquesta feina missionera que ell considerava tan necessària i urgent. Utilitzava els Exercicis Espirituals i conferències per animar tots els companys capellans que podia i ensinistrar-los en la feia missionera, amb la intenció de formar equip i no anar sols a salt de mata.

L'any 1845 va demanar a Roma per 10 companys disposats a dedicar-se a la predicació itinerant el títol de “missioner apostòlic”, que donava certes prerrogatives útils per al treball missioner, però que ell va-

lorava sobretot com aval eclesial i enviament per aquella feina apostòlica. El començament de la sol·licitud ens revela com el Sant es veia a si mateix i a la seva obra de 1845:

“Antoni Claret, sacerdot i Missioner Apostòlic de la diòcesi de Vic a Espanya i resident a la mateixa, postrat als peus de Vostra Santedat, exposa humilment: com, considerant els danys que patia la Religió Catòlica a Espanya, va decidir oposar-s'hi eficaçment i fa ja cinc anys que viu lliurat al sagrat ministeri de les missions, Exercicis al clergat i al poble i assiduament al confessionalari, fins i tot sovint de nit, per no ser suficient el dia, recorrent a la manera apostòlica les diòcesis de Catalunya. Les seves temptatives han estat beneïdes per Déu i així va poder veure molt aviat un gran nombre d'ovelles esgarriades tornar al si del Pare Celestial, qui per la seva misericòrdia ara s'ha dignat cridar d'altres Obrers evangèlics, animats de zel, disposats i resolts a seguir el mateix estil de vida i de fatigues apostòliques que el qui suplica i així podran difondre's per altres regions d'Espanya per sembrar-hi la Paraula del Senyor”

Com veieu, el zel apostòlic del P. Claret el feia pensar en enviar col·laboradors per altres indrets d'Espanya, quan tot just havia començar a afermar el seu ministeri apostòlic a Catalunya.

És probable que durant les campanyes evangelitzadores per Canàries el colpís amb insistència la idea de

fundar una Congregació de sacerdots que es dediquessin en cos i ànima a la predicació de la paraula de Déu per tota Espanya. Al Sr. Bisbe de Vic l'escriu des de les Illes Afortunades dient: “*Jo vaig com un desesperat, predicant i confessant dia i nit*”. No dona l'abast. I, en efecte, quan torna a Catalunya el veiem ja decidit a posar mans a l'obra.

Consulta als canonges Passarell i Soler, de Vic, i lògicament al Sr. Bisbe, Lluçia Casadevall, que li aproven la idea i l'encoratgen. Així, el dia 16 de juliol a les 3 de la tarda va convocar al seminari de Vic cinc capellans per començar, amb uns Exercicis Espirituals, l'obra llargament acarornada. Tres d'ells ja havien col·laborat directament amb ell en l'evangelització dels pobles de Catalunya. Tots, al dir del P. Claret, eren capellans “*que se sentien animats pel mateix esperit que ell mateix*”. El Bisbe de Vic els proporciona l'antic convent de la Mercè, que el govern havia posat a la seva disposició, com a primera casa missió del naixent institut. La segona seria la de Gràcia a Barcelona i la tercera ja a Segòvia.

5.5.2. *La incorporació dels laics a l'evangelització*

El P. Claret no cerca només evangelitzadors entre els capellans, sinó també entre els seglars, en un temps en què l'Església estava absolutament clericalitzada, i aquells no tenien cap mena de participació en l'apostolat de l'Església. Podem considerar el P. Claret un veritable pioner de l'Apòstolat seglar, fins al punt que el Papa Pius XI, amb ocasió de la seva Beatificació el 1934, el va

considerar com un *Precursor de l'Acció Catòlica*.

Pel que sabem va ser en els darrers anys de la seva predicació per Catalunya quan el P. Claret va descobrir el gran paper que els seglars estaven cridats a desenvolupar en l'apostolat de l'Església. Per obrir-hi camins va començar a crear algunes associacions pròpies, i a establir-ne d'altres existents a Espanya i a fora, en les què es confiava als seglars, homes i dones indistintament, algunes activitats apostòliques pròpiament dites. En concret cal destacar la implantació, des de 1847, de l'Arxiconfraria del Cor de Maria en les poblacions en que missionava. Aquesta associació de seglars no és creació seva, però la va adoptar com a seva i la va propagar; i no amb la finalitat exclusiva de fomentar la pietat mariana entre els socis que s'hi inscrivien, sinó com a mitjà poderós per col·laborar a “la salvació de les ànimes” com es deia aleshores, posat a l'abast de tot els seglars.

L'any 1847 va publicar un llibret veritablement revolucionari en l'àmbit de l'apostolat seglar: *Breu relació de les Constitucions de la Germandat del Santíssim i Immaculat Cor de Maria*, per a una futura associació integrada per sacerdots i seglars, homes i dones. A les dones els donava el significatiu nom de “diaconesses”. En els números 12-17 trobem les diferents activitats apostòliques que podien desenvolupar aquestes dones: «*A més de les obres esmentades més amunt (comuns a tots els membres de la Germandat), algunes de les quals són*

ja practicables i compatibles amb el seu estat, s'exercitaran a instruir les nenes en la doctrina cristiana; a ensenyar a llegir; a fer oració mental, no només a les nenes sinó també a d'altres dones”.

L'Arquebisbe de Tarragona probablement es va espantar en veure el nom de “diaconesses” i, en general, i potser davant la importància donada al paper de la dona en l'apostolat, i va demanar que es retirés el llibre. El P. Claret, sempre molt obedient, va destruir tots els exemplars de l'obra. Afortunadament es va salvar una còpia del manuscrit que tenia el Dr. Caixal.

A Vic, el 1849, va establir la *Germandat de la doctrina cristiana*, una associació que ja existia a d'altres llocs dedicada a catequitzar la gent senzilla. Posteriorment, com a Arquebisbe de Cuba, la va establir a totes les parròquies de la seva Arxidiòcesi, però aquesta vegada refent el reglament i infonent-li quelcom de la seva originalitat apostòlica. En aquest sentit, indica com l'objecte de la Germandat “promoure per tots els mitjans possibles, la instrucció moral i religiosa de tots els fidels d'un i altre sexe, sota unes mateixes bases i un mateix catecisme” (art. 1).

Tot i que aquesta instrucció ha d'anar en principi a càrrec dels sacerdots i altres clergues, s'autoritza a les Juntes parroquials (en les que estava determinat que hi haguessin un dos seglars) a “*confiar l'ensenyament també a aquells seglars que per la seva instrucció, virtut i zel pel bé de les ànimes ho mereixessin i pel que respecta a les dones, podran ele-*

gir-se algunes entre les inscrites a l'Obra santa per proporcionar el mateix ensenyament a les persones del seu sexe” (art. 5)

L'acadèmia de Sant Miquel

Ja a Madrid, cal esmentar l'**Aca-dèmica de Sant Miquel**, com una forma molt original en aquell temps d'implicar els seglars en el que avui anomenariem l'“evangelització de la cultura”. Va ser a Cuba, mentre es recuperava del gravíssim atemptat sofert a Holgin, que va sentir la inspiració divina d'aquesta grandiosa obra apostòlica. Com diu a la seva autobiografia, tant bon punt es va poder aixecar del llit, va començar a dibuixar l'estampa i a redactar el Reglament.

L'obertura a la societat i cultura del seu temps el va fer adonar de la proliferació de societats de tota mena en què s'associava la gent amb fins i interessos molt diversos. Li va semblar que també els artistes cristians es podien unir en una acadèmia per fomentar la fe cristiana. Així ens ho explica en la introducció al Reglament:

«Cal que els homes afeccionats a l'estudi de les ciències eclesiàstiques, aimants de la religió catòlica i desitjosos del bé espiritual dels seus germans, procurin també, com fills de la llum, associar-se per fomentar les ciències i les arts sota l'aspecte religiós, i per a aconseguir tan sants i elevats fins. Reunits en una societat literària i artística podran unir els seus esforços per combatre els errors, propagar els bons llibres i amb ells les bones doctrines, fent de passada la guerra al vici, defensant

i practicant la sana moral, i valent-se per a l'assoliment de tan santes mires de tots aquells mitjans que els dictin el zel, prudència i caritat»

L'Acadèmia de Sant Miquel va iniciar el seu camí a Madrid l'1 de novembre de 1858 i fins a la seva desaparició amb la revolució del 1869, va publicar 24 llibres i opuscles, 15 fulls volanders, va distribuir 1.071.003 llibres i en prestà 20.396 obres de gran volum de les seves biblioteques. Tot i que entre els seus socis hi havia destacats membres de la jerarquia eclesiàstica (començant pel Nunci) i també clergues, el guix estava format per artistes, escriptors, professors d'universitat, científics, periodistes, etc., a més dels reis i distingits membres de l'aristocràcia.

L'altra iniciativa important d'implicació dels laics en l'acció apostòlica de l'Església va ser el ja esmentat projecte de Biblioteques Populars i Parroquials (1864), ja que es confiava la gestió als seglars. Aquesta és la raó que dona Claret perquè sigui així: “... perquè el rector i els altres sacerdots, es troben ocupats en coses del seu ministeri; i tampoc no tenen l'oportunitat de ficar-se entre la gent del poble com la té el seglar”. I afegeix una frase altament significativa: “i a més en aquests darrers temps sembla que Déu vol que els seglars tinguin una gran part en la salvació de les ànimes...”

5.5.3. L'organització dels evangelitzadors: múltiples carismes al servei de l'anunci de l'Evangelí

És interessant, a més d'aquesta promoció i formació d'evangelitza-

dors, la seva capacitat de planificació per ser més eficaç. La Congregació Claretiana respon a aquesta inquietud profunda, però abans havia tingut la idea en part realitzada d'organitzar els capellans disponibles en tres branques dedicades als tres fronts que ell considerava estratègicament més importants, posant una persona al capdavant: les missions populars, dirigida per ell mateix, els Exercicis Espirituals, a càrrec del dominic Francesc Coll, i l'edició de llibres i fulls volanders a través de La Llibreria Religiosa, obra confiada al canonge Josep Caixal.

I fins i tot un cop constituïda la Congregació de Fills de l'Immaculat Cor de Maria, el 1864 el P. Claret va publicar les *Regles de l'Institut de Clergues regulars que viuen en comunitat i són els que componen l'Orde segon dels Fills de l'Immaculat Cor de Maria*. El nucli central d'aquest llibre està pres de les Regles escrites per Bartolomé Holzhauser per als sacerdots que volen viure en comunitat fraterna, que ja havien estat aprovades pel Papa Innocenci XI, però Claret hi afegeix aspectes de la seva pròpia experiència, especialment la viscuda amb els seus col·laboradors a Santigado de Cuba. L'interessant del seu projecte és que veu aquesta comunitat de clergues dedicats a un ministeri estable en un mateix lloc com la segona branca d'una gran projecte que ell anomena “el gran exèrcit del Cor de Maria”, del qual la primera branca (com impulsora del conjunt) serien els Fills de l'Immaculat Cor de Maria, situats a l'avantguarda de l'evangelització amb disponibilitat de ser enviats allà

on calgués, i la tercera serien els apòstols seglars de l'Arxicofraria del Cor de Maria. Tres branques d'un mateix arbre amb una finalitat ben precisa, realitzada per tots els mitjans possibles: l'evangelització sota l'empar i patrocini de l'Immaculat Cor de Maria, advocació que per Claret té una neta dimensió apostòlica, com a foc de caritat apostòlica i lluita contra el mal.

És cert que aquesta grandiosa idea no va tenir cap realització pràctica, almenys tal com la descriu en l'esmentat llibret, però no hi ha dubte que és molt significativa de la seva "estratègia evangelitzadora", que entén l'evangelització com una tasca de comunió i col·laboració dels diversos carismes eclesials, units per un idèntic carisma apostòlic, però plasmat en una múltiple acció evangelitzadora.

L'aprofitament dels mitjans

La capacitat estratègica del P. Claret la veiem també en el que avui anomenem "sinergies" entre les diverses activitats, institucions i iniciatives en les què treballa. La més clara la veiem entre les accions presencials i les publicacions que edita i distribueix de forma massiva: les necessitats que capta en la predicació les tradueix en publicacions i posteriorment fa arribar a les poblacions on predica els materials que li seran útils tant per les accions a desenvolupar els dies de missió com per la continuïtat del fruit.

També veiem com multiplica la seva capacitat de distribució dels llibres indicant adiverses associacions

de fidels, de forma especial l'Acadèmia de Sant Miquel, com a tasca a desenvolupar aquesta promoció de llibres bons, o contribuint al seu cost. Llibres, d'altra banda, que són editats i impresos per una altra institució promoguda per ell: la Llibreria Religiosa.

D'altra banda, està clar que les edicions i les biblioteques populars es reforcen mútuament.

Una altra sinergia la trobem entre el que recomana de fer, per exemple als rectors de les parròquies, i les publicacions que escriu i/o distribueix. Si recomana amb insistència la necessitat de predicar o ensenyar el catecisme, pot remetre a les seves "col·leccions de sermons" i a les diverses edicions del catecisme que va impulsar; si aconsella una bona preparació dels nens i nenes a la primera comunió amb uns exercicis espirituals, té a punt un llibre per ajudar els rectors a fer aquests exercicis. En el manual de formació seminarística "El col·legial o seminarista instruit" recomana la lectura diària de la Bíblia, i fins la conveniència d'aprendre determinats textos importants de memòria i a tal fi, en nota a peu de pàgina pot remetre a la seva Bíblia Sacra, en la què indica amb unes manetes aquests textos importants.

Aquesta mena de sinergies només són possibles amb una persona realment apassionada per l'anunci de l'Evangelí i amb capacitat d'aprofitar totes les possibilitats dels instrument al seu abast.

5.6. Una opció decidida per la impremta

5.6.1. Les publicacions

Ja hem vist l'ús important que el P. Claret va fer de la impremta com a eina molt eficaç de suport i continuïtat de les seves altres accions missioneres. Sensible com era i dotat d'una capacitat especial per llegir la realitat, s'adonà que la premsa estava esdevenint un mitjà de comunicació d'un impacte extraordinari. D'una manera similar al què la nostra generació pot percebre amb l'aparició d'internet. Cada vegada hi havia més gent que sabia llegir i estava delerosa per empassar-se tota mena de paper imprès: diaris, llibres, fulls volanders, etc.

Va adonar-se de les enormes possibilitats de comunicació que oferia aquest mitjà: podia arribar a molta més gent que els predicadors amb la seva presència, i a gent que mai no anirien a l'església.

No tothom vol o pot escoltar la paraula divina però tothom pot llegir o sentir llegir un bon llibre. No tothom pot anar a l'església per sentir hi la paraula divina, però el llibre anirà a casa seva. El predicador no sempre podrà estar predicant, però el llibre sempre diu el mateix, mai no es cansa, sempre està disposat a repetir el mateix; que el llegeixin poc o molt, que el llegeixin i el deixin una o mil vegades, no se n'ofèn; sempre el troben igual, sempre s'acomoda a la voluntat del lector. (Aut. 310)

Com en tot el que feia, Claret es dedicà al món de les publicacions amb gran entrega i eficàcia. Hi va treballar en quatre fronts. **Com a escriptor**, ja ho hem vist: ell mateix va escriure un munt de llibres, opuscles i fulletons. Passen el centenar. A l'exposició permanent que hem fet a Sallent hi trobareu tot el llistat, i alguns exemplars de mostra. Ja he anat fent referència a les diverses temàtiques que aborda en funció de les necessitats que anava captant: orientació de la vida cristiana de diversos estats de vida, catecismes, diverses edicions de la Bíblia, devocionaris de gran difusió, orientacions sobre les qüestions de moral i doctrina enfront que plantejava la seva època, formació seminarística, pastoral, etc. Cap al final de la vida de Claret, el *Camí dret* (edicions en català i castellà) ja duia editats 400.000 exemplars.

Com a **editor**, Claret va fundar el 1847, amb el seu gran amic i col·laborador Josep Caixal, La Llibreria Religiosa. S'inicià a Tarragona però després es traslladà al C/ Avinyó de Barcelona. Les seves múltiples col·leccions van constituir per a Catalunya i Espanya, durant tota la segona part del segle XIX i bona part de la primera meitat del s. XX, el veritable aliment de la vida cristiana i de l'acció pastoral. En 19 anys la Llibreria Religiosa edità 9.569.800 exemplars de llibres, opuscles i fulls volanders.

Finalment com a distribuïdor de les publicacions: Claret va dedicar molts esforços a escampar tots els llibres que escrivia i/o editava entre persones i institucions a les què fo-

namentalment estaven adreçats, i també va engrescar d'altres a fer-ho, especialment associacions laïcals com l'Acadèmia de Sant Miquel. I també va establir sistemes perquè la gent pogués finançar una distribució gratuïta (subscripcions, almoines de misses...). Quan predicava per Catalunya el seguia amb un ruc carregat de llibres i objectes piadosos. Essent arquebisbe a Cuba hi repartí uns 200.000 volums. En els viatges per Andalusia (1862) acompanyant la reina es feia precedir de grans caixes plenes de llibres, estampes, rosaris, medalles etc. Va ser, doncs, un excel·lent comercial: creia en el producte, en coneixia bé els destinataris, les seves necessitats i els canals per fer-los-hi arribar.

5.6.2. *Les biblioteques populars i parroquials*

A més d'aquesta tasca d'editor i difusor de llibres i altre material escrit, el P. Claret ideà encara un projecte relacionat amb la lectura: el projecte de biblioteques populars, que publicà el 1864 sota el títol *Les biblioteques populars i parroquials*. Gràcies a l'aplicació d'algunes lleis del govern i a l'acció de congregacions religioses dedicades a l'ensenyament, l'analfabetisme anava en retirada i la gent tenia fal·lera per llegir. No tothom podia comprar els llibres, calia posar-los a l'abast del poble, tant a les grans ciutats com als pobles petits, a cada parròquia i fins i tot als quarters. Va imaginar aquestes biblioteques populars i parroquials no només com a lloc on anar a llegir o portar-se llibres en préstec, sinó també com a centres de reunió i col·loqui. La seva con-

fiança en l'eficàcia de la lectura, el portà a considerar aquestes biblioteques com a suplència enfront de l'escassetat d'evangelitzadors. Diu: «*Al poble se li van proporcionant llibres bons, ja que no els hi podem enviar missioners...*» particular (A la M. Antonia París, 2.12.1864)

6. **L'atenció als necessitats**

El P. Claret va sentir clarament que Déu el cridava a respondre a les necessitats del moment a través de l'anunci directe i explícit de l'Evangeli: la predicació, les publicacions, l'establiment d'associacions de fidels, la formació d'un bon clergat, etc.,. Amb tot, com autèntic home evangèlic no va deixar de ser sensible a l'atenció als més necessitats com un repte incisiu per a l'Església de mitjans del segle XIX, perquè el problema de la pobresa i de la marginació s'havia agreujat de forma alarmant a causa de la revolució industrial, que ell coneixia per experiència pròpia. Ja hem vist com el P. Claret reconeix que Déu li havia donat un cor compassiu, incapaç de quedar insensible davant les necessitats del proïsme, especialment els vells i espatllats (Aut. 10). Certament durant els seu ministeri a Sallent i Viladrau es distingí per la seva ajuda als pobres. La visita als malalts va ser una dedicació important tant en aquesta temporada, com després a les missions populars; també la visita a les presons i als hospitals.

A Viladrau, que s'havia quedat sense metge per qüestions polítiques, es veu obligat a atendre també la salut corporal del seus feligresos. Es-

tudia els efectes de les herbes medicinals i aplica els remeis que considera més oportuns. El cas és que, per efecte de les propietats de les herbes o per la gran fe seva i dels pacients, es produïren moltes curacions, per a molts miraculoses, no per a ell que no considerava que fes d'extraordinari.

Com hem vist, orientà i promogué un bon nombre de congregacions religioses dedicades als pobres, malalts, marginats, tant en la seva època de missioner popular per Catalunya com després com en l'etapa de Madrid. Però va ser sobretot a Cuba on va es trobar enfrontat amb una situació social greu i complexa a causa de l'esclavitud, els amistançaments que portaven mares i criatures a situacions d'abandó, terratrèmols i pestes. A part de la lluita contra l'esclavitud, una pràctica il·legal però permesa per interessos polítics i sobretot econòmics, intentà anar més enllà del mer assistencialisme, organitzant institucions com granges-escola, caixes populars d'estalvi (que l'han merescut ser proclamat patró), etc. per ajudar al sector més desfavorit de forma més duradora.

Posteriorment, ja a Madrid, va entrar en contacte amb la problemàtica social i laboral que plantejaven la nova classe social: el proletariat. Va abordar el tema en diversos escrits. Fins i tot en un d'ells, en què descriu patèticament la situació inhumana dels treballadors del tèxtil, que ell coneixia bé i arriba a aconsellar que es declararessin en vaga per millorar les seves condicions laborals. Segurament va ser la primera

autoritat eclesiàstica que va aconsellar un procediment d'aquest tipus.

També va constatar la necessitat de promoure l'educació. De fet va ajudar a fundar congregacions dedicades a l'ensenyament, de forma especial les Religioses de Maria Immaculada, fundades per la Mare Antònia París a Santiago de Cuba el 1855. Ell mateix al Escorial fundà una escola i després aconsellà als seus missioners que alguns es dediquessin a les escoles a semblança dels Germans de les Escoles Cristianes que ell veia que feien tant de bé a França i d'Espanya havien estat expulsats

L'estil i el llenguatge d'un gran comunicador

Hi ha una cosa indubtable: el P. Claret va atreure multituds especialment a través del seu mitjà més habitual: la paraula predicada en forma de sermó, conferència, Exercicis Espirituals, etc. I un èxit similar van tenir les seves publicacions. Multituds no només en les zones rurals, sinó també a les grans capitals com Barcelona. De la seva predicació del mes de maig del 1844 a Santa Maria del Mar ens diu un testimoni: "*Malgrat la gran capacitat d'aquest sant temple, no va haver ni un sol dia que no estigués completament ple de fidels; incòmodes per la gran concurrència, esperaven una, dues i més hores abans del sermó, per escoltar d'ell la paraula divina*".

No em resisteixo a reproduir aquest comentari d'un periodista referint-se a les campanyes missioneres del sant per Catalunya. El

mantinc el l'original castellà per conservar-ne tota la salsa

“Quién es ese Mosén Claret? Un hombre de 36 años, de baja estatura, nada demacrado ni escuálido que revele santidad ni inspire veneración, nada de fisonomía arrogante que imponga a los atrevidos ni domine los ánimos, este es Mosén Claret. Una sotana, un capote raídos cubren su persona; un bastón, una camisa, un par de medias y un Breviario forman todo su equipaje.

Siempre a pie por larga que sea la travesía de un pueblo a otro; nada de estipendio; ni de maravedí por sus trabajos; nada de afectación en su pobreza y sencillez; nada de pomposo en su lenguaje, ni de florido en su estilo, ni de elocuente en sus discursos; diríase que Mosén Claret es una de tantas medianías destinadas a consumirse en la oscuridad, incapaz de llamar sobre sí la atención pública.

Y sin embargo, los pueblos se desviven al oír el nombre de Mosén Claret; los pueblos están horas enteras pendientes de su palabra, y su voz es escuchada como la voz de un ángel o de un profeta que obra la conversión de los pecadores” (cronista de El Católico, 2 de marzo de 1846, 71-72)

Quin era el seu secret? Perquè com diu aquest periodista no és que el P. Claret es distingís per la seva oratòria, encara menys en castellà, idioma que devia pronunciar amb fort accent català i amb una bona colla d'incorreccions. Al P. Claret l'interessava més el fruit que no pas el lluïment, i en aquest sentit estava

a les antípodes dels anomenats “predicadors de campanillas”, que parlaven molt i no deien res; més que parlar de Déu i de l'Evangelí pequè el poble, afamat de Paraula de Déu, en sortís alimentat i convertit, s'escoltaven a si mateixos i pretenien només desvetllar l'admiració.

Amb tot sí que els testimonis deien que tenia una veu “vibrant”, que seria com una síntesi entre la qualitat física i la passió que hi posava. I això sí que era important.

Certament en aquella època, la gent estava necessitada d'aliment espiritual, ja que feia anys que no es feien missions populars i pel que sembla la predicació habitual en les parròquies era més aviat rutinària i poc consistent. I El P. Claret els oferia l'aliment que necessitaven. Però una de les claus del seu èxit sens dubte va ser la claredat i senzillesa de la seva predicació: la gent l'entenia, el missatge li arribava i produïa els efectes pretesos de commoció i renovació. “Com no he de ser clar -deia ell humorísticament- si em dic Claret i Clarà!”. Li sortien amb gran facilitat multitud de comparacions molt pràctiques, en general de coses naturals, que feien les afirmacions doctrinals més accessibles i les exhortacions morals més eficaces. En això el P. Claret diu que tenia com a gran mestre el mateix Jesús:

Des de bon principi va encisar-me l'estil de Jesucrist en la seva predicació. ¡Quines semblances! ¡Quines paràboles! Jo vaig proposar-me d'imitar-lo amb comparances, similis i estil senzill (Aut 222)

I més endavant repeteix: “L’estil que vaig proposar-me des del començament fou el del sant Evangel·li: senzillesa i claredat. Per això em servia de comparances, semblances, exemples històrics i veritables; la majoria eren presos de la sagrada Escriptura. Havia observat que una de les coses que més cridava l’atenció de tothom, savis i ignorants, creients o incrèduls, eren les comparances de coses naturals (Aut 297)

Aquesta cita ens remet a quelcom ja dit anteriorment i que és sens dubte una altra clau per entendre l’èxit comunicatiu de Claret: la seva capacitat d’observació de la realitat, que li permetia adoptar l’estil, el llenguatge i els mitjans més eficaços. Les moltes hores al confessorari, les llargues caminades en les què sovint xerrava pel camí amb els vianants, etc. el feia un gran coneixedor dels patiments i necessitats de la gent.

L’altra raó de la seva gran acceptació té més relació amb la forma de plantejar els continguts de la fe cristiana, l’accent que posava en la misericòrdia de Déu, de la què parlava al principi de les missions per treure defenses i pors i preparar les persones per acceptar de bon grat la correcció i la invitació a la conversió. El seu natural compassiu i la seva devoció mariana no hi ha dubte que van donar a la seva persona i la seva acció aquesta empremta de “cordialitat”. Així ens explica el P. Claret la seva forma de procedir:

“Jo deia que en aquests temps calamitosos el missioner s’havia de comportar com el qui cou cargols, que els posa a coure a l’olla amb

aigua fresca. Amb la frescor de l’aigua el cargol s’estén closca enfora, i com que l’aigua es va escalfant imperceptiblement fins a bullir, queden així morts i cuits; però si algun imprudent els tirés a l’olla, quan l’aigua bull, es ficarien tan endins de la closca que ningú no els en podria treure. Així, doncs, em portava amb els pecadors de tota mena de vicis i errors, blasfèmies i impietats. Els primers dies presentava la virtut i la veritat amb els colors més vius i falaguers, sense dir cap paraula contra els vicis i els viciosos. D’aquí venia que, veient se tractats amb tota indulgència i benignitat, venien una i més vegades, i després se’ls parlava amb més claredat, tots s’ho prenien bé i es convertien i es confessaven. En vaig trobar moltíssims que havien vingut a la missió només per curiositat, d’altres per malícia, per veure si em podien atrapar en alguna expressió, i es convertien i es confessaven bé. (Aut 290).

En aquest sentit, ell valorava molt en un missioner la virtut de la mansuetud, que personalment practicava no només en la manera de parlar, sinó també en la forma d’acollir les persones, sobretot en el confessorari.

Són molt significatives sobre això les anotacions que el gran pensador del seu temps, Jaume Balmes, va fer després d’una entrevista que ell mateix havia sol·licitat al Pare Claret i que és va realitzar el 14 de juliol de 1846, per analitzar personalment el fenomen social en què aquell “missioner català” s’havia convertit a causa d’un estil tan peculiar de predicació que commovia profunda-

ment les masses. Tots dos havien estat companys de seminari i res del seminarista Anton Claret feia predir aquell fenomen sòcio-religiós. Així resumeix Balmes l'estil de la predicació evangèlica del Pare Claret:

«14 de juliol de 1846. Conversa amb el R. M. Claret. En la trona mai parla de teatres. Tampoc d'heretgies. Ni de filòsofs ni d'impious. Suposa sempre la fe. Parteix del principi que a Espanya la impietat té la hipocresia de la fe. Es veu precisat a donar números per a la preferència en el confessionari. Transigeixen pels números. Blasfems. Els malalts, ells diuen que es curen; ell diu que no fa més que encomanar-los a Déu, i que no sap res extraordinari. Poc terror, suavitat en tot. Mai exemples que donin peu al ridícul. Els exemples, en general, de l'Escriptura. Fets històrics profans. Mai oposicions ni coses semblants. Parla de l'infern, però es limita al que diu l'Escriptura. El mateix pel que fa al purgatori. No vol exasperar ni tornar boig a la gent. Sempre hi ha una part catequística» (Obras completas, BAC, Madrid 1948, t. I, p.295-296)

I això significa que el P. Claret rebutjava aquell tipus de predicació que pretenia la conversió, més pel terror que per la comprensió de l'amor i de la misericòrdia de Déu; considerava un error clamar indiscriminadament contra punts concrets d'usos i costums. D'altra banda, segons constata Balmes, el P. Claret coneixia la ineficàcia d'una terapèutica purament intel·lectualista i apologetica; l'apologetica va ser certament el gènere literari més utilitzat a Espanya pels eclesiàstics i seglars

catòlics del segle passat; no obstant això, entre les nombroses publicacions del Pare Claret no hi ha ni una sola de caràcter pròpiament apologetica; ni tan sols la seva Autobiografia; aquesta obra, com totes les seves, té una finalitat estrictament pedagògica.

El P. Claret anava directament al nucli central de l'Evangeli, de la mà de la Sagrada Escriptura, perquè estava convençut que era com podia d'únic restaurar la fe i la vida sacramental dels cristians.

Però va ser el mateix P. Claret qui millor va descriure el seu propi estil d'evangelització. Possiblement, Balmes li va demanar un breu resum sobre la seva manera de procedir. Almenys, entre els escrits autobiogràfics claretians, hi ha un autoretat que sembla respondre a cadascuna de les anotacions que va fer Balmes en la seva entrevista amb ell:

- «1. El fi de la meva predicació és la glòria de Déu i bé de les ànimes. Predico el sant Evangelí, em valc de les seves semblances i ús el seu estil. Faig veure les obligacions que té l'home respecte a Déu, respecte a si mateix i al proïsme, i com les ha de complir.*
- 2. No admeto cap almoïna per a la predicació; només prenc el menjar que necessito per viure. Per no ser costós, vaig sempre a peu.*
- 3. Dels llibrets i papers que he donat a llum no he reportat cap interès; per això no m'he*

reservat la propietat; i en quant a mi, tothom els pot reimprimir.

4. *Testimoni és Déu que ningú em dona cap cosa d'amagat en pagament dels meus treballs, ni tinc cap altre fi que el que he dit, ni espero cap altra recompensa que el cel.*
5. *Amb la Cèdula no s'intenta altra cosa que treure la blasfèmia, i gràcies a Déu, moltíssim s'ha aconseguit.*
6. *Amb les imatges, creus, rosaris, etc., no tinc res; només les beneïxo i concedeixo indulgències, segons les meves facultats, des de la trona.*
7. *Mai més em veuen aïrat, ni parlar amb dones; amb la mateixa afabilitat, amor i afecte parlo als pobres que als rics, als petits que als grans, als rústics que als savis. I encara que als ulls de Déu sóc i em tinc per un gran pecador, als ulls dels homes, per la misericòrdia de Déu, puc dir: Quis vobis argüet me de peccato?*
8. *Visito i predico als empresonats, visito els malalts als hospitals i cases particulars, i una infinitat em vénen a veure o els porten a casa meva, i moltíssims diuen que han recuperat la salut; i el veure'm cada dia envoltat de tanta gent és el que més m'afligeix. Acabo plets i enemistats, poso pau en els matrimonis desunits..." (BAC, *Escritos Autobiográficos*, pp. 424-426)*

El testimoni de vida, com a essencial per a l'evangelització

Aquesta descripció que el P. Claret fa de la seva manera d'actuar ens fa adonar clarament que per a ell la comunicació de l'evangeli implica el propi testimoni de vida. Certament que és deutor d'una visió molt ascètica de la vida cristiana, basada en la voluntat, segons un estricte compliment dels propòsits o plans de vida fets en els Exercicis Espirituals. Eren les eines que tenia al seu abast i ell va aprofitar de manera exemplar. Però l'interessant de l'espiritualitat claretiana és la motivació que dona de les virtuts que ell viu i que invita a viure als seus missioners o als capellans en general. És una motivació clarament apostòlica: com explícita en el títol de l'autobiografia que hi dedica: "De les virtuts que vaig entendre que havia de tenir per fer fruit" (cc. XXIII-XXX). Així ho explica en començar aquesta secció

"Ciceró, quan parla de l'orador, diu que ha d'estar instruït en tota art i ciència... Jo dic que el missioner apostòlic ha de ser un model de totes les virtuts. Ha de ser la mateixa virtut personificada. A imitació de Jesucrist, ha de començar per fer i practicar, i després ensenyar... Amb les obres ha de poder dir allò de l'apòstol: Imiteu me a mi, així com jo imito Crist" (Ant 340).

Viure el que es predica és fonamental per a la credibilitat de l'acció missionera, però a més hi ha una colla de virtuts que contribueixen a què l'Evangeli penetri i doni fruit. El P. Claret fa referència a aquestes: la humilitat, la pobresa, la mansuetud,

la modèstia, la mortificació i l'amor a Déu i al proïsme. A cada una dedica un o més capítols argumentant la necessitat que té el missioner de viure-la. La pobresa, en concret, a més de contribuir, com diu ell, a enderrocar el gran ídol modern que l'or, donava molta credibilitat al missioner perquè el mostrava després de tot interès monetari. Pel que fa a la mansuetud, ja hem parlat de com la necessita el missioner per atreure i no foragitar les persones que vénen a l'església i al confessionari. També hem fet referència a la virtut de l'amor a Déu i al proïsme com l'energia potent que empeny i fa assumir tota mena de treballs i dificultats. I així les altres.

Queda clar que per al P. Claret la seva pròpia vida, la seva coherència evangèlica, formava part de l'estratègia evangelitzadora que s'havia proposat.

Conclusió

Una breu conclusió per acabar. Crec que podem reconèixer en el P. Claret no només un gran evangelitzador, totalment lliurat a l'anunci de Jesucrist, en les diverses etapes de la seva vida, sinó també un gran estratègia de l'evangelització, i per tant un mestre d'evangelitzadors. Un mestratge, a més, que crec que va més enllà de la Congregació que ell va fundar per compartir i continuar la seva missió.

Què ens pot ensenyar avui la seva vida i la seva acció? Contestar aquesta pregunta no és fàcil, perquè requereix una bona feina d'"her-

menèutica" o interpretació, especialment tractant-se un personatge del segle XIX, però jo us proposo aquestes

1. D'entrada hem de dir que el P. Claret és un testimoni extraordinari de com es pot viure i comunicar l'evangeli en temps molt difícils. Nosaltres ens queixem sovint dels temps tan complicats que ens ha tocat de viure, però només cal saber una mica d'història per saber com eren de difícils i conflictius els anys que va viure el P. Claret. Crec que té molt a ensenyar-nos a ser fidels amb les eines que tenim, a suportar amb paciència i coratge les contradiccions, a no gastar inútilment les energies en la crítica i la condemna, sinó en la feina ben feta.
2. El P. Claret ens interpel·la també en la nostra motivació per la comunicació de l'Evangeli. Segurament que avui la forma com ell explicita les raons fortes que el feien tan dinàmic en la tasca evangelitzadora: la salvació del proïsme, evitar la condemna i l'ofensa al seu bon Pare Déu, no en serveixen a nosaltres en els termes en què s'explicitaven en el seu temps, però la pregunta resta: què pot alimentar avui la "passió" per viure i comunicar l'Evangeli de Jesús, de forma que ens faci tan entregats i tan creatius com ell en la nostra tasca evangelitzadora? En què es pot traduir avui aquell amor intens que esdevé foc? Els

bisbes de Catalunya ens invitaven en la seva darrera carta pastoral conjunta a “viure l’evangeli i comunicar-lo amb nou ardor”. Una expressió que, pel que em consta, era molt estimada del bisbe Carre-ra.

3. També ens interpel·la el P. Claret en el nostre testimoni de vida personal i comunitari, eclesial, que ell va viure tan íntimament lligat a l’acció missionera, com a fonamental per a l’eficàcia i la credibilitat de la nostra acció. Sabem per experiència que hi ha formes de fer, que resulten escandaloses per a la gent quan les fa algú que es declara cristià, i d’altres en canvi que tenen “audiència” fins i tot entre els no cristians. És qüestió d’analitzar i treure’n conseqüències, com feia el P. Claret.
4. El P. Claret és un mestre en l’aprofitament i l’aplicació de la competència professional a l’anunci de l’Evangeli: analitzar bé la realitat, des d’un coneixement no teòric, sinó vivencial i de contacte directe amb la gent, per captar bé les necessitats, els reptes i poder-hi respondre amb els mitjans més oportuns i eficaços, i sempre intentant fer les coses ben fetes. En això hem anat avançant força, sobretot gràcies als bons professionals cristians, que potser tenen encara un camp molt ampli per recórrer dins dels projectes eclesials.
5. En la mateixa línia, el P. Claret ens interpel·la sobre com podem aprofitar els mitjans que la tècnica ens posa a l’abast. En el seu moment va ser la impremta, que ell va utilitzar per la seva capacitat d’arribar a molta gent i d’una forma molt eficaça. Avui podria ser l’internet o el mòbil. És clar que el mitjà de res no serveix si no tenim res important i interessant a comunicar.
6. Claret va creure molt en les associacions de fidels com a estímulo per a viure el cristianisme amb fidelitat i engrescament. No sé si és aquest el camí, però el que és cert és que necessitem trobar camins molt concrets per a esperonar la nostra vida cristiana enmig d’un món del qual certament no podem esperar aquest estímulo.
7. Claret es va caracteritzar per un llenguatge senzill i planer, entenedor, com el de Jesús. Els periodistes cristians no paren d’alertar-nos que el llenguatge que fem servir, sobretot els “religiosos professionals” (religiosos, preveres, bisbes) és molt difícil d’entendre i no diguem ja d’engrescar la gent pel nostre missatge. Aquí hi ha una llarg però apassionant camí a recórrer en aquest món de la comunicació.
8. La persona i l’acció de Claret es van caracteritzar pel que avui podem anomenar la “cordialitat” que a més te a veure

amb la seva devoció mariana favorita del “Cor de Maria”; en el seu temps més aviat deien “mansuetud” i es refereix a la capacitat de posar l’accent del cristianisme en el que té de més essencial: la misericòrdia, la compassió, l’acollida, que atreu en comptes de foragitar, que invita en comptes d’amençar, que esperona en comptes de condemnar.

9. El P. Claret va ser pioner en la implicació dels laics en la tasca evangelitzadora i, en general, en la complementarietat de carismes i forma de vida al servei de la missió comuna eclesial de comunicar l’Evangeli. Va veure clarament que determinades presències o accions eren més eficaces realitzades per laics que no pas per capellans, i que la gràcies era coordinar les accions pre-

veres- religiosos – laics. Fins i tot es va imaginar una forma orgànica de realitzar aquesta coordinador. La “missió compartida” és quelcom que sembla assolit, sobretot després del Vaticà II, almenys en teoria, però el cert és que a l’hora de la veritat ens costa terriblement acceptar, cadascú des del propi carisma, estat de vida o ministeri, associació, institució o bisbat, que ni pot ni ha de fer-ho tot ell i menys tot ell sol, que la riquesa està precisament en el que cadascú pot aportar d’específic. Crec que en això hi ha encara molt camí a recórrer.

Acabo desitjant que en aquestes interpel·lacions i reptes la memòria i presència actual del Pare Claret, en la comunió dels sants, sigui un exemple, una ajuda i un estímul per “viure l’evangeli i comunicar-lo amb nou ardor”.

III. Miscel·lània

Esbós de l'evolució històrica dels cants per a la litúrgia

JOSEP M. PUJOL CURRIUS,

amb la col·laboració dels membres del Secretariat de Música del Bisbat de Vic, 2008.

1. Notes prèvies

* A través de la lletra, i en part també de les melodies, es pot conèixer quins sentiments i idees predominen en l'ambient practicant catòlic de cada moment concret:

- quina teologia s'hi expressa,
- quina religiositat s'hi manifesta,
- quina espiritualitat s'hi reflecteix,
- quin tipus de comunitat hi participa,
- quina creativitat lingüística hi ha,
- quin estil musical es porta.

* Aquesta breu reflexió se cenyeix, sobretot, a l'àmbit de la diòcesi de Vic en el període dels darrers cinquanta anys, és a dir, una mica abans del Concili Vaticà II, els anys seixanta i els anys de les reformes conciliars, anys setanta, fins als nostres dies (2008).

2. Cop d'ull històric

2.1 Primera meitat del s. XX: *Eta- pa precursora del Concili Vaticà II*

- A partir de l'any 1903 creix en tota Europa el Moviment Litúrgic

catòlic, que es manifesta, entre altres detalls, en un document del papa sant Pius X referent sobretot a la música sacra. A Catalunya floreix un repertori molt valuós, de la mà dels nostres grans músics, com Lluís Millet (1867-1941), que fundà l'Orfeó Català en 1891, i Antoni Nicolau (1858-1933), que féu destacades composicions de textos de Verdàguer. I també del monjo de Montserrat P. Sunyol, que fou un promotor de la renovació litúrgica a través del cant gregorià.

- El juliol de l'any 1915 se celebra el I Congrés Litúrgic de Montserrat, de forta repercussió.
- Pel que fa a la nostra diòcesi de Vic, cal tenir molt present i valorar la gran tasca prèvia, feta pel poeta Mn. Jacint Verdàguer (1845-1902) i el músic, organista i mestre de capella de la catedral vigatana Mn. Lluís Romeu (1874-1937).

* Molts d'aquells cants populars corrien a través dels llibrets "**Càn-
tics de missió**" (1951) preparats per l'Apostolat de Missions Parroquials i editats per l'Editorial Balmes, de Barcelona, i propagats sobretot pels missioners Fills del Cor de Maria, avui coneguts com a Claretians.

Aquests missioners, originaris del nostre bisbat de Vic i fundats pel Pare Claret, anaven per totes les parròquies de Catalunya predicant les “missions populars”.

* Recordem que els cants més directament litúrgics es cantaven en el llatí del gregorià simple, i també es feien servir en moltes parròquies.

* I subratllem l'esforç que ja llavors es feia pel cant més pròpiament litúrgic des del monestir de Montserrat i els seus amics.

La majoria dels cants religiosos populars eren de tipus catequístic i de pràctiques de pietat, però és el que hi havia llavors més proper a la litúrgia.

- Dels molts cants religiosos populars que es cantaven a les nostres parròquies, els llavors seminaristes vigatans Xavier Bardolet i Felip Soldevila, animats pels seus professors. Mn. Angel Miralda i Mn. Andreu Ramírez, en seleccionaren un bon recull que publicaren en el **CANÇONER PARROQUIAL**, la primera edició del qual sortia l'any 1956.

(Una segona edició sortí l'any 1959, i encara una tercera l'any 1998).

- *En aquella col·lecció del “Cançoner Parroquial” (1956) hi podem trobar molts cants que encara es canten avui en força llocs, com són:*

- *“Crec en un Déu” de Mn. Romeu.*

- *Estacions del Via Crucis, amb música del mestre Lluís Millet.*

- *Alguns cants per a adorar l'Eucaristia, d'autors variats.*

- *Molts cants dedicats a la Mare de Déu, també de diversos autors.*

- *Unes quantes nades populars, i alguns dels cants catequístics o missionals.*

- *Són d'aquell moment els “Himnes dels Temps Litúrgics”, de Montserrat.*

- Els Himnes dels temps forts de l'any litúrgic preparats pels monjos de Montserrat, Dom Hildebrand M. Miret i Dom Ireneu M. Segarra, són expressions poètiques, molt denses, d'uns corrents bíblics i litúrgics més cultes.

Això no obstant, alguns d'ells han quallat força en les parròquies que cuiden el cant.

Fem esment, per exemple, dels Himnes d'Advent, de Quaresma i de Pasqua.

(Nota: La diòcesi de Barcelona havia publicat un petit “Cancionero eucarístico popular” amb motiu del Congrés Eucarístic (1952) i després edita un “Cantoral popular religioso”, l'any 1959.)

2.2. Etapa pre-conciliar

Ja ben a prop de la celebració del Concili Vaticà II (1962-1965), feren aparició, juntament amb els Himnes dels Temps Litúrgics, les melodies d'alguns Salms, en llengua vernacle, i també uns pocs cants més apropiats per als diversos moments de la missa:

“Cants d'entrada – Cants d'ofertori – Cants de comunió”, d'inspiració bíblico-litúrgica.

És el moment en què es tradueixen al català algunes melodies franceses.

(*Les melodies de l'Ordinari de la Missa continuen en el llatí del gregorià senzill*).

- *Encara avui es troben en els nostres repertoris moltes d'aquelles melodies:*

- *Molta repercussió tingué el llibret “Missa Parroquial” (1957) que fou preparat per Mn. Jaume Camprodon. Impres a Torelló. Tingué dues edicions. Hi trobem:*

- “Cantem, germans, hem arribat al temple del Senyor” (J. Langlais).

- “Com un cap tard els dos deixebles, allà a Emaús” (J. Gelineau).

- “Beneirem el Senyor, sempre i en tot lloc” (D. Julien).

- *Montserrat edita el llibret “Himnes i salms per als fidels” (1959) on surten les melodies més conegudes del P. Ireneu Segarra.*

(Del mateix llibret en surt una edició en castellà l'any 1963). I altres edicions, amb més salms, i amb acompanyaments, els anys 1964 i 1965.

- A Vic, el llavors seminarista Valentí Miserachs (Sant Martí Sesgueioles, 1943) musica un bon grup de salms que es canten al Seminari, on circulen en ciclostil i que surten

també editats, a Vic mateix, en forma de petits llibrets, sota la tutela del *Centre de Pastoral Litúrgica del Bisbat de Vic, els anys 1963-65, el director del qual era en aquells moments Mn. Ramon Pou (Vic, 1928).*

(*Portaven el nom genèric de “Visquem l'any litúrgic”.*)
-*Salms-* (1963)

3.3. Etapa de durant el Concili

És una etapa de molta efervescència i, per tant, comencen a sortir molts i variats cants per a la litúrgia. És un moment, els anys 1961-1968, de moltes iniciatives.

- Sobresurt la col·lecció general de **fitxes “Ekklesia”** (1961-1966) que és un recull de moltes d'aquestes iniciatives i que presenta uns cants més adients a l'acció litúrgica, d'acord ja amb la nova orientació de la reforma conciliar.

Aquesta col·lecció és composta per diverses **fitxes** procedents de:

- Centre de Pastoral Litúrgica,
- Abadia de Montserrat,
- Hogar del Libro,
- Editorial Boileau.

- *L'edició surt de Barcelona però arribà també a parròquies de la diòcesi de Vic.*

- En aquesta col·lecció hi apareixen moltes melodies estrangeres, d'himnes francesos i alemanys, adaptacions de “negro-espirituals”, també alguns cànics bas-

cos i castellans, a vegades amb lletres molt apropiades, d'altres més poc afortunades; algunes han arrelat en els nostres repertoris, i amb gust; d'altres han desaparegut.

Recordem alguns dels noms que surten més en aquells moments: J. Úbeda, E. Goicoechea, J. Gelineau, D. Julien, L. Deiss, J.A. Espinosa, M. Manzano,.. (Mn. Joan Farràs i Tort, rector de Castellbell i el Vilar, del nostre Bisbat, en tradueix alguns). De Catalunya sobresurten els noms dels autors: Domènec Cols, Albert Taulé, Ireneu Segarra, Gregori Estrada, O. Planàs, J. Planas, M. Altisent, A. Pérez Simó, J. Arnel·la, i... molts altres!

2.4. Etapa de la recepció de la reforma litúrgica conciliar

2.4.1. Globalment. Immediatament després del Concili i l'aprovació de la Reforma Litúrgica, van sorgir moltes iniciatives: els llibrets i fitxes "**Lloem el Senyor**" (Ed. Bruño, 1968-72).

"Cançons per al poble", núm 3, "**Pregàries**", de Mn. Josep Soler (Ed. Claret 1971).

I moltes més..., però és el Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona que, sota la direcció de Mn. Albert Taulé, amb la col·laboració també de Mn. Domènec Cols i Mn. Pere Tena, comença a publicar les edicions del que tots coneixem actualment amb el nom de:

Cantoral de "Missa Dominical" (1971)

En tots els bisbats de Catalunya, els compositors de cada lloc van creant melodies i cants ben diversos, tant en contingut com en qualitat, però molts queden reduïts al seu lloc d'origen.

Per això, uns anys després en cada diòcesi s'anirà editant algun "Cançoner" propi, on es pot trobar el múltiple treball fet pels autors locals, sobretot pel que fa als salms responsorials.

Mentrestant, des del **Centre de Pastoral de Barcelona**, s'intenta integrar-ne alguns.

És en aquesta tria i en l'evolució de les diverses edicions del Cantoral de "Missa Dominical" que es pot percebre l'evolució històrica dels cants i descobrir-hi els diferents significats.

Aquest Cantoral ben aviat esdevindrà el més estès i utilitzat per tot Catalunya.

**La primera edició musicada, en format de mitja plana, és de l'any 1972, i l'última, la vuitena, en la forma que ara tenim, va sortir en el 2003. Aquesta última ha estat preparada per Josep Urdeix, Albert Taulé, Josep Lligades, i Jordi Guàrdia.*

De no musicades, amb lletra sola i en format de petit cançoner, n'han sortit 25 edicions!

Esquema del contingut del Cantoral de MD

- I. Els cants de l'"Ordinari de la Missa" amb les melodies oficials i altres.

Les més popularitzades són les d' I. Segarra, A. Ferrer, D. Cols, A. Taulé...

* Al bisbat de Vic, tenim com a pròpies les musicades per Mn. Valentí Miserachs.

- II. Els cants de les diverses parts de la missa: entrada, ofertori, comunió i sortida.

Els més utilitzats són els himnes i càntics (*de l'1 al 156*) i de comunió (*del 341 al 375*).

* És aquí on podem constatar la gran diversitat de lletres, continguts i melodies.

Hi trobem traduccions i adaptacions de cants estrangers i altres creats de nou.

- III. Amb l'entrada de la llengua vernacla en la litúrgia han pres volada les moltes melodies per a cantar **els salms**, i acompanyant-los, les **antífonas**.

S'ha donat molta importància al salm responsorial, d'entre lectures.

(*Els trobem en els nùms. 202-321 i 401-465.*)

* En tots els bisbats de Catalunya han sortit autors que han musicat els salms i les antífonas dels diumenges i festes. (A més dels monjos de Montserrat, recordem alguns altres noms: Domènec Cols, Albert Taulé i Josep Soler, a Barcelona. Antoni Cagigós a Urgell, Josep M. Aragonès a Tarragona, Frederic Pujol a Girona, Joan Ballarà a Solsona....)

- IV. Els cants apropiats a cada temps de l'Any Litúrgic i festes de la Mare de Déu.

Els primers foren els Himnes de Montserrat, però de seguida se'n crearen d'altres.

(*Es troben a partir del nùm. 500 endavant.*)

(Molt coneguts són els "**De bat a bat**" d'Albert Taulé, amb lletra de Joan Soler Amigó.)

* Les últimes melodies han estat promogudes per la Comissió Interdiocesana de Música Sacra i han entrat també en el Cantoral de Missa Dominicana.

2.4.2. *L'aportació original del nostre bisbat de Vic en aquesta última etapa*

* Mn. Ramon Tuneu Vila, des de Sant Vicenç de Castellet, edita a Manresa, l'any 1982, un llibret amb les antífonas i lletres dels salms "**Canteu-li lloances per sempre**".

* L'any 1987, amb motiu del cinquantenari de la mort de Mn. Romeu, el bisbe Josep M. Guix escriu la carta pastoral "**Canteu a Déu un càntic nou**", i la Comissió Diocesana de Música Sacra publica una "**Breu antologia de cants**" de Mn. Lluís Romeu.

* Mn. Josep M. Bellpuig prepara el llibre "**Himnari litúrgic complet llatí-català**" (Ed. Claret, 1994). Ell és el qui tradueix també el cant nadalenc "Adeste fideles".

* A la ciutat de Manresa, i des de la parròquia de Crist Rei, l'organista Josep M. Basiana edita el llibre "Salms, himnes i càntics espirituals" (1996) (editorial Cla-

ret), amb les melodies dels salms de tots els diumenges de l'any litúrgic.

* El Secretariat Diocesà de Música Sacra del Bisbat de Vic, presidit per Mn. Pere Soldevila, prepara, amb dos formats diferents, el llibre “Cants per a la Litúrgia” (1998), amb música de Mn. Valentí Miserachs i lletra de Mn. Josep Ruaix.

* El Cor Artesenc, en el seu 25è aniversari (2006), sota la direcció de Mn. Pere Soldevila, i amb traduccions fetes per Joan Vilamala, sobretot, i també per Josep M. Grané, i altres, adapta, edita i enregistra una bona colla de cants d'origen francès. El llibre porta el nom d’“Adaptacions de cants litúrgics francesos” (2006).

* *Les 10 Matinals Diocesanes per als Animadors de Cant en la Litúrgia (1999-2008).*

2.4.3. Altres cants

Cal fer esment especial dels molts nous cants religiosos populars, sortits d'ací i allà, per motius diversos, que no són expressament litúrgics, però que es fan servir en certs moments, i amb gust per la seva novetat i engrescament.

* *Mereixen un comentari d'atenció i fort agraïment els cants que han circulat a través dels grups juvenils de l'Església, com ara l'Escoltisme, el Mijac i la Joc, els Esplais, els de Taizé, els de l'Hospitalitat de Lurdes, els*

de llibres de Catequesi, els Kairoi, els Carismàtics, els nous Moviments, altres grups o cantautors, i els més recents... En alguns moments els seus cants corren per les parròquies.

* També els creats amb lletra i música de Mn. Xavier Morlans, molt coneguts i acceptats. Presentats en el llibret “**Tant de bo que avui sentíssi la seva veu**” (ed. CPL, 2000).

* Alguns d'aquests cants, no gaires, es poden trobar en el repertori del Cantoral de MD. Tenen lletres amb referències bíbliques alguns, però també dels signes dels temps.

2.4.4. En els darrers anys

Mentrestant, a tot Catalunya, la reforma del Missal ha anat entrant en la normalitat.

Al mateix temps hi ha hagut la celebració del Concili Català (1992-1996) (*Provincial Tarraconense 1995*), on es va demanar una certa unitat també en els cants litúrgics.

Des de la Comissió Interdiocesana de Litúrgia, en la seva secció de Música, s'ha anat treballant per preparar un Cantoral Bàsic que serveixi per a tot Catalunya.

Des de l'any 1997 van anar apareixent uns fullets de resum del treball fet i aprovat.

En l'etapa final d'aquell treball minucios presenten el “llibret verd”, que surt amb el nom de “Cantoral

Litúrgic Bàsic” (2004) dels Bisbes de Catalunya.

El Cantoral de MD, que ha entrat en la majoria de parròquies de tot Catalunya, accepta d'integrar en la darrera edició els nous cants més significatius del llibre dels bisbes, i hi adjunta uns asteriscs per a indicar els més apropiats a la litúrgia.

2.4.5. Finalment

Caldria fer notar que, durant tots aquests anys d'aplicació de la reforma litúrgica propugnada pel Concili Vaticà II, hi ha hagut un enorme treball de renovació, fet en la majoria de les nostres parròquies amb tanta

discreció com esforç, i han sortit a nivell local tota una llarga llista de fulls fotocopiats, per a les diverses celebracions, i llibres propis, que ben bé podríem anomenar **“Cantorals parroquials”**.

(Seria una tasca molt interessant de conèixer tota aquesta realitat: un treball enorme!)

* Durant aquest senzill recull ha sortit el nom de moltes persones que han col·laborat en aquesta tasca, però són molts més els noms i persones que en totes les parròquies del nostre bisbat de Vic han fet i fan possible el cant en la litúrgia.

Dues actituds fonamentals davant Crist i l'Església

FERNANDO GUILLÉN PRECKLER sch.p, escolapi, professor de Teologia a Manila (Filipines).

Reduint el panorama actual a les seves línies bàsiques, podríem dir que per un costat existeix un corrent “des de sota” (*von unten*) que estudia detalladament i apasionada l’“home” Jesús i paral·lelament presenta el fenomen eclesial com un exemple particular de societat humana. Per altra banda existeix un altre corrent que pot començar “des de sota” o “des de dalt” (*von oben*), però que desemboca en una clara afirmació meta-històrica, és a dir, que assoleix una visió ferma de la “divinitat” de Crist i del “misteri” de l’Església, donant a ambdós un caràcter analògicament transcendent i conduint a l’actitud de fe, o potser que té ja en la fe la font de la seva manera de fer.

1. Crist i Església “des de sota”

El mètode és senzill i d’alguna manera paral·lel.

En *Jesús de Natzaret* es busca i s’analitza una personalitat original, amb tots els recursos de la historiografia possibles i amb un cert pre-concepte que tendeix a relegar com no històric tot allò que es contradigui en paraules o fets o sobrepassi la comú experiència humana.

El resultat és un Jesús de la història presentat i admirat en les seves

diverses facetes que puguin subratllar la seva “saviesa” i “humanitat”, el seu “sentit religiós” o la seva “vertent revolucionària”, que transforma la societat i la política.

En aquest cas, Crist, finalment és un model ètic, un exemple a imitar, tenint en compte les noves circumstàncies del nostre temps i cultura.

Pel que fa referència a l’*Església* s’analitza la seva presència en el món grecoromà i la seva progressiva implantació, assenyalant tots els aspectes socio-polítics que poden explicar el seu desenvolupament, tant intern com extern i el perquè dels seus retrocessos o fracassos.

Aquí és més difícil excloure de la història els seus dits i fets, ja que l’evidència documental és cada vegada més concreta i abundant, tot i que és necessària una crítica que s’ha exercit des del Renaixement, per exemple, a propòsit de la “donació de Constantí” i d’altres apòcrifs.

El resultat és semblant tot i que a un nivell inferior. Es presenta una Església-Societat o Institució, admirable en molts aspectes i fins i tot original en mig de tantes altres societats i institucions, però es ressalten igualment els seus interessos, les seves ambicions i els seus fracassos.

sos, sempre des d'una òptica prevalentment humana.

La conseqüència és també paral·lela: si l'Església és humana, ens correspon a nosaltres regir-la i transformar-la, millorar el seu funcionament, escollir els millors mètodes d'organització i govern, i fer-la evolucionar conforme els diferents paradigmes culturals que van sorgint a la història. En el moment actual seria especialment necessari operar un tal "aggiornamento" i aquesta fou la intuïció del Vaticà II, que després està essent contrastada pels papes i organismes vaticans, amb el consegüent fre de les esperances posades en la seva renovació a meitat del segle XX.

En ambdós casos el respecte "religiós" apareix "in obliquo", de manera indirecta, com horitzó no despreciable, però que ha perdut el caràcter de Revelació escatològica del *Designi de Déu*. El cristianisme més aviat seria una de les possibilitats "religioses" de la humanitat, admirada però no única, si més no entre els representants més radicals d'aquest corrent.

2. Crist i l'Església "des de dalt"

Crec que en aquest segon corrent hi cap una doble manera de procedir. Per un costat hi hauria la més clàssica i d'alguna manera *teològica*, que consisteix en estudiar la persona de Crist a partir de la seva eterna generació del Pare, com a Fill – Verb per, des d'aquí, descendir a la seva encarnació i explicar pas a pas la seva vida a la terra com el desenvolupament de la missió divina encomenada pel Pare, que culmina en la seva mort redemptora, en la seva resurrecció salvífica i en l'efusió de l'Esperit, que ve a coronar i estendre "des de dalt", des del si de la Trinitat, la història de la salvació humana.

Des d'aquesta lògica, l'Església és per damunt de tot el Cos Místic de Crist, el seu cap, i el Temple viu de l'Esperit Sant, que mitjançant de la seva misteriosa maternitat per la Paraula i els Sagraments, engendra nous "fills de Déu" i infatigablement, a través dels òrgans jeràrquics instituïts per Crist, conserva i propaga el missatge salvífic de l'Evangelí.

Les conseqüències pràctiques d'aquesta visió són per damunt de tot d'ordre espiritual i sacramental. Es "rep" com a do gratuït el perdó i la gràcia de poder imitar des de dins a Jesús, el Fill de Déu, i es correspon amb un esforç moral constantment reforzat per l'oració i els sagraments. Amb un clar horitzó de santificació personal desemboca en l'entrada joiosa a la Jerusalem celestial. Això no exclou, sinó que impica la lluita concreta per la justícia i la pau entre els homes enmig de la societat humana, tot i que l'esforç sempre sigui sostingut i coronat per la caritat.

Per altre banda una altra manera de procedir més moderna i d'alguna manera *apologètica*.

No es partiria de la fe com a convicció inicial per a procedir a la intel·ligència del cristianisme. Es podria començar "des de sota", o

sigui deixant a la raó, oberta a les qüestions metafísiques, l'anàlisi de les dades històriques sobre Jesús i el permetre anar descobrint una originalitat que condueix a sospitar realitats no comprobables empíricament.

Hi hauria, doncs, en l'anàlisi pacient i concret de les dades crítiques objectivament un camí que s'obra pas vers una afirmació que sobrepassa la raó en la seva capacitat purament filosòfica i que desemboca en l' "acte de fe", sota la gràcia de l'Esperit Sant (1Cor 12:3), ja que l'afirmació de Jesús com a "Senyor" no és una estricta conclusió de la intel·ligència i demana també la decisió de la voluntat. Això explica el seu caràcter meritori.

Paral·lelament, es pot abordar l'estudi de l'Església "des de sota", de nou amb una radical obertura a les "qüestions últimes" de cara a la interpretació de la història de les societats humanes. Aquí, de nou, en la constant afirmació doctrinal, aprofundida i enriquida, però no transformada; en la difusió d'un culte i una mística que produeix constantment, des de fa 2000 anys, exemples de cultura religiosa, amb una litúrgia finalment única en el camp de la religiositat humana, en la permanència d'estructures sacramentals i apostòliques i en l'afirmació perseverant d'una alta moralitat humana, apareixen els trets d'un "grup" d'alguna manera inclassificable, que s'obra camí a una interpretació més profunda del seu ser i actuar.

Especialment la ininterrompuda sèrie d'homes i de dones "sants" en

unes vides estrictament comprobables però inexplicables, són un testimoni que deixa obertes altres preguntes radicals: què dir per exemple de la cadena de màrtirs cristians que travessa els segles? Això no impedeix la lucidesa sobre els possibles tanteigs doctrinals i els evidents errors morals dels seus personatges, així com la tortuosa història de les "lleis canòniques" a través dels segles.

També aquí es troba finalment el possible "salt de la fe", quan efectivament es capta i s'afirma el "Misteri de l'Església" en la seva sacramentalitat salvífica. Es tracta novament d'una "gràcia" i d'una resposta misteriosa i única com experiència humana. Aquí el "des de sota" ha conduït a l'afirmació del "des de dalt".

3. Conclusió

Com en altres encreuaments històrics, sols la fe en el Missatge Evangèlic apareix com a realment font de salvació.

No hem d'exagerar la importància del nostre moment de la història, com si fos una tasca sobrehumana la de "salvar"el cristianisme aquí i ara. Ni l'Església, ni els seus homes són els "senyors de la Història", que té ja la seva "clau" en el Misteri Pasqual i que es desenvolupa sovint de forma imprevisible per la força de l'Esperit promés.

Tipificar és reduir la sempre pluriforme i matissada experiència real, però és un camí necessari de la nos-

tra intel·ligència per il·luminar d'alguna manera les nostres vides i donar consciència a les nostres decisions.

De manera esquemàtica hem intentat, doncs, dibuixar les característiques i les conseqüències de dos camins d'aproximació a Jesús i la seva Església: “des de sota” i des de dalt”, subdividint aquest últim en un camí més teològic-contemplatiu i l'altre més apologètic-racional.

L'heretgia és possible en *tots* ells, tot i que potser hem subratllat més bé els perills del primer camí, per semblar-nos més obvis en el moment present.

La nostra proposició final és, doncs, un intent de *diàleg* i un ex-

trem acurat per evitar “excomunicacions” tant “des de sota” com “des de dalt”.

La urgent tasca de l'evangelització del món, escrit tot això des d'Àsia, demana avui més que mai la vivència real i íntima de la *Comunió* eclesial. Res impedeix l'impuls missioner com la discussió interna amb les seves subtilesses i sospites, que paralitza els autèntics camins de l'Evangeli.

Sense fer al·lusió a cap persona concreta, publicació o corrent, si d'alguna manera hem contribuït a clarificar una mica el panorama teològic contemporani i les seves conseqüències vitals, ens donem per satisfets.